

KÁDÁR ERZSÉBET

HARMINC SZŐLŐSKOSÁR

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-298-7 (online)
MEK-17854

TARTALOM

**A DIÓFA
CSÓK ÉS FESTÉK
HERTA
UNOKATESTVÉREK
HARMINC SZŐLŐSKOSÁR
KÁPOLNÁSI ŐSZ
KEGYETLENSÉG
IN FLAGRANTI
FÉRFIAK
ANGYALOS LABDA
A SELLŐ
A MACSKA
A GYÉMÁNTFÜGGŐ
AZ UTOLSÓ ŐZBAK
AUGUSZTUS**

A DIÓFA

A ház egyemeletes. A Vár nyugati oldalán áll, beékelve két nagyobb épület közé. Baloldalt az öreg grófnő palotája, tetőpárkányán címerrel; jobboldalt hosszú, dísztelen, sárga épület, egy püspök téli szállása. Két előkelő szomszédja között egy éve még kopott volt ez a ház. Kapuja - mint egy hűdött száj - féloldalt csúszott. Ez a csúnya fintor most eltűnt róla, a kaput szépen középütt helyezték el. Tavaly késő őszig kőművesek dolgoztak a házon, télen pihenni hagyták, tavasszal tovább csinosították. Mire lebontották az állványzatot, még régibb volt, mint azelőtt. Azokra a hallgatag ápolat, bizalomgerjesztő öregurakra emlékeztetett, kik estefelé a bástyasétányon lépkednek a harangszó ütemére. Sok van belőlük a Várban.

Csak friss vakolatát restelli a ház. De jövőre már olyan lesz, mint a többi; dísztelen és úri. A kapu fölé a középső ablak helyére egy rózsaszínű, faragott márványlapot illesztettek. Ez a márványdarab már a régi házon is ott volt, a várbeliek megszokhatták. Fátyolbaburkolt, teltidomú nőalak, a Reménységet jelképezi; százötven évvel ezelőtt kerülhetett a homlokzatra, akkor is gazdát cserélt a ház.

Hányadszor? Ki tudja... Ezek a várbeli házak tönkből hajtanak ki. A kapu alatt a három csúcs-íves fülke Mátyást láthatta; a pince még régibb, helyenkint víz vájta üregét, kétemeletnyi. Amikor a vasajtót kiemelték, a falban egy régi pénzdarabot találtak Nagy Lajos képmásával. Valamikor Kont Miklós nádoré volt a ház.

A házat tehát megcsinosították... Ez az igyekezet a rézgombon is látszik, mely kilincs helyett fénylik a kapun. A kapu csak csengőszóra nyílik, ilyenkor elővillan a kis udvar egyik sarka. A ház belül kedvesebb, barátságosabb. Akik lakják, maguknak szépítették. A vadszőlőt, mely valamikor lecsüngött az emeleti folyosó vasrácsáról is, az építómunkások letépték a falakról, de az már megint nyujtogatja felfelé apró tenyereit. Egy-egy virágágyra is tellett az udvarból, s a földet borító kőlapok közt arasznyi szakállt eresztett a fű. Az udvart alig méternyi kőfal zárja le, ez a fal a régi bástya maradványa. Azon túl, a lejtőn, fák kapaszkodnak. Egy hársfa szelíden áthajtja hamvasszőke koronáját.

Ez a kis tér itt a Várban csak nyolckor ébred. Valahonnan lentről, a városból harangszó érkezik, mezítláb, kisingben. De tavasz van, s a nap már hasat ereszt a téren. Végigömlik a ház falán, apró csillámszemeket gyújt rajta. Az egyik emeleti ablakban egy fiatal nő kitárja a zsalut. Kikönyököl.

A nő szőke és még borzas az alvástól. Minden reggel maga tárja ki ablakait, szereti hallani, ahogyan a zsalut megtámasztó rudacska nekiütődik a falnak.

Milyen más itt a reggel - gondolja, - mint lent a városban, ahol azelőtt laktak. Ott az utca ilyenkor már zúgott; amire felkelt, bármilyen korán is, elfogyott előle a reggel. Itt az ablaka előtt várakozik. A levegő lágy, langyos, akár a fejősajtárban habzó tej.

Első cigarettáját az ablakban szívja el, a hamut a frissen söpört járdára szórja. Cigarettájának füstje fehéren lebeg a portalan levegőben.

Fürdőszobájának falát lazac-színű csempével borították. A káddal szemben földigérő tükröt illesztettek a falba. Mielőtt belép a kádba, melyet a nagy Ágnes már teleeresztett vízzel, megnézi magát a tükörben. Ismerkedik a testével, mint egy új szerelemben. A kád is szélesebb, mint a régi volt Pesten, ma is úgy fekszik belé, akár egy frisszuható ágyba. Szobájában motozást hall, átkiált az ajtón:

- A tavalyi zöldvászon ruhát készítse ki, Ágnes!...

Amikor kilép a fürdőszobából, a lány még mindig ott rakosgat.

- Tetszett hallani a csörömpölést? - kérdi.

- Mi történt már megint?

- A kis Ágnes elejtette a tálcát... A reggeli edényt vitte az ebédlőbe. Minden összetört, csak egy csésze maradt meg...

Nem felel. Nem szereti ezt a fakó, fűrge és nyelves lányt. De tudja, hogy nem fogja elküldeni, talán évek múlva sem. Ágnes itt szolgált a Várban, a szomszédban, mielőtt hozzájuk szegődött. A boltokban, a környéken ismerik. Titkon azt reméli, hogy Ágnes pletykázik, s már tudnak róluk egyet-mást a fűszeresnél és a tejcsarnokban.

A lány tolakodón folytatja:

- Tetszett látni, hogy felpúposodott a padló az ebédlőben? A kis Ágnes azt mondja, hogy ezért botlott meg.

- Jó, megnézem...

Az ura szobáját éppen takarítják. Átsiet rajta s benyit a kis szalónba. Körülnéz s máris bosszankodik: mennyire meglátszik a szobán, hogy nem ő rakosgatott benne. Az asztaltól a fiókos szekrényhez lép, - itt egy hamutálcát tol arrébb, ott egy virágtartót, átcsoportosítja a dísz tárgyakat, a székeket is helyükre igazgatja, a párnákat sorra felemeli a kerevetről, majd lazán visszaejti őket. Amióta itt lakik, kicsinyesen kényes. Néha titokban takarít a lányok után. Most is körülnéz, hogy nem felejtette-e nyitva valamelyik ajtót, - majd leguggol, zsebéből törölógumit vesz elő s a parkettán gondosan eltüntet egy parányi foltot.

Később leül egy kényelmes karosszékre. Hosszan nézi a szemközti falat. Öt színezett rézmet-szet függ itt, majdnem egyforma nagyságú; hármát közülük egy ócskakönyvtárúsnál vásárolt, kettőt még hazulról hozott. Elégedetten nézi őket, kissé hunyorog is. Tekintete tovább vándorol, végigsiklik az egész szobán. Itt-ott még hiányzik valami, de ő helyükre képzelettel a hiányzó tárgyakat is. A függőlámpát facsillárral cseréli ki, már kiválasztotta. Jövő hétre ígérték.

Most feláll, végighúzza kezét az asztal lapján. Amikor ideköltöztek, minden bútort újonnan fényeztetett. Mintha ezek a tárgyak hálásak volnának... Az öreg óra, amióta csak emlékszik rá, néma volt, s most vidáman, sietve ketyeg. A piros metszésű üveg poharat dajkájától kapta ajándékba, a pohár is büszke rá, hogy ilyen szép helyre került.

Amikor ezekben a szobákban elhelyezte a bútorokat, önmagát is mindig közéjük ültette. Itt olvasni fog, amott feketét készít, vendégeket fogad, vagy téli délutánokon számtalan mellényének egyikét köti. Az ő lakása lesz, az ő háza...

Azután eszébe jut, hogy tulajdonképpen az ebédlőbe indult. A hallon kell átmennie. Ő «hól»-nak ejti, elnyujtva, hiába gúnyolja miatta az ura. Ebbe a helyiségbe beleépítették a régi ház otrombán kedves csigalépcsőjét. Keményfa-fokait évszázadok koptatták. Néha figyelmezteti is vendégeit, - «a tizenhetedik századból való». De hiába dicséri ezt a szobát, mégsem szereti, nem tud vele mit kezdeni. Zeg-zugos helyiség, sötét fülkékkel; a falak itt méteres vastagságúak, hatásosabban rendezhette volna be. De ehhez már nem ért... Az is bosszantja, hogy a kerti falba vágott ablak keskenyebb lett, ahogyan tervezte. Szeretné széttolni a falakat... A lépcső oszlopához két képet támasztottak. Napok óta arra várokoznak, hogy felakassza őket. Majd máskor, - gondolja bosszúsan.

Sietve továbbmegy.

Egy éve a terveken vitatkozott a mérnökkel. Sok-sok hónapját adta a háznak. Lassan alakult ki benne... Azután épült, még lassabban... Mennyit szorongott miatta. Majd hónapokig vásárolt, járta a várost, az ócskapiacokat és a szemtelenül drága régiségkereskedéseket. Sokat tanult, - olyat, amire eddig nem is gondolt. Mire a ház elkészült, megérett benne ez a furcsa gyengédség. Ma hosszan tud beszélni a parketták minőségéről; azt is tudja, melyik cég mennyit kér egy ablakkeretért. Úgy vitatkozik szekrények és rézveretek stílusáról, mint más asszonyok a gyerektápszerekről. S most, hogy a ház szép lett, maga is megszépült tőle.

Van biedermeier szalonja, barokk ebédlője, s az egyes szobákban minden korból valami tárgya. Boulle-szekrénykéje durva hamisítvány, de a hall egyik fürkájéből előkacsintó, törtlábú, faragott angyalt valódi aranyozásáért becsüli. Ha régi metszetek közt válogat, bámulatos fölénnyel tolja félre azokat, melyeket értékteleneknek vél. Néha eszébe jut az öreg, rossz-szagú ház, amelyből ezt a kis palotát varázsolta, - s mosolyog...

Az ebédlőben térdel. Olyan óvatosan tapogatja a furcsa dudort, mintha attól félne, hogy fájdalmat okoz. A parketta tükre kétméternyi körzetben felhólyagosodott. Feláll, rálép a dudorra. Ránehezedik. De az most sem enged.

Visszaül az asztalhoz, arcát a teáscsésze gőze fölé tartja, hosszan gondolkodik. Majd mézet csepegtet kenyérére, de azután hirtelen félretolja reggelijét. Az udvar felé a fal egyetlen nagy üvegajtó. Reggel széttolják, s a kert szinte belép a szobába. Erős, harmatos lehelete van. Az asztalra helyezett ezüsttárgyak fényeiben apró kertek virítanak.

A padló felpúposodott. Különös... - gondolja. Határozottan érzi, hogy ő követett el hibát. Első civódása ez a házzal. Sértődött.

Most rögtön fel kellene hívnia a mérnököt, - gondolja azután. Az ebédlő a mérnök ötlete volt, büszkén dicsekedett vele. Fehér fal, leheletfinom zöld árnyalattal, télen is olyan, mintha lomb szűrné a fényt. «A maga arcszínéhez terveztem - mondta a férfi, - szép lesz reggelenként ebben a szobában.» Ma is szívesen emlékszik a férfi mondatára.

Amíg a munka folyt, a mérnök minden szabad idejét náluk töltötte. Szívügye a ház, - ezt ismételtette. Talán az is hiba volt, hogy újabban mindig letagadtatta magát, ahányszor a mérnök felhívta. Nem szerette, ahogyan ez az idegen férfi a házról beszélt, a falakat kopogtatta vagy megtapogatta az ablakkereteket. Nem akar osztozni senkivel. Kínos, hogy most mégis beszélnie kell vele.

Az ura legyint:

- Beszélt Miklóssal?

- Már reggel felhívtam. Azt mondta, hogy szombaton idejön.

- No lássa... Nem szabad annyira idegesnek lenni, majd rendbehozzák.

- De a piszok, a felfordulás...

- Ugyan!... Megszokhatta költözéskor.

Az asszony kínlódik. Hogyan magyarázza meg?

- Tudja, ha valamiről azt hisszük, hogy egy életre szól...

Érzi, hogy szavai hamisak, érzelmesek, egészen mást akart mondani.

- Nem értem ezt az elkeseredést.

Siet az irodájába.

Vacsora közben irtózatossá reccsen a padló. Mintha valaki vasrúddal feszegetné alulról. Az asszony elsápad, összerázkódik. A cselédek is babonásan kerülgetik a dudort. Éjjel róla álmodik. Az álom zavaros, reggel nem emlékszik rá, csak azt tudja, hogy félt. Mindenki magára hagyta: az ura, a mérnök... Fázik trianoni függönyráncai alatt.

Hajnaltól pongyolát kap magára és leszalad az ostobán tekergő lépcsőn. A dudor megnőtt az éjjel. A szétfeszített keményfalapok csúnyán viczorítanak.

Aznap beveri az utolsó szöveget a falba. A hallban felejtett képek végre helyükre kerülnek. S most vár.

Hangosan jár a szobákban.

A mérnök megtartotta szavát, szombaton reggel kilenckor pontosan becsöngetett. A vasútról jött, útközben felvette kocsijára a pallért és a parkettázómestert is. Kísérői bosszúságtól füstölögnek. A mérnök nem ért rá borotválkozni, ő is feszélyezett. Ez a rosszkedvű társaság körülállja a dudort. A ház gazdája telefonál: ma később megy be a bankba. A két lány, a kis és a nagy Ágnes kipirult nyakkal egymást lökdösi, ürgeöntések emléke kísért bennük.

A parkettát a faltól kezdik felszedni, de pillanatok alatt eléri a dudort. Lefejtik róla a keményfalapokat. A faburkolat alatt cementréteg van, az is összeroppan. A mester arca felderül: az ő ártatlansága már bebizonyosodott. Feláll, indulni készül.

- Ide csákány kell, - mondja hidegen, s a hangján hallatszik, hogy a csákány nyelét ő aztán nem fogja meg:

Valahonnan csákányt kerítenek, s most a pallér izzad. Csapásai alatt megremeg a ház. A szekrényben összecsendülnek a poharak, az ajtók megrázkódnak, a kertben ijedt verebek rebbennek fel. Árnyékuk végigsiklik a falon és a padlón.

A mérnök is nekigyürkőzik. Izgatja, mi feszíthette szét a sziklakemény alapzatot.

Mindnyájan a padló sebe fölé hajolnak. Valaki felkiált:

- A diófa!

Most egyszerre a férfi is emlékszik rá, pedig ő csak kétszer járt a régi házban. A nagy Ágnes jól ismerte. Egy foltozóvarga lakott az udvarban; az öreg kegyelmes asszony, akinél Ágnes szolgált, nála sarkaltatta a cipőit. Nagyon öreg fa volt, át sem érte a törzsét, már nem termett semmit.

A pallér másképpen tudja: amikor itt dolgoztak, jócskán levertek róla diót. Aprófajta dió volt, kemény, vastag héjjal.

Azután megbeszélik, hogyan is történhetett... Az ebédelt az udvarból hasították ki, kellett a hely, hát kivágták a fát. Többől vágták ki. Pince nem került a szoba alá, a tönk és a gyökerek bent maradtak a földben.

A fa élt, csak átaludta a telet. És tavasszal a gyökerek teleszívták magukat nedvekké, a csonka diófa gyanútlanul nyújtózott, ébredett a föld alatt. Rügyni készült.

A mérnök mentegetőzik:

- Nem hittem volna. Irtózatossá erő!... Szinte valószínűtlen...

- A tavasz!... - mondja a ház gazdája ostoba nevetéssel, s az asszony felé kacsint.

Néhány percig csendben állnak, meredten nézik az áldozatot. Az asszony úgy érzi, mintha fojtogatnák. Végül a mérnök vállán át a pallérhoz fordul:

- Mondja, igazán él ez a fa?

- Tessék nézni, milyen nedves! Még ki is hajtana...

A férje siet. Óráját nézi, megveregeti a mérnök vállát.

- Mit kezdesz vele? - kérdi szórakozottan.

- Azt hiszem, hogy a gyökerek már nem tehetnek több kárt. De a tönköt el kell távolítanom. Várj, mikor is? Talán a jövő hét elején...

- Halasszátok csütörtökre, akkor elutazom.

A mérnök utasítja a pallért:

- Törje fel a cementet a törzs szélességében, hogy ne feszegesse tovább a padlót.

És akkor az asszony egyszerre úgy érzi, hogy hányni fog.

- Gyilkosok! - mondja émelyegve, megszádulva.

A trafikban már hallottak a fáról.

- Ilyen szenzáció! - mondja az öreg trafikosnő izgatott, asztmás lihegéssel. Szürke lüszterblúzában a fények is kíváncsiskodnak. - Ilyen szenzáció, - ismétli irigyen. - Az egész utcában erről beszélnek.

Az asszony érzi, hogy elpirul. Valamit mond. Mentegetődzik...

Délután egyik várbeli barátnője telefonon jelentkezik: a trafikban hallotta, igaz-e? A fa... Úgy beszél róla, mint egy csiklandós kalandról. Lelkendezik.

Az asszony szégyeli magát és nem érti: kétszínűek az emberek vagy buták? Jobban esnék, ha durván, sértőn számonkérnék tőle a diófát. «Kétszáz éve élt ez a fa... - gondolja. - Nőtt, termett, s nekünk kellett jönnünk, hogy elpusztítsuk.»

Sértődötten jár dísz tárgyai között. Amióta tudja, hogy a diófa ott állhatna a tenyérnyi udvaron, sóváran gondol rá. Lombja függőnyt húzna az emeleti ablak elé... Maga verné le a friss diót reggelijéhez... Egyszer egy regényben őszi hangulatról olvasott, a diófalevelek barna illatáról... Egy nyáron dióolajjal kente be magát, az is barna volt, de a szagára már nem emlékszik...

Az udvar végébe megy, onnan nézi a házat. Szinte látja a diófát. Mintha még tegnap is ott állt volna... Vajjon ki ültette? Régi metszetei furcsa alakjait látja egy nyurga, fiatal fa alatt.

Soká időzik a földszinti szobákban. Milyen lehetett akkor a ház? Nézi a boltívek hajlatait, lemegy a pincébe is, borzongva gondol rá, mennyi minden szívódhatott ezekbe a falakba.

Azután az ura könyvespolcán keresgél. Kiemel néhány kötetet, feszült figyelemmel elolvas egy-egy oldalt. De még ez sem elégíti ki. Egy reggel lemegy a városba, féltucatnyi könyvvel tér haza.

A diófa volt az egyetlen élő tanú, a ház multjának tanúja, - s elnémították. Ha szél fúj, azt gondolja: most zúgna, zizegne... Napjában többször is meglátogatja az óriás sebet. Néha vizet loccsant a tönkre. Az ura nem tudja, hogy éjjelenként nyitva hagyja a kert felé az ebédlő üvegfalát, - hadd szívjon még egy kis friss levegőt...

Már tudja, hogy valamikor Kont Miklós nádor háza állt itt. Azt is tudja, hányszor ostromolta ellenség a várat. Mintha az emlékezés csak a vért inná fel... A téren, a ház előtt halt meg Hunyadi László. Eszébe jut a történet, - a hóhér háromszor sujtott, s Hunyadi még élt. A tömeg zúgott. Hunyadi elindult, s ekkor a király mégegyszer intett a hóhérnak...

Egy öreg fa gyökerei messzire elnyúlhatnak! Egyszer azt hallotta, hogy olyan mélyen ássák be magukat a földbe, amilyen magas a fa... Ötödik éjszaka vihar támad, a szél a zsákokat rázza, az ajtókat döngeti, remeg az egész ház. Később nyugodt eső esik. Erdőlehelete van. S megint kísért a fa, - dióillatot érez... A tenyerében élünk, - gondolja szorongva.

És az ura...

Csúnyán összevesztek, napok óta nem beszélnek.

A férfi valamelyik este telefonon felhívja egyik barátját, - a tárgyalásba beleszövi a fa regényes történetét. Tréfásan elmondja, hogy a felesége bánkodik a fáért, már belebetegedett. De ez a gúny ravasz bókok özöne: ilyen asszony a felesége, különös, nem mindennapi, érzékeny lény. Igen, ilyen finomlelkű. Egy durva férfi meg sem értheti.

De ő nem engesztelődik.

Másnap a férfi mégis folytatja a harcmódot, - a mérnöknek még cifrábban mondja el a történetet. Szellemesen, szemtelenül.

Már únni kezdi a sokféle alkalmatlanságot.

A fát is.

Szerdán a városban járt, ott is vacsorázott. Egész nap nem nézett az ebédlő felé. Csütörtökön reggel korán felijed... Különös, hátborzongató, éles hang hasít belé. Hörgéshez hasonló hang, rekedt sikolyok és vinnyogó, elkínzott szűkölés tarajosodik benne. Lentről hangzik. Eszébe jut, hogy csütörtök van s az ebédlőben most fűrészelik a tönköt.

CSÓK ÉS FESTÉK

Mária zuhant; a mélység összecsapott felette, már percek óta mozdulatlanul feküdt a tó fenekén. Karjával, vállával érezte, milyen kemény a föld, nyaka is megmerevedett... Fölötte prédára gyűlő, hangtalanul nyüzsgő sokaság: úszó mozdulattal közelednek, lebegnek, emberi arcuk van, közömbös és szomorú ábrázatuk; testük halottbarna, mint a múmiáké... Karok nyúlnak Mária felé, fölülről és jobbról meg balról, nehéz szárnyak és lebernyegek; a piros alapozás átüt az aranyfestéken...

Most hirtelen felriad. Szeméből kitörli az álmodat, - a tófenék káprázata szétfoszlik. Ekkor már tudja, hogy a műteremben van. Munka közben ledőlt a bronzlábú kerevetre - ezt gyakran megteszi - és elaludt. De az ijedtség, a fulladás most is idegeiben remeg. Néhány hete mindig ilyen kínzó szívveréssel ébred; zuhan, tehetetlen és kiszolgáltatott. Pillanatokig tétovázik, gondolkozik: milyen alattomos ütés érte mostanában? Vagy csak ideges? Ennyi volna az egész?... Tamás?... Tegnap este, amikor elváltak, azt hitte: boldog... Ma is találkozhatnak... Most délelőtt van, tizenegy óra, - dolgoznia kell! Tekintete a szoba túlsó végébe, a megkezdett képre téved. Igen, innen jól látja; mielőtt elaludt, akkor is a képet nézte...

Mária hirtelen feláll, összébb húzza festékfoltos, fekete klottkabátját, nyújtózik, bizonytalanul lép, mintha kifuthatna alóla a talaj. Lassan közeledik az állványhoz, szinte gyanakodva, még mindig mérgezetten; körülnéz a szobában. Eltévedt, tájékozódnia kell: igen, a műteremben van. A díszes, bérelt műteremben. A szörnyfigurák, amelyek ébredése pillanatában ijesztgettek: barokk angyalok, faragott templomi díszek, oltárépítmények töredékei, csonka szobrok. Odatapasztották őket a falakra, egy kövér putto a lámpa helyén lóg, sértődötten tartja az arany mécset, amelyet utólag akasztottak felhők felé kapkodó, kövér kezére. Két színes arkangyal örökké tehetetlenül nyújtózik az ajtó brokátfüggönye felé. Mária félig lehúnyja szemét, pillái árnyékában megkísérli visszahívni a nyugtalanító álmoképet.

A falakon sötétvörös selyem, az asztalokon penész-színű miseruhák. Perzsaszőnyegek nemes borszíne vetekszik a tükrök és a képkeretek émylítő aranyrengetegével. Egy finoman érzett biedermeier szekrény sarkából megint csak apró aranszobrok sarjadjanak ki.

Mária festékfoltos, fekete munkakabátjában olyan idegen ebben a színpadias környezetben, akár a szoba közepén álló, ócska vaskályha. A derék alkotmány télen piros hassal izzik, hosszú, idétlen vascsőve áttöri a tetőbe vágott ablakot s időnkint koromesőt hullat az üvegtáblákra. A foltozott és cifra porcellán-kandalló csak dísz és hangulatkeltő elem. De most, ezekben a koratavaszi, nyárral és fénnel kacérkodó napokban, a kályha már savanyú szegényszággal hallgat.

Mária csak alblérője a műteremnek; az angyalok és az aranszobrok gazdája, a világfi-modort hajsoló festő, szürke cilinderével és merész mondásaival, néhány hónapja külföldre utazott, szentélyét olcsó bérért átadta Máriának. Ő természetesen nem ilyen környezetről álmodott. Síma, nyugodt falakról... Ez a mélyvörös borongás és aranyrengeteg még ernyesztőbb, mint otthon a családi bútorok kövértés és kopott nehézsége. Magának nem vallotta be, - megint megalkudott. Tamás kedvéért tette... Mosolyognia kell: Tamásnak szánta ezt a regényes zugot... És most lázasan dolgozik, hogy visszavitassa Tamástól a műtermet, s a műteremtől önmagát... Nem könnyű... Csak úgy tud festeni, ha megfeledkezik az angyalokról...

Hirtelen az állványhoz lép. Nem néz a képre. Kezébe veszi a palettát, amely széles, nagy, nehéz, de egyensúlyra csodálatos; közepén nyílás a hüvelykujj számára; hüvelykujja tengelyén nyugszik a paletta, jólesőn támaszkodik felsőkarjához, helykönnyűnek érzi. A deszkalap meg tisztítja a görbe késsel, amely a kőművesek vakolójára emlékeztet, csak sokkal kisebb,

játékszerű; levakarja róla az elhasznált, mocskos színeket s puha ronggyal addig dörzsöli, amíg a maszatos rétegen átüt a barna fénymáz. Most a festékek között válogat; először az ólomfehéret keresi elő, ez a tubus tömött és nehéz, nemrég vette, elégedetten himbálja tenyerében; sokat és bőven nyom ki belőle... Majd kadmiumsárgát pötytyent a fehér mellé, szereti ezt a vidám, könnyű és engedelmes színt. A sárgák mögé a vörösek sorakoznak, majd a barnák és végül a kékek. A cinóberkígyónak úgy örül Mária, mint a gyerek az új játéknak. Ismeri festékeit, súlyukat, jellemüket, vonzódást, közönyt vagy ellenszenvet érez irántuk; szereti a zöldeket, éppen csak megtűri a barnákat, néhány hideg szín felfrissíti, fél a párisi kéktől, mégis becsüli. Most, hogy kicifrázta palettáját, merő készenlét, türelmetlenség, - mélyen beszívja a festékek lehelletét; a lenolaj nyájas párája a szegfűolaj édes illatával vetekszik; a terpentín szaga fanyar, hetyke, eleven. Élvezi az előkészület perceit, a kínládásmentes játékot, szinte sajnálja elhervasztani a tiszta színeket. Végül az ecsetek között válogat; tudja, hogy jó képeit egy-egy rugalmas, széles, mégis finoman rajzoló, különösen értelmes és minden rezdülésre engedelmes ecsetnek köszönheti. Kiválaszt közülük tizet, - ráadásul még két hajszálvékonyat is, balkezébe fogja őket, - ezen nyugszik a paletta; szabad ujjaival átkulcsolja az ecsetköteget.

Földreszegett tekintettel hátralép. Három lépést. Még egyet. Hirtelen ránéz a képre. Úgy akarja látni, mintha most látná először; nézi fürkészőn, szigorún, azután enyhült figyelemmel; most, ahogyan mestere bírálná, s végül - ez már játék - mint Tamás... Most megint keményen vizsgálja, összeráncolt homlokkal. Néhány lépést közeledik az állványhoz, leméri kettőjük távolságát, akár a párbajozók.

Helyenkint még fedetlen a vászon, meszes alapozása átüt a híg színeken. A körvonalak is hiányosak. Baloldalt az egyik szekrény sarkára tükröt erősített Mária: önarcképet fest. Az arányokat nézi, a tömegek elhelyezését a vásznon, - már «hasonlít» a kép, de csak az arányok és tömegek csálhatatlan hasonlóságával. Kitágított szembogárral mered rá, valahová a kép mögé néz; úgy látja, mint a messzelátók a közeli tárgyakat: homályosan, elnagyoltan, összefoglalón, minden részletével egyszerre az egészet. A kép betölti a szemet, a környezet a vászon határain túl ködössé válik. Mária nem látja a bordó falakat és az arany kereteket, kiszakad környezetéből, a képpel együtt és a képhez kötötten, mint hajótest a vitorlához. Mária olyasmit érez, mint amikor zenét hallgat: egyszerre boldog és szomorú, finoman mámoros és hallatlanul éber, idegei tártak, megközelíthetetlen, tisztább elembe tévedt, mely viszi, emeli, - bátran rábizza magát ösztöneire.

Mintha álomban mozogna, kezével furcsa mozdulatot ír le. Az alig bontakozó figura körvonalait követi fejtetőtől le az arcél mellett, megkerüli a váll puha ívét, derékig, - itt ér véget a kép. A levegőben egyetlen vonalat húz, zárt ujjakkal, laza csuklóval, mintha integetne. Jobblábával előrelép, puha térddel áll. Most kiránt egy ecsetet a kötegből és megismétli a mozdulatot, határozottan; az ecset fémbe foglalt nyaka hetykén megvillan. Mária egy pillanatra megszakítja a játékot, akár a színész, aki a sugóhoz fordul a végszóért, széles mozdulattal barna festékbe mártja ecsetjét, majd kiegyenesedik, mélyet sóhajt és az állványhoz lép.

Elmerülten dolgozik. Előre-hátra táncol, palettája fölé hajlik, felrakja a vászonra a festéket, lágy, legyező mozdulattal szétkeni azt, s éles, hirtelen vágással belerajzol a színek mezejébe. Mintha titkos óramű szabályozná bonyolult és folytonos mozgását, a hosszan kitartott és aprózott ütemek törvényszerűen váltják egymást. Az ecset recsegve gyötri a vásznat, olyan ez a hang, mint amikor szikra pattan a vezetékből; s Máriát valóban áram kapcsolja a vászonhoz, percenként megszakadó és ismét életre kelő áram. A tükörbe néz azzal a tárgult nézéssel, mint előbb a képre, percekig nézi tükörképét, mintha arra várna, hogy az beleitatódjék tekintetébe; látománnyá oldja, tisztult színek és leegyszerűsített vonalak képletébe; négy színt akar csak látni, a háttér színét, a haját, bőre világító fehérségét és a ruha sötét tömegét. Ez a négy szín a

kép. A négy szín végzetes összetartozása az a titok, amely életet lobbant a képbe. Hideg értelemmel dolgozik, szinte érzéketlen közönnyel. Színek súlyát méri, arányokkal küzd, tömegeket oszt el a vásznon. A haját átfesti, a haj és az arcbőr között már síma az átmenet, egy tompa sötétzöld a ruha feketeségét hazudja; most a háttér kerül sorra, újból és újból kikeveri, levakarja, előlről kezdi, dühvel, szinte fulladozva, égve. Arcán a kín fintora és átszellemült mosoly; előre-hátra lép szakadatlanul és nem érez fáradtságot, nem érzi a földet...

Már nemcsak ecsettel fest, egy-egy vonásba egész testével belelendül; ujjával rajzol, tenyere élével törli a színeket, festékes kezét klottkabátjához törli, ruhája ragad a kocsonyás foltoktól, az arca is festékes, a haja is, - mintha ő akarna hasonlóná válni a képhez. Végül elérkezik a pillanat, amikor az ecset magától rajzol, rábízta magát, az ecset vezeti. Mélyet lélekzik, - a háttér színe fellobbantja a bőr meleg fényét, az az értelmetlen folt, amelyet a haj helyére kent, hajjá válik, fényekkel, árnyakkal, hajszálok anyagszerűségével. Öt-hat vonás még - és él a tekintet.

Egy pillanatra megáll, megborzong. Megkönnyebbülten, felszabadultan. Olyan éles és fájdalmas öröm járja át, hogy szinte felsikolt: befejezte a képet. Egyszerre érzi, hogy fáradt, vértelen, ernyedt; homloka hideg a verejtéktől; a görcs lassan leoldódik szembogaráról, egyszerre ismét itt van a műteremben, az ellenszenves bútorok és angyalok között.

Ijedten nézi a képet. Mintha leleplezné, kiordítaná titkait... Milyen szomorú ez a tekintet! Vállalt és szégyennélküli szomorúság... A csípőre támaszkodó kéz, a hetyke, fiús tartás csak dac... Elhúzódik tőle, szeretné megtagadni ezt a festett Máriát, de vállalnia kell. Szemét lesüti, Tamásra kell gondolnia. Ez a kép Tamáshoz beszél. Tudja, hogy egész idő alatt, amíg festett, a férfira gondolt; de akkor ez a gondolat súlytalan, szinte testetlen volt.

Azonnal meg kell mutatnia Tamásnak! A telefon felé indul... A kerevet mellett megáll, visszatér az állványhoz. Késlelteti a pillanatot, a vallomást. Még dolgozni akar a vásznon, itt-ott valami apróság... Be kell fednie azt a nyers foltot a kar hajlása mögött... De a palettát tartó ujj görcsbe merevedik, a festékek ragacsosak, az olajszag émelyíti; a kéz is nehezen, szinte csak megszokásból engedelmeskedik.

Idegés. Olyan ez a kép, mintha nem is ő festette volna, - elfogódottá teszi. Fáradt, zaklatott. Minden zavarja, a szőnyegek, a bútorok... Furcsa nyugtalanság járja át, percenkint hátra kell tekintenie, mintha váratlan veszély fenyegetné. Távoli zajokat közeliékné érez, padlásszobájának négyemeletnyi magasságában autók túlkölése ijeszti, s valahol messze, talán a körúton egy villamos csenget... Százfelé figyel, kócos idegekkel és tulajdonképpen csak egyetlen hangot vár: a telefonét. Tamás hívását. Nem nézte meg az órát, de pontosan tudja: kettő felé jár az idő. Tamás nem fogja felhívni! Most még elérheti, még néhány perce van... Ha merev, később megbánja; mégis rácsenget, ő szólítja, s előre fél a választól: elment... Önmagával alkuszik... Kiáltani szeretné: Tamás!... Tárcsáz.

Szaggatott bűgös hangzik a kagylóból, - a sors se akarja! De ismét tárcsáz, újból és újból, fáradhatatlanul.

- Tamás? - kérdi. - Te vagy? Még soká maradsz a hivatalban?

- Éppen indulni akartam... Miért kérded? - Utána szünet. Tamás most kíváncsi, örül és kissé diadalmas. Mária kedvetlenül, zavartan folytatja:

- Mi volna?... Te... szeretném... - Pillanatokig hallgat, azután sebes lélekzettel: - Tamás, gyere fel!

- Most? Úgy beszéltük meg, hogy este... Elmegyünk valamerre...

Mélyet lélekzik.

- Azt szeretném, ha most jönnél. - S végül komolyan, egyszerűen kéri: - Tamás, gyere most, a kedvemért! Valamit meg kell mutatnom!

- Mit?

- Majd meglátod.

- Hát jó... Negyed óra múlva ott vagyok...

Elrakja festékeit, az ecseteket. Lázasan takarít. Az állványt a szoba mélyébe tolja. Így!... Amint belép, szembetalálkozik a képpel... Vajjon mit szól hozzá?...

Leveti a mocskos munkakabátot. Megsúrolja kezét, arcát, fésülködik. Egyszerű fekete szövetruhát visel, fehér gallérral, alacsonysarkú cipőt. Minden piszkos ecsettel, amelyet félretesz, szegényebbé vetkőzik, s minél jobban csinosítja magát, annál hétköznapiabb. A munkakabátban, pirosan, lázzal - szebb volt. Most ott ül, felhúzott térdrel, a színpadias szoba sarkában, a kereveten, nézi a képet és várja Tamást. És a várakozás híg, elnyúló percek hűtik, kijózanítják. Előre érzi a csalódás ízét és mégis reménykedik. Riadtan várja a férfit.

Mereven nézi az egyik angyalt, - látja Tamást, jön az utcán, befordul a kapun, a felvonóra vár; nem egészen tisztán látja, árnyékszerűen; erőlködik, hogy élesebbé rajzolhassa arcvonásait. Azután hallja: most csenget. Az ajtó becsapódik, lépések közelednek, a szomszéd szoba szőnyegét tapossák... Szíve megdobbán, de nem mozdul...

Tamás belép, hirtelen átöleli, olyan erővel, hogy fáj, lassan maga felé fordítja, kedvesen, bizalmasan és kutatón nézi a lányt, várja, hogy ő is hozzásímuljon. Mária merev, tompa, élettelen; erőltetül felemeli karját, azután leejti, zavartan mosolyog, túri Tamás csókjait. Végül kibontakozik az ölelésből, végigsimítja homlokát, mintha mondani akarna valamit, de elfelejtette, leül a kerevetre, s most ő néz úgy Tamásra, mintha csodálkoznék, hogyan került ide.

A férfi járkál a szobában. A padló helyenkint felnyög, egy lécz meglazult; szabályos időközökben csikorog. Mária idegesen hallgatja a csikorgást, de nincs ereje, hogy figyelmeztesse Tamást.

- ...már az ajtónál volt, amikor észrevett. Visszajött. Kezet adott. Megveregette vállamat, erősen a szemembe nézett... Tudod, remek a tekintete! «Apád jó barátom volt», így mondta. Az a híre, hogy gögös, rideg... Csodálom, Mária, hogy még nem hallottál róla, - folytatja a lány felé fordulva. - A jövő embere! - És fontoskodva többször ismétli: - Igen, még hasznomra lehet...!

Háromszor sétál el az állvány előtt. A lány tekintete szívósan követi. Ahányszor Tamás a kép felé tart, Mária tekintete elébe ugrik, az állványra néz, mintha így kényszeríthetné Tamást, hogy ő is rápillantson a képre; s ahányszor a férfi elhalad az állvány előtt, Máriának szűk lesz a torka, majd a visszatérő Tamással ismét reménykedni kezd. Az ütemes zaj elhódítja, nyaka is fáj már a fejcsavargatástól, számol: négy, öt, hat... Számolja, hányszor fordult meg Tamás... Nem tudja pontosan, hogy a férfi miről beszél, néhány szó megakad benne, a szokatlanabb, vagy érdekesebb szavak, forgatja, görgeti őket, akár a rosta a göröngyöt... Tamás most azt mondja: - «kitartás», a «jövőm»... Mária a hangot figyeli, ezt a kellemes, ismerős hangot, amely az övé, akár Tamás hajvizének illata; ez a hang a szavak értelme nélkül is becézi. Kétféleképpen hallja és látja Tamást: mintha tompultán hallgatná és tárgyalt szemmel látná, homályosan és elnagyoltan, összefoglalón, hasonlóan ahhoz, ahogyan festés közben tükörképét nézte és ugyanakkor tisztán, élesen és kegyetlenül is látja, bőrén át érzi Tamás jelenlétét, szavai úgy ütődnek hozzá, mintha nem is Tamás mondaná őket. Féloldalt végigdől a pam-

lagon, ideges ujjakkal egy párna zsinórját gyötri, homlokát ráncolja és színeken, vonalakon edzett szemmel nézi a járkáló férfit...

Tamás vastag gyapjúból szőtt, világos öltönyt visel, elmosódó kockamintával, - nem bántón, de mégis rikító ez a ruha. Így öltöznék, - gondolja Mária - a színpadon is a «jó familiából való fiatal titkár». Beavatott fiatalember és kegyenc, jobbfejű rabszolga... Még sincs titkárformája - folytatja tünődését, - nem elég fürge, nem is könnyű... Igen, jobban úszik, mint táncol... Cipőjét készen vette, nem rossz alakú ez a cipő, de sárga színe nem egészen illik a férfi ruhájához... A nyakkendője?... Mária tudja, hogy nem ért nyakkendőkhöz... Kobalttal és szienával festeném... Színtelen. Nem baj! Nekem tetszik! Tulajdonképpen minden tetszik Tamáson... A vállát szereti. Lábszára kissé görbe. Mosolyog: «huszárlábszárnak» nevezték azelőtt... A járása is olyan ismerős... Első találkozásukra gondol, akkor is meglepte valamilyen meghatározhatatlan, személyhez nem kötött hasonlóság... Ruhái ráncaival hasonlított valakire... De kire?... Abból a fajtából való - gondolja Mária, - akik közt felnőttem; a szokásait szeretem, a mozdulatait, azt, ahogyan benyit a szobába... Szeretem az úriságát, a puhaságát és hogy kissé esetlen... Másan zavarja ez a ruha, - Tamáson jó. Tamás társaságban félszeg, de nem úgy ügyetlen, mintha idegenből jött volna; kedves, mint a gyerek... Romlatlan - ez a helyes szó! Szereti ha vezetik, s ezzel mindenkit megnyer... - Tovább töpreng. - Ahhoz ért, amihez én sohasem értettem: az emberekhez. Én gyanakvást keltek, talán kíváncsiságot és sokszor ellenszenvet. Előtte bezárkóznak, őt nem boncolgatják, Tamást elfogadják. Tamás, tetszik a nőknek! Mindig a nőknek. Nem veszélyes de csinos! Csinosabb, mint én, - gondolja Mária.

Most érzi, hogy mennyire szürke és kopott, a reggeli munka meggyötörte. Tamás? Mintha ebben a percben kezdené a napot! Az ellentét bántja Máriát. Arcát befúrja a párnába, hogy Tamás ne láthassa, egy elszabadult hajfürt mögül néz fel rá. Hirtelen behúnyja szemét. Talán az a baj - gondolja, - hogy annyira szükségem van rá! Én várom izgatottabban, - ezt titkolnom kellene... Társtalan vagyok, nehezen közeledem, könnyen megsebeznek... Ő hamarosan találna mást helyettem! Mindig félttem őt!... Mert irtózatossá kell a közelsége, kell, hogy halljam a hangját!

Ó, ha Tamás itt van, azonnal megnyugszik benne az a zúgás, - nem érzi az örökös bizonytalanságot... Talán azért olyan kiszolgáltatott, mert fest?... A délelőtt, az idegölő, céltalan kaland mérgezi meg? Fél élete lebegés, vak tapogatódzás; nem nehezedik teljes súlyával a földre. Tamás a valóság az életében, beléje kell kapaszkodnia, hogy érezze az ízeket, hallja a hangokat és úgy lásson, mint mások... Tamás az emberek közt él, mindig tőlük jön és hozzájuk megy, örökké várják és mindig indulóban van. Amint megérkezik: retteg, hogy elmegy. Most is behozta felöltőjét, - ijedten lesi, mikor nyúl a kalapjáért... Amíg itt van, a szoba meleg, világosabb is, mint máskor. Ez a műterem nem is olyan ijesztő! Ha itt van, szerényebbek a szönyegek, a cirádák, még a szobrok is meghunyászkodnak.

- Elaludtál?

Tamás kabátja zsebébe sülyeszti kezét, így áll Mária előtt.

- Dehogy! - Mária arcán zavart mosoly. - Éppen azon gondolkodtam, amiről beszéltél.

- Guszti biztat - folytatja Tamás, - hogy gazdám hamarosan államtitkár lesz. Akkor megkérem... Tudok egy kitűnő helyet... Személyi ügyek, inkább bizalmi állás, nem kell szaktudás... Malvin néni a hét végén érkezik, okvetlen elmegyek hozzá; megígérte, ha kell, beszél a miniszterrel...

- Feltétlenül tedd meg, - mondja Mária gépiesen.

Miről is beszélt?... - gondolja később. Ügyes, igen, minden gyámoltalansága mellett is ellenszenvesen ügyes!... Megvetem? - nyilallik belé. Nem, nem! Mégis ilyesfélét érzek. Szeretem?... Ha igazán, becsületesen szeretném, őszintén beszélnék vele... De csak hazudom, hogy érdekel, amit mond... És ő azért ragaszkodik hozzám, mert meghallgatom! Más is meghallgatná, de ahogyan én hallgatom: éppen ez kell neki... Az arány kell: hogy elfogulatlan vagyok, elnéző, s mégsem egészen az... Tudja, hogy felszisszennék, ha valami csúnya ügybe bonyolódnék... Milyen hálás volt, amikor multkor azt mondtam: ezt nem teheted, ez nem úri dolog! Sokszor bizonytalan, rajtam tapintja ki, mennyire tágíthatja önérzetét, ezt a nem egészen rászabott önérzetet, - az izmai, a teste rátart, de belül nem az. És a legfontosabb, hogy beszélhet, - hallgatom...

Dícséri Tamást, mert dicséretet vár. Megegyezésszerűen segíti az önáltatásban. Még azt is elhiszi, hogy a munkától sem félne, a siker kedvéért dolgozna is. S csak azért kerüli a munkát, mert az időt rabolna, megakasztaná... A munka kerüli Tamást - gondolja Mária, - leplezetlen tájékozatlansága megvédi, komolyabb feladatokat soha nem bízna rá. Nem ellenfél, még vetélytárs sem. Egyszer mégis megüti magát! Aggódik érte, - de mégis szava, hogy megmondja neki... Mit mondjon?... Ha elmondaná, mit ért munka alatt, úgy hangzanék, mintha rangkülönbséget éreztetne... Ha egyszer nyíltan beszélne s megmutatná, mit érez, milyennek látja, - akkor mindent el kellene mondania, minden kibuggyanna belőle, - Tamás meggyűlölné...

És vajjon igaza van-e? Talán mégis a jó hely fontos... Tamás többet ért el nála. Amit ő csinál, az komolyabb, szebb, teljesebb, - de magánügy. Végeredményben ez az igazi önzés. Ha egyszer el kellene számolnia az idejével, az éveivel, az életével: volt-e joga így élni?... - Mit felelne? Tisztább, mint Tamás, kényesebb, - de a férfi erősebb!... Az erő is tehetség...

Ő át tudja adni nekem a gondjait, vágyait, törekvéseit - kínozza magát Mária, - mert hiába berzenkedem, végtére mégis számontartom az osztályfőnöki kéz-szorításokat, Malvin néni jóindulatát, s izgatott vagyok, megkapja-e azt a kényelmes és bizalmas munkakört?... De én?... Mindent megtagadok, ha itt van. Még a kép se fontos, - csak az, hogy itt van a közelemben. Milyen tökéletesen, diadalmasan közönyös! Észre se vette a képet! És ez a műterem, amelyet neki választottam, - még ez az örült, értelmetlen kulisszapompa se kápráztatja el!...

- Gyerünk valahová ebédelni, - mondja hirtelen Tamás.

- Nem, - rezzen össze Mária. Keményebben hangzik a «nem», mint akarná. Megismétli: - Ma nem.

Feláll, karját Tamás nyaka köré fonja, egészen hozzásimul, két karja bilincs, - fogja Tamást, hogy ne mehessen el.

- És még kivel beszéltél ma délelőtt?

A férfi örömmel felel, hevesen, élénken. Keze megszokott és önkéntelen mozdulattal a kapcsokat keresi Mária ruháján.

Mária nézi Tamást. Közelről az arcát, a szemét; mintha nem látná soha többé, szeretné magábaninni vonásait. Tekintete különös otthonossággal kutat a férfi arcában, amelynek minden apró vonását ismeri, s talán éppen ezért, ha nincs előtte, nem tudja emlékezetébe idézni. Derekán érzi Tamás karját, s mintha a szorítástól most megnőne: karcsú lesz, fiatal, erős... Valahonnan megérkezett, a viszontlátás öröme feszül benne, s csak homályosan emlékszik, hogy felelnie kellene valamiért, rábíztak valamit... Szeretem - gondolja feloldottan, - ilyenek szeretem! A haját, a halántékát, a bőre színét, - a közönyét is... Ha szeretné a képeimet, ha a tehetségemet szeretné - erőlködik, hogy tisztázza érzéseit, - nem engem szeretne, csak

valamit, ami ugyan én vagyok, de nem tisztán: egy közös játékban, egy rögeszmében találkoznánk. Nem tudhatta, mit érez bennem, mégis rámtalált! Ez szép! Megérezte a tehetségemet, anélkül, hogy a képeimet látná. Igen, ez a szerelem! Ez az összetartozás; megmagyarázhatatlan, eleven és fájó szorítás... Nem fontolgatva, tapogatódzva, gyanakodva közeledtünk egymáshoz, nem cseréltük ki előzetesen véleményeinket, mint a bizalmatlan szerződőfelek, - találkoztunk... A többi mellékes... Nem hiszek a szavakban!... A szavak szennyesek; szavak távolítanak el. Ami idegen köztünk, az csak félreértés...

Hogyan szorítja! Mária lefejtí magáról Tamás karját, valahogyan másképpen kellene csinálnia. Nem csókok... Mégis - beszélniük is kellene, de másképpen, mint eddig...

- Mi az? - kérdi hirtelen Tamás.

- Semmi.

A férfi fürkészve nézi Máriát, majd lassan kalapjáért nyúl.

- Hát elmegyek, - mondja. - Szervusz!

- Ne menj még! - kiált rá a lány.

A férfi dacosan felel:

- Nem értelek... Azt hittem, örülsz, hogy látsz...

Már a kabátját gombolja.

A lányt hirtelen ijedtség rohanja meg. Ha most elmegy - gondolja, - ha most elmegy, anélkül, hogy megnézné a képemet, ezt a vereséget, ezt az arcpirító kudarcot soha nem bocsátom meg magamnak. És neki sem! Milyen fáradt, szürke másfélóra; beszélgettünk, akár két idegen... El fogom veszteni Tamást, ha nem tudom közelébbvonni magamhoz! Ha szeret, a képeimet is szeretnie kell! És miért festek, ha még Tamással se tudom megértetni a képeimet? Még vele sem! Ha szeret... Pillantásával súrolja az állványt, azután a férfira néz, az állvány és Tamás közt áll, tanácstalan, szeme tág, ijedt gyerekszem. Hirtelen felüti fejét, a kerevethöz lép, leül.

- Gyere ide mellém egy percre!

A férfi csak erre a hívásra várt. Magához szorítja a lányt, megcsókolja a nyakát a haja tövénél, a halántékát, a száját keresi... Nevetve dulakodnak, Tamás erős fogsora megvillan, kihívó, bosszantóan diadalmas. Játszanak, de éles körmökkel. Végül a lány gorombán ellöki magától:

- Nézd meg a képemet! - mondja szakadt lélekzettel. - Ma délelőtt festettem. Ezért hívtalak!...

Tamás mérhetetlenül bosszankodik. Csak most engedi el egészen a lányt. Elhúzódik tőle. Mit mondjon? Nem ért a képekhez, s nem sokra becsüli, amit Mária itt délelőttönként festet... Tanácstalansága is ingerli, cipője orrát nézi és azon tűnődik, mit felelhetne a lánynak. Szeretne olyasmit mondani, ami fáj Máriának. Még mindig nem döntött, dicsérje-e a képet, vagy inkább mérgének engedjen... Mária sürgeti:

- Meg se nézed?

- Hát... Te vagy az? - kérdi unottan Tamás.

- Igen. Megismerted? - Szinte ujjong. Elpirul, ismét reménykedik. Kezét könnyedén Tamás vállára teszi, a férfi arcát fürkészi, gyors, izgatott lélekzettel.

Tamás hallgat. Azután kelleetlenül folytatja:

- Nem rossz... Meg lehet ismerni. De még nincsen készen. Fejezd be!

- Igen... igen... Lehet, hogy még dolgozom rajta, - mormolja alázatosan a lány.

Tamás egyszerre fölényes lesz:

- Rajzold meg jobban a kezét! A te képeiden nincs körmük az embereknek. Csupa kora-született...

Mária sápadt. Nagy, sötét szemmel mered Tamásra. Nagyon lassan, majdnem sírósan mondja:

- A háttér színét szeretem... Nézd, azt hiszem, az az árnyék is finom az arc balfelén... Érzed? A vörösek és a szürkék... Szeretném megértetni veled, mi izgat a festésnél... Számomra nem fontosak a részletek, többet akarok kifejezni, mint amennyit a felület elárul... - Hirtelen elhallgat, azt érzi, kellemetlen, tudálékos hangon beszélt. Gyáván folytatja: - Látod ezt a fátyolos, meleg szürkét? Régen keresem... Azt hiszem, ez az... Nem tudom...

- Lehet...

Mária kiegészzné a legfukarabb elismeréssel is. Hangjában kérdés bizonytalankodik:

- És mit szólsz a kifejezéshez, Tamás?... A tartás, a mozdulat elárul belőlem valamit, amit te sem ismersz még... Te is mondtad, hogy hasonlít... A tekintet jó! Érzed?... Talán a száj körül még mindig idegen...

- Igen... Különben mutasd!

Megfogja Mária állát. Hirtelen maga felé fordítja a lány fejét. Erőszakkal, keményen megcsókolja. Tekintetében bosszú: most már nem engedi el!

Mária erőtlen. Tamás fejét kerülgetve még mindig a képet nézi. A színek hirtelen megfakultak. Úgy nézi a képet, mintha már nem is volna az övé, az se fájna jobban, ha Tamás szét-hasítaná. Megbántották. Megalázták; ott sebeztek még, ahol legjobban fáj, kifosztották, nincs értelme, hogy fest, hogy kínlódik, nincs értelme annak, amit évek óta csinál, és egy idegen férfi karja öleli. Soha ilyen távolinak nem érezte Tamást, soha nem vallotta be magának, mennyire önámítás ez a szerelem. Milyen üres, beszöhetetlen, csúnya magány! A halál lehet ilyen fagyasztó, - gondolja. Minden megingott alatta, zuhan. Behunyja szemét, elnyúlik reménytelenségében. Idegei bénultak, most minden lélekzetvétel beleváj, hasítja. Hirtelen felcsukló sóhajjal, teljes erejéből átöleli Tamást. Zuhanni akar Tamással együtt, Tamáshoz kötötn, belekapaszkodva, öngyilkos vággyal. Még jobban fájjon, - és ne érezzen semmit...

A haját simítja, megigazítja gallérját. Hirtelen felkel, az állványhoz lép, leemeli a képet, megfordítva a falhoz támasztja.

- Este látjuk egymást? - kérdi szárazon.

- Ilyen röviden küldesz el? - A férfit szinte mulattatja ez a ridegség.

- Igen...

- Hát este nem érek rá.

A lány megijed.

- Azt mondtad, együtt leszünk.

- Meggondoltam. - Tamás hangja szándékosan rideg. - Péteréssel vacsorázom.

Kíváncsian, várakozva, élesen nézik egymást. Mária arcán finom, gúnyos mosoly. Ingerült-ségük már-már szavakba robban. Ekkor Tamás megfordul, az ajtó felé megy, felöltőben, kalapban megáll, keze a kilincsen. Még egyszer várakozva ránéz a lányra. Mária is megrez-dül. Ezért a tekintetért kell szeretni - gondolja, - olyan kisfiúsan kedves, komisz.

Hirtelen odalép hozzá. Átkarolja, fejét vállára támasztja.

- Tamás ne haragudj! Hidd el, nem tehetek róla!...

A férfi - Mária nem láthatja - elmosolyodik. Lehajlik a lányhoz, csak a haját érinti. Azután hirtelen kiegyenesedik. Ő került felül, bal szemöldökét felrántja, szája körül az a ránc, amely annyira sérti Máriát.

- Szervusz. Holnap felhívlak.

Elment. Tompa, buta csend.

Mária visszaül a kerevetre, kezét összekulcsolja térde fölött. Percekig ül így.

Később visszahelyezi a képet az állványra. Sokáig nézi, kedvetlenül, kiábrándultan. Néhány nyers folt ingerli, a hibákat keresi; vizsgálja, mint egy beteget.

Színben jó, - gondolja. - Csak az árnyékok fakók. Nem, mégsem meggyőző! Jó a kifejezés, a tartás, de az egész kép mégis gyenge... Még egyszerűbben kellett volna megoldani. Nagyobb foltokban, bátrabban, kevesebb részlettel... Tűnődik, hogyan kell dolgoznia a jövőben. Ez a kép már a múlté, holnap újat kezd. Lassan megtelik izgalommal...

Mielőtt eltenné a vásznat, elbúcsúzik tőle. - Nem dolgozom rajta többet... - Felrántja szemöldökét. - Talán egyszer később még előveszem...

Sokáig rendezi ecsetjeit, festékeit. Nem érdemes, - gondolja. Kínzó, fullasztó, vad szorítást érez.

HERTA

Amikor Herta belépett, már félórája vártunk rá. Első pillanatban nem hittem, hogy ő az. Lompos volt, egyszerű sötétkék vászonszoknyát viselt, gyűrött fehér blúzt, haja homlokába hullt. Zajtalanul, hosszú lépésekkel közeledett, - csak később vettem észre, hogy teniszcipő van rajta. Köszönt anyámnak, de nem csókolt neki kezét. Majd odajött hozzám is, kimérten üdvözölt, - máris elfordult. Gyuri bácsi - aki keresztapám volt s Herta mostohaapja - megkérdezte:

- Hol jártál?

- Az orgonabokrok közé ütöttem egy teniszlabdát, azt kerestem.

- Te kerested?

Keresztapám csodálkozva nézett rá. Ezt a tekintetet csak később értettem meg, amikor már én is jobban ismertem Hertát. Furcsa volt, - Herta egy elgurult labdát keres.

- Nélküled nem akartunk vacsorához ülni, - mondta Gyuri bácsi. - Pedig Hanna néniék éhesek lehetnek a hosszú út után.

Nagynéném szárazon közbeszólt:

- Holnap is megkereshetted volna azt a labdát.

De Herta erősködött, hogy a labda tönkremegy reggelig. Harmatos a fű.

A cipőjére néztem, nyoma sem volt rajta semilyen nedvességnek. Nem értettem, miért hazudott.

Leült közénk, a fény fölülről és kissé hátulról esett Hertára, - most jobban megnézhettem. Ahogyan visszagondolok rá, Canova szobrai juttatja eszembe. Szép volt, de nem mai arc; hideg. A hangja szokatlanul mély, s mintha ritkán beszélne magyarul, gyakran idegen szavakat kevert mondataiba. Csökönyszerűen folytatta a valószínűtlen labdakeresés történetét, már senki nem hallgatta, hogy mit mond. Én is csak néztem, elemezni próbáltam: miért nem tetszik? Pedig minden vonása finom volt, ritkán látni ilyen keskeny és apró kezét. Nevetséges, - még a körme is tökéletes... Csak a hüvelykujján szakadozott a bőr, ránéztem, - fogával tépdeste a sebet. Látszott, nem örül annak, hogy szép. A mosoly, a fiatalság medúzafénye hiányzott belőle. Drága ruhákba kellene öltöztetni, - gondoltam s elfeledkeztem arról, hogy valószínűleg több szép ruhája van, mint nekem. Elképzeltem estélyi öltözetben, nehéz selymekben, szőrmével, - az ékszer sem sápasztaná... Magas volt, nagyon vékony, de nem olyan szikár, mint a tizenhat éves lányok. Herta nő volt, csak még maga sem tudta. Minél tovább néztem, annál jobban tetszett; már azt is megbocsátottam neki, hogy megvárakoztatott. Nem vonzott, de érdekelt.

A vacsoránál szembekerült velem. Az erős fényben még tisztább volt az arca. Észre kellett vennem, szándékosan kerüli a tekintetemet. Mégis, amikor egyszer hirtelen felnéztem, rajtakaptam, hogy fürkészve figyel. Mosolyogtam. Akkor azt hittem, hogy Herta félénk és kislányos. A vacsoránál különben társaságunk megszaporodott három idegen nővel, libasorban vonultak be, nagynéném bemutatta őket. Az egyikről már hallottam, ez Miss Hutton volt, egy cserzett bőrű, negyvenes, de rendkívül izmos angol lány, aki már Herta örökbefogadása előtt - mint nagynéném társalkodónője - itt élt a házban. Azután egy kedves arcú, álmos francia kisasszony, - s végül a nagyon fiatal magyar tanárnő. Ezt a lányt az első pillanattól, ok nélkül, hevesen sajnáltam. Később meggyőződtem, hogy ösztönöm nem csalt. Félszeg volt, ruhájából kidagadó idomai elárulták, hogy hirtelen hízott meg, most is sokat és elmerülten

evett. Herta a vacsora alatt csak Miss Huttonnal váltott néhány szót. Veszekedtek, unottan és értelmetlenül.

Amikor felkeltünk az asztaltól, Herta mögém lépett, belémkarolt. Nem vártam ezt a mozdulatot, meglepetten néztem rá.

- Gyere be hozzám, - mondta közvetlenül.

Tétováztam.

- Ugyan hagyjuk őket, - sürgetett s megfogta a kezemet, sötét szobákon vonszolt át. Egyszerre megállt, átkarolt.

- Tudod mit, inkább hozzád megyünk. Mutasd meg a ruháidat.

Szabadkoztam.

- Majd megismered őket...

De Herta csak húzott magával a házban, amelyben én nem ismertem a járást. Benyitottunk a vendégszobába, - igen, itt szállásoltak el. A szobalány éppen ágyazott. Herta poros ruhájában végigvetette magát a sárga selyempaplanon s azonnal hosszadalmas és számomra érdektelen vitába merült Mariskával. A kutyák eledeléről beszéltek, hogy jó-e az új tápszer, hozassanak-e belőle ismét, mennyit kapnak a kölykök... Hanyagul, szinte pajtáskodva feleselt a lánnyal, mégis sértő hangon. Mariska többször elpirult, néha felém sandított, azt hiszem, ha nem vagyok ott, nyersebben válaszol. Én egy ideig a mosdón rakosgattam, de végül meguntam a dolgot. Bosszantott, hogy Herta megfeledkezett rólam.

- Te, Herta - mondtam, - tulajdonképpen miért hoztál ide?

Nem felelt, csak nevetett. Éles, fehér egérfogaival gonoszul vicсорított. Belémvillant: várta ezt a kérdést. Mariskát kegyesen elküldte, feltápáskodott az ágyról, a szekrényhez lépett és sorra kiráncigálta a ruháimat. Az egyikre ezt mondta:

- Ez a legrondább. Te sem szeretheted!

Nem sértődtem meg, tapintatlansága inkább mulattatott. Most egy zöld szarvasbőrövet húzott ki, ez neki is tetszett, - elutazásom előtt vettem, csak egyszer viseltem. Azonnal elkérte. Mit tehettem mást, Hertának ajándékoztam. Rögtön a derekára csatolta, a tükörhöz lépett, bosszankodott, hogy az magasan lóg, végül kirohant, hogy megnézzze magát a saját szobájában. Engem otthagyt. Egy ideig még vártam, - nem jött vissza. Kilenc óra volt, - lefeküdjem? Még nem voltam álmos. Becsengettem a szobalányt s vissza vezettettem magam a szalonba. Amikor megkérdezték, hová lett Herta, azt feleltem: aludni ment.

Így ismertem meg.

Tizenkilenc éves múltam ebben az esztendőben, s anyám illőnek érezte, hogy nagy lányát bemutassa rokonainak. Így jutottunk el nagybátyámékhoz is.

Az első csalódás akkor ért, amikor a bánáti falu állomásán csak Gyuri bácsi várt a kocsival. Herta nem jött ki elénk. Hertáról csak azt tudtam, hogy három évvel fiatalabb nálam, nagynéném egyik unokatestvérének árvája, rokonaim kiskorában örökbefogadták. Aggasztott, hogyan fogom eltölteni vele ezt a hetet. Hallottam, hogy mostohaszülei mérhetetlenül elkényeztetik. Vajjon nem nyafka-e, vagy zsarnokoskodó? Elég okos-e, hogy hozzám illőnek érezzem? De ugyanakkor, ismeretlenül is, kissé rajongtam érte. Regényes sorsa ejtett meg. Anyám elmondta, hogyan került rokonaihoz, - - Herta hároméves volt akkor, szülei elvesztették vagyonukat s kettős öngyilkosságba menekültek. Amikor ezzel a halálhírral megérkezett a sürgöny, nagynéném éppen betegen feküdt, - keresztapám nem szólt semmit, elutazott a

gyerekért és magával hozta. A hároméves Hertáról nemrég egy fényképet találtam anyám szekrényében. Vézna kislány, fekete ruhában, vállára hulló sötét fürtökkel; vonásai finomak, s mint az ilyen szabályos arcú gyerekek, ő is szomorú a képen. Azt éreztem, ez a megkásásodott, régi kép megrendítően kifejezi az akkori Hertát. Szinte kiáltja: «az árva», vagy így: «az öngyilkos árvája». Herta története érzékeny regény volt, a szomorúságot szép szerencse váltotta fel. Nagybátyámékat végtelenül jó, szelíd embereknek ismertem, azt is tudtam róluk, hogy gazdagok. Télen Pesten élnek saját házukban, Hertának hátslova, külön fogata van. Ha szabadjára engedtem vágyaimat: néha Herta szerettem volna lenni.

De az első este megzavart. Amikor anyám lefeküdt, odakuporodtam ágya végébe. Elmondtam neki, hogyan viselkedett Herta. Anyám álmosan mosolygott.

- Neveletlen, ennyi az egész. Ne törődj vele.

Miért neveletlen? Anyám sem ismerte jobban Hertát, nem tudott felelni töprengéseimre. De az álmot végül is kivertem szeméből, hajnalig beszélgettünk. Most tudtam meg, hogy nagy-néném elszegényedett erdélyi mágnáscsaládból származik, szülei cselédet sem tartottak, még a gyerekek tandíjára is nehezen futotta pénzükből.

- Szép volt? - kérdeztem.

- Nem szép, de nagyon okos. Kitűnően beszél franciául, angolul, asszonykorában tanulta ezeket a nyelveket. Amikor Gyuri bácsi megszerette, a család sokáig húzódozott, de Gyuri győzött. Nagyon boldogok.

Lelkesen bólintottam.

- Csak Hertától féltem őket, - mondta most anyám. - Elkényeztetik. Nem is értem Karolát... A gazdaságban rendet tud tartani, s itt... - Megakadt. - Tudod, keresztapád helyett mindenben ő intézkedik.

- Akkor miért mondták, hogy Gyuri bácsi rizstermeléssel kísérletezik...? Meg azt is mondták, hogy szakkönyveket hozatott.

Anyám mosolygott.

- Azokat a könyveket majd Karola olvassa el. Mindenkit félrevezet. Folyton Gyurira hivatkozik, így leplezi az ura butaságát. Mert tudod, keresztapád végtelenül jó ember, de sajnos, csöppet sem okos. Buta.

Olyan gyengéden ejtette ki a «butát», hogy meg kellett volna simogatnom anyámat.

- Nem vettem észre, - mondtam azután eltűnődve. - Igaz, keveset beszélt.

- Nem is követ el feltűnőbb hibát. A jóságával gondolkodik. S mindenben engedelmeskedik Karola néninek. Csak egyszer határozott Karola nélkül... Amikor elhozta a gyerek-Hertát.

Végre elaludtunk.

De Herta kedves is volt.

Másnap mintha kárpótolni akart volna az előző estéért, - siettetett a reggelivel, s azután megmutatta a kertet, körüljártuk a tavat, majd csónakba szálltunk, áteveztünk a tenyérnyi szigetre. Itt állt Herta kis parasztháza, minden volt benne, még búboskemence is. Ma gondosan, csinosan öltözött, mályvaszínű ruhája röpködött a jóízű reggelben. És milyen mulatságos ötletei voltak, furcsa, érdes mondatai, mintha csak engem akart volna mulattatni. De ahogy múlt az idő, mind türelmetlenebbé vált, végül már valósággal hajszolt; megunta szerepét. Csak az istállóban lett megint közvetlenebb. Kis sárga kancáját, a Rigót simogattuk.

Herta odahívta a lovászlegényt is. A fiúval még szabadabban beszélt, mint előző este Mariskával. Olyan szavakat mondott neki, melyeket csak ők ketten értettek. Egy lánnyal bosszantotta. A kamasz sötéten nézett rá, Herta hangosan nevetett. Attól, ahogyan a tekintetük összevillant, kellemetlen érzés fogott el. Kimentem az istállóból. Lehet, hogy ezzel ingereltem fel Hertát. Amikor utolért, gúnyos mosoly bujkált a szája körül; rámnézett, majd összeráncolta homlokát. Az udvaron álltunk. Herta meglátott két kislányt, akik talán éppen előle iszkoltak az istálló mögé. Harsányan rájuk kiáltott, odaparancsolta őket magához.

- Hívjátok ide a többit is!

Azután felém fordult:

- Na, akarsz cirkuszt látni?

Ami most következett, soha nem felejttem el.

Egy cementpadlójú, üres szobába vezetett. Ez a helyiség valamikor tejeskamra lehetett; közepén csatornaszáj felé lejtett a talaj. A kislányok most már nyolcan, engedelmesen felsorakoztak, akár az idomított állatok. Körben leguggoltak a lyuk körül. Nyolc kis vízsugár villant elő a színes szoknyácskák alól, a szoba közepén keringő patakká egyesült, fénylett, mint az arany, pergett, akár egy gyűrű, kisebbé vált s eltűnt a csatornaszájban. Herta ott állt a gyerekek mögött, lovaglóstorát suhogtatta, valóban olyan volt, mint egy cirkuszkirálynő. Az egyik kislány akadozott a mutatvány közben. Nem láttam, hogy Herta valóban rávágott-e a gyerekekre, csak olyasféle csattanást hallottam. Mintha a kis áldozat szipogott volna, a többiek meg harsányan nevettek, - de én akkor már otthagytam az arénát, a ház felé indultam. Herta az orgonabokroknál ért utol.

- Miért nem álltál be közéjük? - kérdezte mély és érdes hangján.

Ma sem tudom, hogyan történt. Még soha nem ütöttem meg senkit, de akkor arconvágtam Hertát. Nyitott tenyérrel, teljes erőmből. Nagyot csattant. Herta arcára merev csodálkozás fagyott. Tíz lépésnyire lehettem tőle, amikor hátrafordultam, s ő még mindig nem mozdult. Anyámék a nagy gesztenyefa alatt ültek, oda tartottam. Azt éreztem, valami jóvátehetetlent követtem el. Nem Herta miatt bántott a dolog, magamtól iszonyodtam. Sápadt is lehettem, mert amikor hozzájuk értem, nagynéném azonnal faggatni kezdett, - mi bajom van? hol hagytam Hertát? Egy pillanatra átvillant rajtam, elmondom nekik a pofont. Azután eszembe jutott, hogy megkérdik, miért tettem... Valami hányásféle undor fojtogatott. De azért kiegyenesedtem, mosolyogtam, a kutyákról beszéltem, a tóról... Nyugtalanságukat mégsem tudtam eloszlatni. Fürkészve néztek, tekintetük összevillant, nagynéném intett keresztapámnak, s ő felállt és elindult a tó felé, hallottam, hogy Hertát szólongatja.

Elhatároztam, hogy ezentúl egy percre sem maradok kettesben Hertával. Anyámnak sem szóltam. Attól féltem, hogy anyám beszél Karola nénivel. Ő olyan tiszta, egyenes és bátor volt, - kötelességének érezte volna, hogy Gyuri bácsiékát óvja Hertától. Ettől féltem. Azt éreztem, hogy tekintetükben olyasmi bujkál, amit nem szabad megérinteni. Szemük úgy faggatott, mintha egy súlyos betegről jöttem volna.

És nyomasztott, hogy becsaptam őket. Ahányszor Herta belémkarolt, arcuk felragyogott. Mert a pofon óta Herta üldözött kedveskedésével. Előttük nem tolhattam el magamtól; láttam, mennyire örülnek barátságunknak. Keresztapám olyan meghatón és ügyetlenül fejezte ki háláját, mint a gyerekek.

Bujkálnom kellett előlük és kerültem Hertát.

- Higyje el, Herta alapján nem olyan rossz, - mondta a kis magyar tanárnő. - Én ismerem őt.

Lassan és értelmesen beszélt, néha ötször-hatszor is cserélte a szavakat, mint a súlyokat a mérlegen. Becsületessége merevvé tette. De éppen ezért vonzódtam hozzá... Apró, fekete gombszeme volt, olyan, mint az okos állatoké. Csak a riadtsága idegesített, folyton leselkedett, nem hallják-e, amit mond. A pofonra következő napon sétálni hívtam; mint mindig, ott ült a misszel és a mademoiselle-el megszokott padján, a tujasor szélén. A másik kettő angolul karatyolt, ő nem érthetett beszélgetésükből semmit. Úgy emeltem ki társnői közül, mint egy magot a magházból, zálogul otthagytam náluk a hímzését és a kagylóval kirakott varródobozát. Elindultunk, mintha régen ismernők egymást. Azt mondta:

- Úgy bízom magában... Úgy-e, nem haragszik?

Minden pillanatban mentegetődzött, ezért is sajnáltam.

- Mondja, Irma kisasszony - kérdeztem tőle, - miért ül maga mindig a misszel és a mademoiselle-el? Unhatja őket. Maguk olyanok, mintha egy szálla fűzték volna mindhármut. S Herta egész nap egyedül kószál.

Megrebbent.

- Én nem tehetek róla... Tudom, hogy nem helyes... Amikor idejöttem, én is másként képzeltem. Örültem ennek az állásnak, komolyan akartam foglalkozni Hertával. Herta eszes, szívesen tanul... És mégsem értem el semmit...

- Hát miért nem beszél a nagynénémmeel?

- Amikor idejöttem, hosszan beszéltem vele. Megállapodtunk, hogy mindig beszámolok neki Hertáról. Egy-két hétig így is volt. Azután a miss és a mademoiselle megharagudtak rám; vagy féltékenyek voltak? Azt mondták Hertának, óvakodjék tőlem, kémkedem, árulkodom...

- Ezt is el kellett volna mondania Karola néninek.

- Próbáltam... De már késő volt. Miss Huttonre jobban hallgat. Tudja, ő már olyan régen él itt, s a nagynénje bízik benne. A missz azt akarja, hogy én is úgy tegyek, mint ő. Őriznek. Persze Hertával nem törődik senki. Azt mondják, amúgy is hiába... De ez nem igaz... Megfenyegettek...

Szótlanul mentem mellette.

- Tudom - folytatta, - fel kellett volna vennem velük a harcot. De ők erősebbek, s biztosan elvesztettem volna a helyemet. Pedig ettől sok minden függ: Nagybátyja megígérte, hogy kineveztet abba a városba, ahol anyámék élnek, az ő segítségével nélkül nem boldogulnék. És csak úgy segíthetek a szüleimen, ha náluk lakom... Ezért maradtam. Őszig csak megleszek valahogy. Persze bánt a dolog...

A tó partján lefeküdtünk a fűbe. Mélyen a víz fölé hajoltunk. Nem néztem Irmára, a tükörképe beszélt hozzám. A víz fodrai néha összeráncolták ezt az arcot, mint a selymet. A hangja is olyan fojtott volt, mintha a tó mélyéről jönne.

- Milyen szép itt, - mondta végül.

Elhallgatott. Majd ismét megszólalt.

- Szeretném megkérni valamire, de úgy-e, nem haragszik meg?

- Megígérem, Irma.

- Ne hívjon máskor sétálni?... Pedig gondolhatja, hogy jól esett... Magát is félttem... Majd telebeszélük a nagynénje fejét.

- Én nem törődöm velük.

- De mégis...

- Értem, Irma. Sajnálom, hogy fenyegetik magát.

Aznap délután Herta kilovagolt. Messziről láttam, női nyeregben ült. Szép volt a sárga lovon, kutyái követték. Arra gondoltam, amit Irma mondott.

...Miss Hutton és Herta beszélgettek. Szobám ablakából hallgattam őket. Az angol lány ezt mondta Hertának:

- Az apja szólt nekem, ne hagyja magára az unokatestvérét. Várhat a lovaglással, amíg a vendégek elutaztak.

- Ne oktasson! - csattant fel Herta.

- Jó, jó, csak figyelmeztettem.

Herta még türelmetlenebbül felelt:

- Ha máskor is ilyeneket mond magának, felelje azt, hogy nekem semmi közöm a vendégekhez. Az ő pereputtya. Törődjék ő velük.

Miss Hutton nevetett:

- Na, ezt már csak mondja meg inkább maga.

Amikor elmentek, bosszankodtam. Herta hencegett, valójában ő járt utánam.

Egyszer így szóltam hozzá:

- Hagyj, Herta, úgysem értjük meg egymást. Ne törődj velem.

Ekkor kezdte ismét apró komiszságait. Visszaadta a zöld övet, amelyet első este elkért tőlem, - az öv rongyos és gyűrött volt. Azt mondta, mégsem kell neki. Azután ilyeneket tett: kutyáit belezavarta a tóba, majd odafütyentette őket hozzám. Egy perc alatt nyakig besároztak. Ahányszor az utamba került, odavágott nekem valamit:

- Szörnyen előkelő vagy!

Máskor megint:

- Nem lépnél fel mégis a cirkuszomban?

Egyszer a kert szűk ösvényén találkoztunk.

Amikor a közelembe ért, hirtelen úgy tett, mintha megbotlott volna. Majdnem keresztülestem rajta, s ezen jól mulatott. Láttam, bele szeretne hajszozni, hogy ismét megüssöm.

De szép, csendes órákat is töltöttem Hertáéknál. Nagybátyámtól elkértem Tolsztoj Háború és békéjét. Először olvastam, belemerültem, benne élve. A sok ifjúsági lányregény után, amelyekkel otthon tömtek, ez volt az első nagy, fölémboruló könyv. Kivitem a kertbe egy úti-takarót, csendes helyet kerestem, leheveredtem és mindenestül átadtam magam a regénynek. Egy-egy fejezet végén elnyújtóztam, néztem az eget, a fákat, hallgattam a kert apró zajait. Szerettem ezt a csendet, s annál mélyebben belémívódott, mert féltennem kellett Hertától. Belétakaródtam. Ha nincs Herta, s nem kell bujkálnom nagynénémék elől, talán megunom a folytonos olvasást; így olyan volt, mintha tilosban járnék. Izgalmas volt.

Vendégségünk második hetében, egy nap, amikor éppen delet harangoztak, egy kis tisztáson feküdtem, körülöttem vörösfenyők, tarajukon alacsonyan szálló felhőfoszlányokkal... Hirtelen ott állt Herta. Az egyik fenyő törzséhez támaszkodott, alulról néztem fel rá, karcsú volt, akár a fenyők. Komoly, majdnem síró hangon kezdte:

- Béküljünk ki!

Nem feleltem.

- Utálatos vagy! - robbant ki rögtön. - Miért nem akarsz jóban lenni velem?

- Mert veled nem lehet jóban lenni, - mondtam rosszkedvűen. Te vagy utálatos, te komizkodsz velem. Hagyj békén, s én sem bántalak.

- Hát bánts! Azt hiszed, így finomabb vagy?... Ezt csak azért teszed...

Nem fejezte be. Egy pillanatig még sötéten nézett rám, azután belegázolt a bokrokba. Később felmentem a verandára s mire visszatértem, a könyvem eltűnt. Tudtam, hogy Herta vitte el. Őt kerestem, a szobájában találtam meg.

- Add vissza, - mondtam egyszerűen.

Megint felborzolt nevetésével.

- Nem adom. De ha akarod, megkeresheted.

- Nem keresem.

Ebédnél nagynénémhez fordultam:

- Tolsztojt olvastam és Herta eldugta a könyvet.

- Herta, hogyan tehetsz ilyesmit?! - mondta nagynéném gyáván.

Hertát elöntötte a méreg.

- Mert utálatos! Ha jobban ismernétek...

Nagybátyám rémulten nézett fel.

- De Herta...

- Maga csak hallgasson, - kiáltotta Herta. - Maga ezt nem értheti!

- De Herta... - ismételte nagybátyám még halkabban.

- Mondtam már, hogy hallgasson! Maga az oka mindennek. Mert olyan ostoba és olyan gyáva!... Ha az arcába dobnék valamit, akkor is csak óbégatna...

Gyuri bácsi gyáván Herta keze után nyúlt.

De Herta olyan hirtelen felpattant, mint egy elszakadt gépszíj. Izzott. Most azután ijesztően szép volt. Ellökte magától mostohaapja kezét és széles mozdulattal lesöpörte a terített asztalt. Tányérok és poharak hulltak szerteszét.

Kirohant, becsapta az ajtót. Mi ketten, anyámmal, görcsösen lesütöttük szemünket. Csak percek múlva mertem nagybátyámra nézni. Ott állt az ebédlőasztal mellett, tekintetében rémület és tehetetlenség. Nagynéném halálsápadtan meredt rá.

- Üljön már le, Gyuri. Herta bocsánatot fog kérni magától. Ezt ő sem akarta... Ujja beleakadt a tányérjába, így rántotta le az asztalt. Úgy-e, Hanna? - fordult anyámhoz. - Te is így láttad, úgy-e? - Azután intett az inasnak. - Antal, adjon új tányérokat. Befejezzük az ebédet... Gyuri, kedves, üljön már le!...

Másnap meglátogattuk egy másik rokonunkat, aki a közelben lakott. Anyám úgy intézte, hogy onnan már nem tértünk vissza Hertáékhoz. Táskáinkat keresztapám hozta át kocsival. Búcsúzáskor ilyesmit mondott:

- Sajnálom, hogy már mentek... Azt hittem, tovább maradtok nálunk.

Még hozzá akart tenni valamit, láttam, hogy kínlódik, de nem tudta kimondani... Hertáról akart beszélni. Azt várta, hogy anyám segít neki. De anyám nem szólt semmit. Én sem. Álltunk, néztük egymást, zavartan, végül keresztapám elfordult, arcát egy pillanatra még láttam, - soha nem felejttem el ezt az arcot, tompa fájdalmat tükrözött, sértődöttséget, s még valamit, ami mindennél jobban megrendített: bűntudatot.

UNOKATESTVÉREK

- Ül le, Vilmi, azonnal jövök!

Éva a szegfűsorok között áll, téglavörös kötötttruhában. Egy pallérformájú embernek magyaráz, a villa tetejét nézik.

Vilma engedelmesen megy a ház felé. «Vidám leszek és könnyed!» - ismétli magában. Százszor is elmondta idejövet... Az előszobában leveti kabátját és kalapját, azután nehézkesen behuppant a nyitott terrasz egyik nádszékebe. Hízom! gondolja és sóhajt. Zsebkendőjével gyorsan lecsapkodja cipőjéről a port, közben Éva felé les: nem látják-e a mozdulatát?

May áll előtte, Éva kislánya.

- Te itt ebédsz nálunk?

- Igen, - mondja Vilma. - Gyere ide, May, adj egy csókot Vilma néninek!

- Neked nem.

- Miért?

- Csak.

A gyerek lebiggyeszi alsóajkát, szemtelen fintorba gyúri madárcocskáját. Szoknyáját húzogatja, új nyersselyem ruhája van.

- Gyere, olvass nekem! - mondja később May.

- Nem... Ma nem!... - És Vilmának eszébe jut, hogy azon az augusztusi vasárnapon, amikor legutóbb itt volt, egész délután képeskönyveket lapozhatott a gyerekekkel.

May piroscipős lábával Vilma szoknyája felé bök.

- Mitől poros a ruhád?

- Elbotlottam az autóbuszon.

- Hallod, mami, Vilma néni majdnem leesett az autóbusról!

A kislány komiszul nevet. Néhány perc múlva anyja felé fut, valamit magyaráz, ujjal mutogat vissza.

Vilma magára marad. Milyen jó hűvös itt a Rózsadombon! - gondolja. Kényelmesen hátradől a széken, combján megfeszül a fekete selyemruha. Hirtelen nyugtalanság szállja meg, előrehajlik, olyan mozdulatot tesz, mintha le akarna rázni magáról valamit. Miért is kéredeztem fel ebédre! Meg kellett volna várnom, hogy Éva hívjon!... Eszébe jut, ha Éva jön hozzá - igaz, ritkán jön! - ő elébeszalad, nem tud elég kedves lenni. Nem baj! Feljöhettem! Végre mégis a húgom! Nem vagyok idegen!... Nem haragszik Évára, hogy félórája nem néz feléje. Jólesik a csend, a könnyű, langyos szellő.

A szalón széles ajtóval nyílik a terraszra. Vilma belép a szobába, nézi a hatalmas virágcsokrokat. Azt érzi, a bútorok barátságosan fogadják. Leül az egyik virágmintás karosszékre és onnan néz a kert felé; helyenkint üvegfénnyel csillog a lomb, egy vékony nyírfa lángpiros vadszőlővel ölelkezik. Hosszan nézeget egy sárkányos kínai vázát; még nem látta eddig. Sok vacak új lom! Béla ízlése... - ilyesfélét gondol. A régi nehéz, fényes bútorok lánykorára emlékeztetik. És a nagy szobák, a kert... Igen, itt mégis otthonosabb, mint saját szűk, Lónyay-utcai, kétszobás lakásában...

Éva jön.

- Úgy-e, nem haragszol, Vilmi! - de megint eltűnik, kisurran a szobából, a pallérral a terraszs lépcsőjét vizsgálják. Évának nagyon hosszú, a pókhálószőveten is átbarnuló, kihívón vékony lábszára van. Bal harisnyáján a szemek ujjnyi szélesen lefutottak.

- Milyen váratlan szerencse! - ezt Béla kiáltja. Kitért karra közeledik Vilma felé. Kissé libegve jár, alig észrevehetőn sántít. - Régen láttunk! Nagyon ritka vendég vagy! - Kedvességében gúny bujkál.

Vilma zavartan és engedelmesen viszonozza a mosolyt. Majd nagyon hirtelen visszaül helyére. May is előkerül, átöltöztették. Azután Irén jön a konyha felől, egy tányér szilvát hoz, most szedték a kis fáról: első termés.

- Kóstold meg, Vilma! Remek!

Úgy jár-kel, mintha itthon volna! - gondolja Vilma s kelletlenül vesz a gyümölcsből. Nem szereti Irént... Irén Éva intézeti barátnője, még lány, elég viharvert arccal, jókedvű, fölényes, élesnyelvű. Kis, rozzant, piros kocsija van. Vilma azt hallotta, - haláragázolt vele egy embert.

- Mutasd, aranyos a gallérod! - mosolyog rá Irén.

Vilmát sérti ez a jóindulat.

Barackpálinkát isznak, étvágygerjesztőnek. Irén velük ebédel, nem is kéreti magát. Vilmával kerül szembe. Ők hárman, Éva, Irén és Béla olyasmiről beszélnek, amihez Vilma nem szólhat hozzá; egy autókirándulásról, amelyet a jövő héten terveznek; a tegnap esti mulatságról; Bobóról, akiről Vilma azt sem tudja, fiú-e vagy lány. May minden újabb falattal, amelyet kegyesen lenyel, szüleit zsarolja. Béla játékokat ígér neki, Éva elengedi a német olvasást. Sokat nevetnek. Béla egy hű és áldozatkész gavallérral ugratja Irént. Amikor kétértelmű dolgokat mond, Vilma bután elpirul. De senki nem ügyel rá, csak Irén fordul hozzá időnkint, látszik rajta, gondolkozik, neveket keresgél: mit is kérdezhetne tőle?

Vilma röviden felel, ok nélkül és hevesen gyűlöli Irént. Arcában tüzel a szesz, - ritkán iszik; idegességében kapkodva eszik. Látja, hogy figyelik, - a tésztából háromszor kínálják. Éva néha aggódó pillantást vet a tátra: jut-e a lányoknak? Vilmának azonban úgy ízlik az étel, mintha messziről hazajött volna, az itthonlét jogát falja az ebéddel. Féltékeny Irénre. Szeretettel nézi Éva vékony, kissé csontos kezét...

Otthon megszokta, hogy Éván mindent szépnek lásson. De gyűlöli Irént, mindenért gyűlöli, amiben Évához hasonlít: vékony csuklójáért, jó ruhájáért. Eszébe jutnak a nyarak, amelyeket Évával együtt töltöttek nagyanakéknál. Ebédnél nagypapa kedves játéka volt: vajjon kire hasonlítanak unokái? Éváért mind a két öreg vetekedett. «Vilma?...» «Vilma az anyjára ütött». Anya ritkán jött ide és akkor is rövid ideig maradt. Pedig Vilma akkoriban nem volt csúnya, csak kissé párnás meg zömök. Tetszett is... De ahogyan nagypapa mondta: «elügyetlenkedte minden pártját». Nem szerették? Vilma emlékszik, milyen hálás volt a legkisebb dicséretért; koldulta a szeretetüket. «Igénytelen.» Ezt a dicsérő jelzőt is ellene fordították. Mindig Éva kapta a szebb és drágább holmit... De akkoriban Éva még nagyon ragaszkodott hozzá. Amikor nagyanakék intézetbe küldték, akkor kezdődött... Már a következő nyáron intézeti barátnőket hozott magával. Egyszer Irén is lent volt... Ezek az idegen lányok nagyon udvariasak voltak Vilmával, csak éppen elbujtak előle, hirtelen elhallgattak, ha közéjük jött. Vilma hamarosan férjhezment, elkerült hazulról; két év után meghalt az ura. Apa és anya is elmentek. «Amilyen igénytelen vagy...» - írták nagymamáék. Igen, amilyen igénytelen, magában is boldogul valahogyan. Éva eleinte gyakran jött hozzá; ha összeveszett Bélával, nála sírt és panaszkodott. Mert akkor már Éva is férjhezment. Évák később felköltöztek aへgyre. Mostanában ha idejön, így mondja: «felmegyek». Az út hosszú, az autóbusz sokba kerül, - talán ezért hívják

olyan ritkán?... Persze, nem kívánhatja, hogy Éva lejöjjön érte a kocsiival... Tegnap későn, esti redőnydörgés idejében vett egy pár harisnyát; előzőleg hosszan számolt: futja-e majd a pénzéből elsejéig?... Azután mégis úgy határozott: megveszi a harisnyát és fölmegegy Éváékhoz. Nem kell hívásra várnia: rokonok!... Éva nem változott meg. Csak Irén menne el!... Mostanában kevesebbet beszélnek, ma biztosan megtalálnák a régi hangot...

Vilma szótlanul ült végig az ebédet.

A feketét a szalónban itták. Béla Mayvel játszott. «Láttalak tegnapelőtt a Múzeum-utcában», - mondta neki Vilma, nem tudta miért, de érezte: tapintatlan volt. Béla világos szarvasbőrpapucsot viselt, zsinóros, bordó házikabátot. Vilmát határozottan feszélyezte ez a választékos otthoni öltözet, - úgy ült Éváék között, mintha felvevőgép ásítózna rá. Előrehajolt, hogy megkeverje kávéját, s érezte, hogy mozdulata félszeg. Belesímult a karosszék támlájába; olyan mint a kagylóhéj - gondolta, s amikor a jólesőn ruganyos párnázat lassan felmelegedett, felengedett a görcs is, zsibbadtan élvezte a délutánt. A pohárka pálinka fejébe szállt, - lánykorában milyen jól bírta a szeszt! - furcsa, kocsonyás ködön át látta Bélát, Évát és Irént. Színpadon ült, de most már tudta a szerepét. A fekete megduzzasztotta szívét: beszélnie kellett. Máskor könnyen megijedt saját hangjától, most akadálytalanul áradt belőle a szó. Az öreg Rózsi néni ezer baját sorolta fel: két éve eltörte a lábát, azóta fekszik, egyetlen lánya, aki ápolta, hirtelen meghalt.

- Májzsugor! Tudod, hallottál már róla? - mondja Évának és előrehajlik. - Borzalmas betegség! - Belemélyed Éva szemébe.

- Ki az a Rózsi néni? - kérdi Irén.

Vilma helyett Éva felel, szárazon:

- Rokon.

Vilma folytatja. Beszél betegségekről, halálról, irigységekről, haragokról... Miért beszél? Talán mert ez a szoba világosabb, naposabb, mint az ő lakása, - ritkább a levegő. A sok, sűrű gond, nyomasztó baj, amely összegyűlt benne, leolvad róla; ő a család keserveinek letéteményese.

Irén ismét megkérdi:

- Ki az a Károly bácsi?

- Rokon, - mondja nyomottan Éva.

- Kik ezek? Sohasem említetted őket! - csodálkozik Irén. Nem Vilmától, - Évától kérdi.

- Nem járok hozzájuk.

Irén arcán végtelen tartózkodás. Ahogyan elhelyezkedik a karosszék jobbsarkában: mintha elhúzódnék Vilmától. Éva köt, Béla halkán felkel, kimegy: délutánonkint alszik, a kerevete hívja; May már régen eltűnt, leckéjét írja a gyerekszobában; Vilma mellett üresek a székek. Maga is érzi: hűtlen lett elhatározásához. «Könnyű leszek és vidám!» - ezt akarta, de hová jutott? Másfél órája a család sebeiben vájkál. A családról beszél? Nem. Csak azokról, akik nem jönnek ide fel: az öregekről, a sopánkodókról, a félszegekről, azokról, akik kopottan öltöznek. Nem illenének ebbe a napsütésbe. Akikről Vilma beszél, azok csak őt látogatják, - a család másik fele. Nem is mind rokonok, mégis egyfajtájúak; korán délután jönnek hozzá, elmondják: mi fáj, ki csapta be őket, mitől félnek, ki nem néz feléjük. Sértődötten, gyanakvón lesik, kinek fia, lánya küzdi fel magát jobb sorba, hogy menten megfélemedezték róluk. Nehézkes és sanyarú a beszédük, s amikor félnyolckor hirtelen felállnak, hogy hazamenjenek vacsorát melegíteni, - ropog a csontjuk... És az örömeik? Ágnes mindig jókedvű. Ha most itt ülne, azt mesélné, hogy felfedezett egy boltot, ahol összegyűjtik az üzletekből a kirakatban

megfakult árut. «Nézd, ezt a barna tompot is ott vettem! Potom pénzért adták!» - mondaná, s Irén udvarias arccal hallgatná. Milyen könnyen, merészen felelt Bélának, amikor ebéd közben udvarlóival bosszantották. Ha Ágnes mondaná ugyanezt, csúnyán hangzanék. Évát a lefutott szemű harisnya sem csúfítja. Éva és Irén! Persze ők ketten most is összenevetnek... Igen, ők tartoznak igazán össze... Ebben a pillanatban elárulná legkedvesebb barátnőjét, rokonait Éva egyetlenegy cinkos mosolyáért.

A nap elbujt, a szobát korai alkonyat béleli; mintha tüllfüggöny ereszkedett volna Vilma és Éva közé. A távolság megnő közöttük, Éva lefekszik a pamlagra, félig lehúnyja szemét. Milyen távol van! - gondolja Vilma.

Feláll, Éva felé tart. Melléje ül a pamlagra, átfogja Éva bokáját. Éva közelsége kell!... Gyengéden fogja Éva lábát, gyönyörködik benne, simogatja, erősen szorítja... Nem, nem engedi el Évát! Meg kell éreznie, hogy ő itt van mellette, amikor csak szüksége van rá! Visszarántja magához! Egészen mélyen fölébehajlik, így beszél. Mohón, szüretlenül hullanak ki belőle a szavak. Elborítják Évát. Szellőzetlen szavak, orvosságzagúak, dohosak, fojtottak...

Éva szenved. Fáradt. Irtózik Vilmától, elviselhetetlennek érzi. Szeretne megszökni előle, ha tehetné, elbújna, magára zárna az ajtót. Feje ólmos, mintha láz bujkálna benne. «Csak menne már!» Kegyetlenül és ellenszenvvel nézi Vilmát, - és belül, egészen belül szégyelli magát. Vilma ragaszkodó, jószívű, ártatlan lélek! Havonkint egyszer jön fel. És neki még ez is sok?... Unokatestvére... Lelkiismeretfurdalás kínozza, - de ennek is Vilma az oka! Vilma mindig jóvátehetetlen mulasztásokat juttat eszébe... Arra a temetésre is el kellett volna mennie!... Legalább koszorút küldhetett volna Rózsi néni lányának... Mentőötlete támad, egy percig sem habozik.

- Vilma, hogy is volt? Tavalý kiégetted a télikabátodat...

- Igen. Azóta megfoltoztattam. Szabóval. Négy pengőbe került. Nem. Négy ötvenbe!

Éva felkel. Lassan emelkedik. Mintha sűrű vízből szállna felszínre, hínár húzza a lábát, Vilma fogja, Vilma nehezen engedi el, szinte ki kell tépnie magát Vilma kezéből. Éva bemegy szobájába, kinyitja szekrényét, végigsimít homlokán, keresgél, kiemeli tavalyelőtti fekete kabátját. Úgyis odaadta volna valamelyik lánynak... Ha nem is idén, jövőre... Vilmát boldoggá teszi vele!

- Vilma, azt hiszem, éppen jó neked!

A kabát hosszú is, szűk is. Vilma belebujik, a tükör elé áll. Nem sokat lát, a szoba sötétedik, csak azt látja, hogy vadonatúj harisnyája kemény ráncot vet bokája fölött. Szerénykedik.

- Nem fejtenéd le a gallérját? A szörme még kifogástalan! Te is használhatod!

- Ugyan! - mondja Éva kedvesen. Megkönnyebbülten mosolyog. Jót tett Vilmával, soha életében nem volt még ilyen jó kabátja! Hogyan is lett volna... Elégedett. Még én is viselhetném esős időben, - gondolja... Oldalról nézegeti Vilmát. Most már nyugodt szívvel vizsgálja. «Éktelenül meghízott! Milyen széles a háta!...»

Vilma köszöni, melegen, hangosan köszöni a kabátot. Nem győzi ismételni: «Jó vagy, Évám! Igazán olyan jó vagy!» Örül? Éppen ezt nem akarta. Megint eljárt a szája! Mi mindent mondhatott, maga sem emlékszik rá. Sajnáltatta magát? Nem is örül a kabátnak... Az átalakítás!... Minden kiadás halálra ijeszti. Tegnap filléreken törte a fejét, nem telik pénzéből elsejéig sem... Jövőre, - persze jövőre jó lesz! Csak Irén ne volna itt! De Éva a régi, Éva jószívű, Éva gyönyörű!.., Hogyan mutassa meg, mennyire szereti? Nyomasztja az újabb adósság; mikor tehet Éváért valamit? Mivel viszonzhatná?...

Elhibázta. Nem baj, még helyrehozhatja. Most azután igazán könnyed lesz és mulatságos! Hirtelen lekapja magáról a kabátot, ráteríti a karosszékre, ráül, csak a szőrme lóg le a karfáról. Mintha el akarná rejteni... Emlékeiben keresgél: mit is mondhatna el Évának, szeretné megnevetetni. Az alkonyat sűrűsödik, megint Vilma beszél:

- ...ismered Ágnest? Megtámad, hogy könnyelmű vagyok. Én! Azt mondja, minden pénzemet édességre költöm. «De Ágnes!» védekezem. „Hiába beszélsz!” mondja ő. «Látom, meghíztál! Kész öregasszony vagy! A te korodban...»

- Nem is vagy kövér. - Ezt Irén mondja, megint kedveskedni akar Vilmának.

Éva mosolyog. Vilma néhány pillanatig tétovázik, csak azután folytatja. Nem volna szabad elmondania ilyesmit. De Éva megérti... Éva tudja, miért gúnyolja önmagát!

- Ágnes az unalomig ismételte: «Még fiatal vagy, csinos vagy, kíváncsós! Férjhez kellene menned!» Végül kiteregette tervét: ismer valakit...

Irén most már egészen más arccal hallgatja Vilmát.

- És?... - kérdi mohón. - És? Mit feleltél?

- Hát természetesen belementem a játékba. Ágnes rámerőszakolt valami mintás, tarka imprimé-blúzt. Szűk volt a háta, minden pillanatban azt hittem, megreped. Szorított, vágott, szerencsétlennek éreztem magam!... A férfi egészen rendes külsejű ember, nyugalmazott Máv-felügyelő. Nem is öreg...

Irén szeme csillog.

- Hol találkoztatok?

- A budai kioskban.

- Hol is van az? - kérdi Éva ásítva.

- Igen, a budai kioskban, - ismétli Irén áhítattal. Még bólint is hozzá. Vilma érzi: ebből remek történet lesz! Talán Bobónak mondja el, annak a bizonyos Bobónak, akiről azt sem tudja, fiú-e vagy lány.

- És hogyan sikerült a randevú?

- Rosszul. Zenebarát. Egyetlen szenvedélye a zene. Hangversenyekről beszélt. Egész délután hallgattam. Nem sokat értek a modern zenéből. Végül kérdeztem valamit. Egy opera-előadásról volt szó, Borisz Godunovot említette; azt hittem: a zeneszerző neve... Most már tudom...

- Miért nem vigyáztál jobban!

Irén szemrehányón mondja, bizonyára sajnálja, hogy végeszakadt a történetnek. Irén remekül mulatott. Komoly arccal hallgatta Vilmát, de látszott, alig tudta legyűrni a nevetést. Néha jelentős pillantást vet Éva felé, Vilma nem mer Évára nézni, fájna, ha azt látná, hogy Éva tekintete összevillan Irénével. Egészen biztosan tudja, hogy titkos jeleket váltanak... Kiszolgáltatom magamat! - gondolja, - elárulom Ágnest, a barátnőmet! Nevetséges vagyok!... Most már mindegy... A lendület viszi, kitárulkozásával önmagán áll bosszút.

Vilma új történetbe kezd, de Irén hirtelen félbeszakítja. Megnézi óráját, felugrik.

- Istenem - kiáltja, - félhétire vártak! Hét! Ittfelejtkeztem. Nem csoda, olyan remek dolgokat meséltél, Vilma!

Kiszalad az előszobába. Az ajtóból visszanéz, úgy kiáltja Vilma felé:

- Kinek a házában laksz? A multkor említetted. Igaz, a gyárszövetkezeté. Ha akarsz, szólok az elnöknek, engedjen a béréből...

- Köszönöm, - rebegi Vilma gyáván. Ez az ára... - gondolja szégyenkezve.

Irén futtában felkapja kabátját, Éva és Vilma az előszobában állnak. Éva nem mozdul. Talán azt várja, hogy én is elmenjek? - gondolja Vilma. Nem, még nem megyek!... A szoba is marasztalja, és a ház, a kert, a bútorok. Egy hónapig nem jöhetek fel! - szinte elsápad a gondolattól. Az ebéd ízeire emlékszik, a fekete illatát érzi... És Éva?... Most, hogy egyedül maradtak, megint feltör Vilmában a gyöngédség. Torkotszorítón, fájón. Bűnbánón, alázatosan áll Éva mellett. Nem mozdul. Most komolyan fognak beszélni, úgy, mint régen!... Semmi nem változott, érthetetlen, mi van közöttük... Én vagyok az oka mindennek! - küszködik Vilma. Annyit összefecsegek!... Most nyíltan, egyszerűen beszélek Évával...

Éva azonban őszintén mérges. Már nem is palástolja indulatát. Ha leülök - gondolja, - soha nem megy el! Kifulladásom!... Mozdulatlan arccal nevet. Hadicselt eszel ki, azt mondja: az éléskamrában van dolga. Előremegy, Vilma követi. Éva rakosgat, a lányokkal tárgyal, számol, ügyet sem vet Vilmára. Végül majd csak megunja! De Vilma szívós, kitartó. Pillanatnyi csend és már ismét beszél. Ott lábatlankodik Éva mellett, a lakás minden zugába követi. Éva fiókokat rendez, hosszan telefonál, kimossa harisnyáit; Vilma mögötte jár, mint árnyék, ijesztő árny, olyan közel tolakszik Évához, hogy teste melegével süti... Vilma kiönti szívét, elmondja millió apró gondját, aggodalmait. Szemérmetlenül kínálja életét. Éva arcát figyeli, - ez az arc mozdulatlan, rideg. Vilma lesi, mikor oldódik fel Éva tartózkodása. Érzi, hogy Éva menekül előle, de most már elkapta a lejtő, makacsul kitart: vissza kell találniuk a régi barátságba! Éva fehérneműs szekrénye előtt áll, asztalkendőket számol. Vilma ezt a pillanatot választja, - megkérdi.

- Mondd, hogyan vagytok mostanában Bélával?

Éva végtelenül csodálkozó arccal néz rá. Nem felel. Csend.

Hideg csend, éles, mint a februári fagy. És hangos, mint amikor üvegedény törik össze. Most már Vilma is érti... Lehajtja fejét. Vár. Úgy vár, hogy a torka is elszorul. Ezt szeretné mondani, nagyon szépen, szívhezszólón: «Nézd, Éva, senkim sincs! És talán egyszer, valamikor - Isten ments! - téged is baj érhet... Akkor...»

De Éva szólal meg. Vilma felé fordul.

- Vilmi, kedves, úgy-e nem haragszol? De ígérd meg, hogy nem haragszol meg! Nagyon fontos levelet kell írnom. Nyolc előtt fel kell adnom. Úgy-e, nem bánt, ha most megkérlek, menj el.

A szó könnyőreletesebb, mint a hallgatás.

- Természetesen. Már megyek is! - kiáltja Vilma. Mosolyog. Arcizmai sajognak ettől a mosolytól.

Meghatja Éva hangja. Valami azért mégis fáj, irtózatosan fáj. El sem tudná mondani, hogy mi ez a fájdalom. Fél a lakásától... - ilyenkor a Lónyay-utca dohos, fülledt; alkóvos szobák állott levegője könnyököl ki az ablakon. Ha az emberek tudnák, mi a magány!...

Éva felsegíti Vilmára a kabátot. Melegen átöleli, meg is csókolja, de mintha önkéntelenül s alig észrevehetően az ajtó felé tolná. Vilma kint van a kertben, siet, fut, a kabát lelóg karjáról, az utat sepri vele, megbotlik, majdnem elesik.

Elment.

Üres a lakás. Éva leveti magát az egyik karosszékbe, percekig mozdulatlan. Most néhány óráig a ház minden sarkában Vilma szavaiba botlik, - ki kell szellőztetnie a lakást! Nem, még okosabbat tesz: elmegy hazulról. A délutánra gondol és nem tud megbocsátani Vilmának. «Nálam ebédelt, egy jó kabátot adtam neki, három óra hosszat hallgattam... Mit akar még?...» Kiles az ablakon, - vajjon leért már? Lassan, körülményesen öltözni kezd.

Kihátráltatja a kocsit a színből, beül, elindul. A Zivatar-utca sarkán meglátja Vilmát. Gyalog megy, karján a kabát, úgy viszi, mintha kapaszkodnék belé. Hazavihetném őt! - gondolja Éva.

De ehhez nincs ereje. Megugrasztja a kocsit.

HARMINC SZŐLŐSKOSÁR

Anyánk szőlőt csomagol a tornácon; oda-odafutunk hozzá egy-egy édes szemért. Fehér blúza és köténye messzire világít a széles árkád árnyékos félköréből. Fonott vesszőkosarak és fürthalmok sorakoznak előtte a párkányon, amelyet langyosra hevít a későszeptemberi nap.

Reggel így költött fel apánk:

- Nézzétek csak!... Veri az ördög a feleségét!

A kék égből zápor esett, - múltóban volt már, csak néhány elkésett, kövér, lusta csepp pukkant szét az udvar lucskos agyagján.

Azután reggeliztünk a terraszon. Így neveztük a pitvarunkat; tágas, jó hűvös és árnyékos volt. Vörös téglapadlója megkopott, mint egy drága perzsaszőnyeg. Szalámit ettünk és diót. A diót kenyérrel, s így édes, mint a mandula; a szőlőt dióval, s akkor szalámi-íze van a szőlőnek és a diónak is... Meztelen lábunkkal vadul kalimpáltunk, nagy kergetődzésre és bujócskázásra készültünk; az utolsó fürttel kiszöktünk a ház elé, az esőszagú, sárga napsütésbe.

A kép még most is bennem él...

Traján, a vincellér hordókat mos. Az üres hordók ide-oda görögnek, döngnek-morognak felejthetetlen szüreti zajjal; tántorognak, mintha részegek volnának. Traján két tűzifahusánggal megtámasztja őket, felkéredzkedünk rájuk, sarkantyúzzuk kövér hasukat.

Apánk Ménesen zöld vadászöltönyt visel rövid nadrággal, bőrgombokkal. Csak itt hordja ezt az öreg lódenruhát; még magasabb benne, erőstestű, fürgéjárású, és mi itt nem félünk annyira tőle, mint otthon. Pedig hangjával megtelik a kolna és a völgy, mintha az egész hegyalja szüretét ő vezényelné. Mennydörgésszerű kiáltásait továbbgörgetik a hegyek, utána szaporábban zongoráznak a prések, s ingó lépéssel, vállukon zörgő rúddal, meztelen lábuk puha dobogásával futnak a csöbrösök a szőlőhegy felé.

Anyánk kezében csattog az olló; a hibás szemeket lenyesi a fürtökről. A kosarat kibéleli puha faforgáccsal, beleágyazza a fürtöket, rózsaszín selyempapírt simít föléjük. Segíteni szeretnénk...

- Majd ha felnőttök, - mondja.

Sóvár szemmel nézzük munkáját. Nagy türelmetlenségünkben körülnyargaljuk az udvart.

Apánk kijön a kolna elé, megáztatja arcát a szüreti napfényben. Felkap, vállára emel, kissé meghintáztat s már fordul is vissza. A nevetése is ízesebb Ménesen. Közös titkunk van: egyformán szeretjük Ménest.

Öt hold szőlő a hegyalján - ez Ménes. A többi nagyapánk adta el. Ez a közöny és könnyelműség szüntelenül fájó seb apánkban, - ha gyerekkoráról beszél, hangja megbicsaklik, rekedtté válik. A sóvárgás a reménytelenül visszaszerezhetetlen után nyugtalan, tékozló munkaszomjat oltott belé. Gazda volt, józan, fáradhatatlan, merész és krajcáros. Egy álombéli birtokon szántott-vetett. Így ábrándozott: «Ha gazdálkodnám, nónius csikókat nevelnék, bretagnei, foltos, fekete szarvasmarhát, fecskehasú, eszlári sertést...»

Ménes más volt. A szőlő: csak játék, - a szüret: szertartás. Ma is azt hiszem, hogy a legjobb bakator a mi hegyoldalunkon termett, apánk olyan titkokat tudott, amelyeket a többi szőlőbirtokos már elfelejtett vagy meg sem tanulhatott. De a mi Ménesünk soha nem volt több öt holdnál; ide a családból a férfiak régen is csak szüretelni jöttek. Ha azután elfáradtak, itt

bújtak meg a vén kolnában. Erős fajta volt, sokáig éltek, magukra maradtak; néhányan itt is haltak meg.

A kolnának olyan magas teteje volt, mint egy renaissance szarkofágnak; - dísztelen, horpadt, őszes-szürke zsindelyteteje. Már a völgyből látszott, az öreg diófák koronája fölé ágaskodott. Csupa tető volt a ház, alatta fehérre meszelt, törpe falakból néhány mély, kicsi ablak hunyorgott ki az útra.

A házban úgy állt minden tárgy, ahogyan azok helyezték el, akik idehozták. Csak egy kisebb és egy nagy szobánk volt, így úgyszólván minden holminkhoz egy-egy halott neve fűződött. A nagyszobában ahol mi aludtunk, a falakról fekete keretben temetési címerek néztek le ránk; leakasztották és hazahozták őket a templom kapujáról. Legjobban szerettem a Bihary Mártonét: nagy, fekete medvét véres kard döf át, - valahogyan úgy élt bennem a halott, távoli Bihary Márton dédapám, mintha ő győzte volna le a fenevadat. A pipáját is ismertem, az íróasztal fölött lógott, vörösbarna tajtéka évről-évre sápadt. Jó ismerőseink voltak ezek a halottak, nem féltünk tőlük. Este, elalvás előtt a nevüket betűztük. Amikor eloltották a sátoros petróleumlámpát, betakaródtunk a ménesi illatba. Ménesi szag: doh, must, pattogó tűz verejtéke, kámfor is, talán régen kihűlt pipaszag, női ruhák visszajáró illata. Az udvarról belopódzott a széttaposott diófalevelek vértisztító olajos lehelete. Olyan játékaink voltak Ménesen, amelyeket már itt találtunk és csak szüretkor láttuk őket viszont; ménesi játékok. Ósdi képes folyóiratok a hasas trümón, Ménes könyvei. A törülközőkbe és az abroszokba szüleink kezdetűi helyett ezt hímezték bele: Ménes. Különös, éjszakai hangjai voltak: tücsökdal, békakuruttyolás, egértalpacskák surranása a padlón ijedt szívdobbanások, puskalövés az éjszakában - ilyenkor megremegtünk; kutyára lőtt a csősz. Évközben úgy beszélünk Ménesről, mint egy csodálatos, kedves, öreg rokonról... Furcsa részegség volt Ménes, kábulat.

Ezen a napon is mindenfelé kószáltunk, majd ebédhez hívtak minket. Lenyargaltunk a hegyről, sebesen futott velünk a kígyózó ösvény, a pitvarig vitt a lendületünk. Anyánk még mindig az árkád alatt állt és szőlőt csomagolt. Rokonoknak, ismerősöknek küldtük a szagos kosarakat.

A nagyszobában ettünk, az ovális asztalnál. Az öregebb György virágos tányérjain, a nagybajszú János merev villáival. Apánk oktatott: «János Kufsteinban raboskodott...» Hirtelen összeráncolta szemöldökét:

- Hol a jegygyűrűd? - kérdezte anyámtól.

Anyám kezéről hiányzott az aranykarika. Egy percre csodálkozva nézte csupasz ujját, azután nyugodtan ezt mondta:

- Kézmosásnál letettem. A mosdón hagytam.

Apám könyöke alatt felnyögött az asztal. Tovább ettük az ebédet. Anyánk elsápadt. Felállt, átment a másik szobába; visszajött, leült. Apánk elsötétülő homlokkal nézett rá.

- Megtaláltad?

- Nem.

- Hát?... - Indulat rezgett a hangjában.

- Majd ebéd után megkeresem, - mondta anyánk nagyon csendesen. - Nem mentem ki a házból, itt kell lennie valahol.

Szőlőfürtjeink mögül mindnyájan rámeredtünk. A tartásából éreztük, hogy baj van. Apám kirúgta maga alól a széket, az ajtó döngve becsapódott. Két perc múlva hangja már a kolna mélyéről ijesztett.

Mi a gyűrűt kerestük. Előbb a megszokott helyeken, a kis szekrényen, azután alatta. Szét-szedtük az ágyat, a padló réseit piszkáltuk. Az öreg szekrénymosdó minden sarkát átkutattuk. Megnéztük a kertben azt a helyet, ahová a lány a reggeli mosdóvizet öntötte. Keresésünk lassan céltalan játékba fulladt. Szívből mulattunk: kezünket belesüllyesztettük a karosszékek párnái alá, gombot találtunk, krajcárt; egy régen keresett olló bújt elő. Valahogyan megfedkeztek rólunk, a bolondját jártuk; kidöntöttük az asztal fiókját, ujjaink között Péter - kártyás ősünk - fakult csontpénzeit zörgettük.

Olyan tárgyakat fogdostunk, amelyeket addig érinteni is alig mertünk, vagy eszünkbe sem jutott, hogy kezünkbe vegyük őket, mert szinte odanőttek, ahol álltak; csak ott, megszokott helyükön volt értelmük. Ménes a tárgyaknak és az emlékeknek megbonthatatlan szövédéke volt, minden holminkból emlékek lombosodtak. Ebben a megveszekedett keresésben szétdúltuk ezt a rendszert, kegyetlen, gyerekes örömmel felboncoltuk Ménest.

Egérszag? Olyan finom árnyalata volt a ménesi szagnak, akár a keserű íz az őszibarackban... Egy fiók mélyén egércsaládot zargattunk fel. Nagyot sikítottam, apánk lépései közeledtek a tornác felől; megrettentünk, mintha tilosban kapott volna. Kituszkoltak a kertbe. Szaladtunk.

- Gyerünk az útra, - mondta nővérem.

Az út elég messzire elkanyarodott a háztól, a keréknyomokban a reggeli zápor lágy-sárgás péppé áztatta az agyagot. Ez is ménesi mulatság volt: belefűrtük meztelen lábunkat a sárba, szaga olyan volt, mint a párás állati testé. Egy tócsában az ég tükröződött, kéken, felhőkkel. Pacskoltuk az eget. Már jó ideje egyhelyben motoztunk.

- Nézzük meg, mit csinálnak.

Egymás kezét fogva az ablak alá lopódtunk. Apánk hangját hallottuk, de szokatlanul halkán beszélt. A szél meglebbentette a függönyt, s mintha beemelt volna minket is a szobába, most már azt is hallottuk, hogy anyánk sír. A falhoz tapadtunk. Egy bútor felnyögött, - még mindig keresgélnek...

- ...mert tudtad, hogy semmivel sem bántatsz meg ennyire! - Apánk hangja egyre sűrűsödött.
- Akarattal tetted! Eldobtad!...

Anyám szavai zokogásba fúltak.

Apám folytatta:

- Igen, mert mindent gyűlölsz, amit tőlem kaptál! Azért tetted, hogy megkeserítsd bennem Ménest is!... Valld be, hogy gyűlölöd Ménest!

- Miért bántja? - suttogta nővérem tág szemmel.

Hosszú csend következett, majd anyánk hangját hallottuk. Egy darázs kerülgette a hajamat. Anyám lassan beszélt, tagolva, a mondatok között szünetet tartott.

- Ménes?... Nem szeretem. De mi köze a gyűrűnek Méneshez? Magad sem hiszed, hogy a gyűrűnket eldobom...

- De nem is ragaszkodol hozzá! Örülsz, hogy elvesztetted!

- Nem! - Anyánk szinte gúnyosan kiáltja. - Annyira nem gyűlölöm a te Ménesedet. De értsd meg, nem szeretek itt semmit... Hozzád tartozom, s nem a halottaidhoz... Mintha egy kriptában élnék!... Mondd, úgy-e, az én nevem ide kerül az ágy fölé!...

- Ne félj, a tiéd nem kerül ide!

- Te nem rövidítéd meg Ménest egyetlen feketekeretes névvel sem! Milyen engedelmesen szolgálod te ezt a rendszert!... Már a magad helyét is kijelölted... Undorodom István mankói-tól, semmi közöm Pali bácsi pipájához... És ha kinézek az ablakon: csupa karó, karó, karó...

- Örülj, hogy legalább ez megmaradt! A gyerekeknek... Hálátlan vagy!

- Te vagy hálátlan! Soha nem mondtam, hogy nem szeretek itt élni. Kijöttem minden évben, mert a gyerekeknek öröm s mert neked öröm... De nem tehetek róla, hogy ez a völgy fullaszt. És borzadok a tücsökhúgástól! Minden dohos itt, a fiókból egérszag csap ki. Nem szeretem, hogy a kolnások reggeli közben a számból nézik ki a falatot!...

- Ha szeretnél engem, megértenéd Ménest!

- Éppen azért nem értem, mert szeretlek! Fáj, hogy neked olyan fontosak ezek a halottak! Ez a kis föld, amely csak rongyos csücske annak, ami volt!... Nem dobtam el a gyűrűt, nekem szent a jegygyűrűm, akár gyűlölöm Ménest, akár szeretem!... De ha elveszett volna? Mit változtat ez a szerelmünkön?... Sajnálom, ha elvesztettem.. De csak nem változhat köztünk valami? A mi otthonunk az aradi ház.

- Az nem az én házam!

- Ha nem is a miénk, oda tartozunk. Itt csak vendég vagyok... az anyád szűk fajánsz mosdótáljában mosdom... Mondd, mi ez a föld?... Szerencsétlenné teszed a gyerekeket is, ha beléjük oltod a rögeszmédet!

- Szeressék a földet!

- De ne ezt a temető-sarkot!... Az én helyem itt csak a pitvaron van, a párkány előtt, ahol szőlőt csomagolok. Harminc kosár naponkint! Rabszolgamunka... A szőlő... - Lassan mondta, azután hevesen: - A szőlőskosarak!... Ott lesz!

- Mi?

- A gyűrű. Kibontom a kosarakat.

- Azt mondtad, hogy nem húztad reggel az ujjadra.

- Talán mégis... Ilyenkor nem tudja az ember!... - Majdnem ujjongva ismételte: - Megnézem a kosarakat!

Lábujjhegyen a ház elé kerültünk. Anyánk már ott állt a tornácon, kezében sírt az olló, felvágta a feszülő spárgát, - nyögött a dagadt kosár és felpattant a teteje. Tálkákat hoztak elő. Anyám egyenkint emelte ki a fürtöket, megrázta őket, gyengéd mozdulattal végigsímított rajtuk, mintha kérné őket: adjátok ide! Időnkint egy-egy könny siklott le arcán; hangtalanul sírt. Egyenletes, nyugodt mozdulatokkal pergette visszafelé délelőtti munkáját, laponkint kisímította a rózsaszín papírokat. Olyan szépen, tisztán senki nem dolgozott, mint ő. Sajnál-tuk, s mégis idegenül néztük.

Felmentünk a hegyre. Meleg volt. A szedőlányok tarka szoknyája megbontotta a tőkék rend-jét. Feljebb kerültünk, itt már olyan tépettek voltak a tőkék, mint magunk is. Nem szóltunk egymáshoz. A hegytetőn leültünk a kis padra, deszkája égette csupasz combunkat. Néztük a Marost: messzi ezüst szalag s mögötte halványkéken, mint egy gyáva vízfestményen: Világos romjai. Hamar meguntuk. Ottfelejtett fürtöket kerestünk, az árokban mászkáltunk, szikrát csiholtunk rozsdáeres kövekből. Aznap nem ízlett semmi. Leheveredtünk a földre. Nővérem kezdte:

- Azért mégis sajnálom!

- Kit?

- A papát.

Megijedtem, hogy ki merete mondani. - Nem kellett volna kiabálnia! - feleltem hevesen. - Később csendesen hozzátettem: - Én is...

Lélekzetünket figyeltük, majd én kérdeztem:

- Mondd, azt hiszed, igazán nem szereti Ménest?

Nővérem felugrott, megrázta szőke haját.

- Biztosan csak azért mondta, mert haragudott!

Hirtelen rámszólt:

- Csupa piszok a fejed!

- Mitől?

- Földes. Na!... - mondta.

- És? - Ellenségesen néztem rá.

Mindig ilyen volt; könnyen ki tudott lépni a rosszból.

Amikor uzsonnára leértünk, a harminc kosárból tizet már kinyitottak. A gyűrű nem került elő. Apám időnkint megjelent a kolna ajtajában, fürkésző tekintetet vetett anyám felé. Sápadtan, csendesen, komolyan folyt a munka, most valóban olyan fojtott némaságban, mintha halottat vittek volna ki a házból. A szárító-gyékényeken magasan tornyosultak a szőlőfürtök - most látszott, milyen halmokat nyeltek el a kosarak. Egy-egy üres kas lehuppant a földre. Nyögött a teli kosár, felsírt az olló, furcsa, száraz zajjal felpattant a kosár teteje, anyám mélyet sóhajtott és széttárta a rózsaszínű papírt... Hirtelen sötétedett. A hegyről lejöttek a lányok, daluk lengett utánuk, mint őszi ökörnnyál. A prés elhallgatott, a kolna ajtaját döngve becsapták. Apánk bevonult a hátsó szobába.

Most már szélvédős gyertyák mellett dolgoztak. A konyha felől közönségesen és tapintatlanul friss vacsora-szagok szivárogtak. Még mindig a régi kép: anyánk a gyertyafényenél, fehér blúza kísértetiesen világít. Sok-sok szőlőhalom anyám körül; húsz kosár kiürült.

- Azt hiszed, a kosarakban lesz? - kérdi nővérem.

- Nem, - mondom, s borzongás fut át rajtam.

A diófák alján száraz levél reccsen. Senki nem jár ott, ki zörgethette fel? Egy dió szárazon lekoppan a földre, mindketten összerezzenünk. Fehér árny suhan el az úton: oláhlányok, - meztelen talpú lépéseik hangtalanok. Árnyakkal teli az udvar. A terrasz asztalán, a párkányon, a székeken szőlőgarmadák. Még mindig újabb és újabb kosarakba vág bele az olló. A száraz vessző nyikorgása nevetéshez hasonlít. Behúzódnunk a szobába, hogy ne lássuk anyánkat...

Aznap nélküle ülünk le a vacsorához. Szótlatlanul eszünk, a pitvar felé hallgatódzunk. Minden ajtónyílással az éjszaka hidege csap be hozzánk.

A gyümölcsnél tartunk, amikor bejön anyánk. Forró levest kér, s amikor a kanálért nyúl, megvillan ujján a gyűrű.

- Megvan! - kiáltjuk egyszerre.

- A kosárban volt, - mondja anyánk nagyon egyszerűen. - A harmincadikban, az utolsóban. Azután csendesen és csak egy pillanatra ráteszi kezét apám kezére.

Apánk hirtelen felkel, átmegy a másik szobába. Percek telnek el, kinyílik az ajtó.

- Gyere be! - mondja keményen. Felhúzott szemöldökkel figyeljük anyánkat.

Tétovázik, lassan felkel. Egy pillanatra megáll mellettem, elsímít egy fürtöt a homlokomból; mosolyog, mintha szégyelné magát.

Halkan beszélnek. Apám lába alatt recseg a padló. Anyám sír?... Nem. Nevet! Ok nélkül, idétlenül nevetünk mi is. Még soká halljuk a hangjukat... Miről beszélhetnek?...

Lefekszünk. Nyugtalanul hánykódunk az ágyban. Azután eloltják a lámpát, s a sötétben felzeng a tücsökdal. Békák kuruttyolnak. Mintha hullámok jönnének távolból és felemelnék a házat is... A paplanból édes, régi ízzel kúszik felénk a ménesi szag.

- Alszol? - kérdi nővérem.

- Nem.

- Te - mondja, - te, én félek!

- Mitől?

De már nem hallja kérdésemet, mélyen, egyenletesen lélekezik.

KÁPOLNÁSI ŐSZ

Milyen esős ősz volt! Langyos, nyálkás köd. A frissen vasalt fehérnemű is nyirkosan tapadt Mária bőrére. A csatornák egész nap énekeltek. Mintha a hegyek is megolvadtak volna, - eltűntek, talán belefolytak a Marosba. Megolvadt a szomorúság és a vágyódás is, amely hónapok óta feküdt a szívéen. Tágabban lélekezett. Néha még fázott belülről; azután napról-napra puhább lett; már engedelmes volt, frissen mintázható, néha derűs... Ha akkor - utolsó délutánjukon - Dénes megcsókolja, talán minden másként alakul... Nem tudták, hogy utolsó délutánjuk.

Kápolnáson második hete esett már. István bácsiék egy Italiát járt, hóbertos öregúrtól örökölték a kastélyt, - az öregúr mozaikkal padlóztatta a szobákat, a fagyos kő a papucson is átsütött. Mária borzadt a felkeléstől. Azután mégis lehámozta magáról a dunyhát, a flanell-takarót, a vattás paplant és a nyitott ablakhoz lépett. Emeleti szobája a kertre nézett. Az utak vörös salakja mellett párizsi-kéken sötétlettek a fenyők. Minden nedves volt. Mária reggeliért csengetett, azután visszabújt az ágyba. A szoba mélyéről nézte az ablak négyszögét. A ködfüggönyben millió fürge, szorgalmas tű öltögetett: megint esett s az esőcseppek fénye ezüstös volt. A földszintről Csajkovszki-fantázia szűrődött fel. Mária figyelte a zenét - valóban Csajkovszki-e? A sarokszobában István bácsi zongorázott, s a bádorpárkányon kopogott az eső, - a kétféle hang összekeveredett. István bácsi két hete szakadatlanul játszott; reggel kilenckor kezdte, estefelé abbahagyta. Borzongató zene volt, se üteme, se dallama; szintelenül, hadarva, rosszul játszott. Scherzo: andante, allegretto: egyformán zúgó ár. Mit űzött ki ilyenkor idegeiből? Mária nem tudta. Mintha napos délelőttökön nem is István bácsi állt volna órákig a kertben egy-egy fa vagy bokor előtt s nem ő magyarázta volna büszkén: «Ebből a cédrusfajtából nincs több a monarchiában!... Láttad már a kis japán szilfámat? Nézd a leveleit, milyen finoman csipkézettek! Csupa apró tenyér...»

Fiai kezét csókolnak István bácsinak. Lányaival úgy beszél, mintha vendégek volnának. Hangja ezt érezteti: nem vagytok sem rosszabbak, sem jobbak másoknál, ismerlek benneteket; a házam, a kertem a tiétek, csak azt ne kívánjátok, hogy többet tegyek értetek, mint a fenyőimért... Éva füllent, Dénest csak a lovaglás érdekli... Gidából csavargó lesz, ha így folytatja... De ha ezt szánta nekik a sors?... Igen, István bácsi pepita knicker-bockerjében és világos bokavédőjével, karcsú izületeivel, sötét hajával - fiatalos és nagyon ápolt. A szavak végét kissé megnyújtja; ez a hangsúly néhány londoni tél és bécsi tavasz emlékét őrzi. Rövid megjegyzéseiben gyorsan villanó ötletek, - ha gúnyolódik, önmagát sem kíméli. Ő is vendég a házban. Kellemes, tapintatos vendég...

Két napig várták a szép időt és a legtávolibb szobákba bújtak a zongoraszó elől. Végül Dénes mondta ki a megváltó ígét: «Nem esik!» Bosszús arccal belevigyorgott a felhőkbe. Megértették, ezentúl nem panaszkodnak az időre. Kámforillatú ládákából régi esőkabátokat, lóden-felöltöket kerestek elő, vadászcipőt húztak és nekivágtak a sárnak. Dénes annyi mindent tervezett Mária látogatásának idejére: kirándulásokat, sétákat, lovaglásokat. Most sorra vették őket. Arcukat kipirosította a fanyar levegő, homlokukat kivasalta a szél, szemük nedvesen csillogott... Reggelenként lovaglóléckével kezdték. Elöl Dénes a nagy sárgán, mögötte Mária az öreg félvéren. Leghátul Pimpi baktatott a kövér pónin férfinyeregben, lába majdnem a földig lógott. Máriát tanították. Ezen a délelőttön is így kanyarodtak ki a sorompónál a Maros felé. Lépésben mentek. Pimpi elmaradozott mögöttük, pálcája ütemesen kopogott paripája hasán.

- Dénes, nézze csak... Ott balra!

Pimpi felállt a kengyelben. Vékony, fiús teste megfeszült, kemény öklével a ló nyakára támaszkodott.

Belekémleltek a ködbe.

- Igen, Xandrin néni! - kiáltotta Mária is.

Kétszáz lépésnyire lehetett tőlük, egy kertészféle emberrel beszélgetett. Gyalog jött ki, rövid bekecsben, halinacsizmában. Pedig az utóbbi években elnehezedett, a járás fárasztotta. Terhes büntudat nyújtózott fel bennük, amint így, lóhátról figyelték. A ház gondját egyedül Xandrin néni viselte, - de a földekét is... István bácsi csak az erdőt szerette és soha egyetlen törzset sem vágatott ki belőle. Xandrin nénié a gond: kilenc gyerek és a nagy kastély... Egyenes, merevtartású; sűrű szemöldöke közt két éles ránc. Húvös, szomorú arc. Néha felsóhajt: «Nehéz sorsot mért rám az Isten...» - Milyen különösen, rekedten hangzott ez a mondat a kápolnási szép, magas, visszhangos szobákban!

Két kezét melle alatt paposan összekulcsolta, örökösen dorgált. Ajka fölött erős árnyék; lassan, színtelenül beszélt. Mária István bácsiért rajongott, Xandrin néni lehetõleg kerülte. De egyszer véletlenül benyitott nagynénjéhez, amikor az éppen vetkőzött, és Mária megdöbbenve látta: a nehéz, apáca-húvös asszony telt válla szoborszerűen szép. Azóta kissé megértõbben szerette. De ritkán látták. Csak Vera, a legidősebb lánya segített neki a háztartásban. Vera... Fínom madonnafejen már ütköző árnyak, tartásában is a későbbi tekintély... Ha reggelenként vidáman, hangosan lovagolni indultak, találkoztak vele a földszinti folyosón, fehérnemű-tornyot vitt a karján és elnézően mosolygott rájuk. Néhány kedves szó - és futottak tovább.

Dénes jobbra rántotta lovát.

- Délelőtt nem jó találkozni a mamával! - morogta a foga közt. - Gááálop!

Mária mosolygott. Sikerült hirtelen vágta ugratnia a lovát. A szél a haját lebegtette, dereka ringott az ütemes hullámozásban. Izmaik megoldotta a száguldás, puha testtel súmult bele a ló mozgásába.

- Egy hónap múlva vadászatra viszlek! - Dénes a szélre bízta a bókot.

A lány nevetett, ragyogása megszépítette. Ilyenkor fehérebb lett a bőre, szőkebb a haja, arcán ciklámenszínű pirosság fakadt.

Azután lassan lehámlik róla az öröm, a fény helyén megkínzott fintor marad. Dénes ismeri ezt a váratlan borulást. Sándor jutott eszébe, - gondolja bosszúsan. Gorombán rárivall, szinte lecsap a lányra.

- Rövidebbre a szírat! Le a sarkat! Úgy lógsz a nyeregben, mint egy beteg macska!

Mária megint mosolyog. Tudja - a kemény hang a leckéhez tartozik.

Máriát felejteni küldték Kápolnára.

Féléve menyasszony. De vőlegényét - alig egy hónappal az eljegyzés után - a román város-parancsnok letartóztatta. Zavaros ügy volt... Mária nem tudta pontosan, nem is firtatta; homályosan érezte: asszonydolog lehet. Komoly baj nem fenyegette Sándort, de fogsága sokáig elhúzódhatik; s eddig minden próbálkozásuk csődöt mondott, - nem tudták kiszabadítani. Máriát fáradttá tette ez az özvegy-jegyesség. Megfogyott, rosszul aludt. Ekkor küldték Kápolnára, jó levegőre, hogy ott várja meg Sándort.

Az aggodás, a nyomasztó vágy elkísérte ide is, de Kápolnáson mégsem adhatta át magát teljesen a szomorúságnak.

Most is minden idegszálával élvezte a vágatát, s ami kényszerű válaszuk óta sohasem történt meg: megfedekezett bánatáról. Hirtelen hűtlenségnek érezte. Nem Dénes miatt... Dénes tud a jegyességükről, beszélnek is róla. Dénes István bácsihoz hasonlít, nővéreivel úgy bánik, mintha nem a közös gyerekszobában nőttek volna fel. A késői, melegágyi rózsa, amelyet az almaszakajtó-rúddal emel fel minden reggel Mária ablakába - csupán a lány vendégnek járó hódolat... A bókok sem sokkal gyújtóbbak. Mégis jólesik a gondoskodása... Mennyi szórazótató játékot eszel ki, - megtölti a napot! És ha Dénesnek tetszik Mária haja, - ez olyan, mintha Sándor tetszését tolmácsolná. És Mária úgy tüzi fel haját, ahogyan Dénes szereti, s arra gondol: így tetszenék Sándornak is.

Játsszanak. Hallatlanul biztonságos érzéssel, - mindketten egyformán megtartják a játék szabályait. Dénes a gavalléros háziúr, Mária a csinos, fiatal rokon, az egyetlen lány a környéken... És mert tudják, hogy nem sebezhetik meg egymást, sokkal közvetlenebbül, bátrabban szegődnek egymáshoz, mintha nem állana közöttük a távollevő férfi. Hosszú séták, néha kettesben is. Vagy Pimpivel, ezzel a fiús testű, félig kamaszlánnyal, akiről István bácsi azt szokta mondani: «a legférfiasabb jellem valamennyi gyerekem közt». Pimpi megbízható, hallgatag, minden kalandra kész és merész, mint egy fiatal kakas. Egészen más Gida, aki kisebb Pimpinél, kövérkés és szőke, fecsegő és intrikákat sző a cselédek és Xandrin néni közt. Gida fél a lótól, csak este szegődik hármójukhoz. Néha éjjelig is a kandalló előtt ülnek. Az eső hidegét perzselik ki szélről csiszolt bőrükből. És fecsegnek. Mária vidám, közlékeny, Kápolnáson lehullt róla minden feszélyezettség, pedig még Sándor sem tudta megoldani. Dénes számontartja Mária színes zsebkendőit, tudja, hogy melyik karosszéket szereti, ismeri apró szokásait, azt a lámpát gyújtja meg, amelynek fénye legjobban illik Mária hajához, elismerő mosollyal jutalmazza érzélgős vagy gonosz hangsúlyait. Mária felnőtt, szinte asszony, - biztosabb, mint bármikor volt. És hálás Dénesnek, jól érzi magát a fiú mellett. Őszintébb is vele, mint Sándorral. Ártatlan vallomások röppennek fel a kandalló elé vetett nagy párnákról. De vajjon nem árulta-e el Sándort, amikor elmondta első csókjukat? Sándoré a forróság, a fojtogató emlék, a görcsös vágy. A bőre, az ajka Sándorra emlékezik. Most gyakran álmodik róla és reggel elmondja álmát Dénesnek. Néha órák hosszat beszélnek Sándorról. Vajjon milyen is Sándor? - döbben meg Mária. Apróbb vonásokra emlékezik, a kezére, egy nyakkendőjére, egy fintorára. De az emlék napról-napra szétesőbb. Milyen a szeme színe?... Gondolkozik, s valahogyan az egész férfit érzi - magas, hajlékony test, tíz évvel idősebb nála; Mária úgyszólván az iskolapadban lett menyasszony. Sándor hangja cirógató, tekintete csillogó-fölényes; alig néhány találkozás alatt elkápráztatta Máriát. Hogyan emlékezzék rá?... Az első éjjeli zenéjére? Egy báli hajnalra, amikor ájulásig együtt táncoltak? A férfi emléke inkább láz, ijedtség és forróság...

Majd Sándorral is lovagolunk... Sándornak is megmutatom a glogováci erdőt... Ó, majd Sándorral is úgy leszek, mint Dénessel... Lassankint nagyon megbékül a távoli Sándorral.

És ez a folytonos, szakadatlan eső, örökös kopogás, szél és zongoraszó! Az eső maga a Sándor utáni vágy. S addig nem is derülhet ki, amíg Sándor nem tér haza. És valahogyan a derű, az otthon is sokkal józanabb, hétköznapiabb fény.

A kerti kapunál leszállnak. Gyalog mennek a ház felé. A kastély mögül gongszó röppen feléjük. A zongora hirtelen elhallgat.

Az ebédlőben találkoznak. Tizennégyen ülnek az asztalnál. Az ablak előtt Xandrin néni. Mária az első napokban, amikor több vendég volt, az asztal közepe táján választott helyet. Jobb itt, mint a háziasszony mellett, ahol ülnie kellene, egy öreg nagynénivel és István bácsival. Még nem érzi magát otthon felnőttiségében, idősebbek, idegenek között. Itt, balján Pimpivel, szemben Dénessel, aki bort tölt neki, mustárral kínálja, - egyetlen pillanatra sem szakad ki a fiú ragaszkodó tekintetéből. Az asztal végén a kicsik pusmogznak, néha össze-

kapnak, amíg nevelőnőjük szét nem csap közöttük. Fent néha élénk viták, Xandrin néni súlyos hallgatása, - itt összetanult pillantások, szüksézáví tolvajnyelv és jól megszolgált étvágy.

Ebéd után azonnal kész a terv: félóra alvás, azután nagy séta. Még teljes nappali világosságot szűrnek a felhők, amikor felfegyverzik magukat bottal, sárcipővel. Gida is jöhet. Négyen indulnak, egymás kezét fogják, karjukat lóbálják. És énekelnek.

- Hová megyünk?

- A Maroshoz!

- A faiskolába!

- Arrafelé nagy a sár!...

- Tudjátok mit - Mária csendet int, - bízzuk Dénesre! Ne áruld el, hogy merre vezetsz!

- Jó! Nagyszerű! Dénes előre!

Nem engedik el egymás kezét. Csak Gidát, aki eddig Dénes mellett baktatott, hátraküldik Pimpihez.

Előbb az országúton mennek, azután átugorják a kőrakást, az árkot, hirtelen kanyarodással betörnek az erdőbe. A fákat súrolják, s a fiatal törzsek megrázkódnak, mintha nevetnének a furcsa meneten. Duzzadt, öreg esőcsepp bújik gallérjuk mögé, végigsiklik a hátukon. A homlokukon gyöngy pereg, a hajukban csillog. Nedves, barna levél tapad Pimpi halántékára, olyan, mint egy mustártapasz. Az ajkuk is nedves egy-egy szemtelen csepptől és a nevetéstől. Dénes húzza őket maga után, néha megszakad a lánc, megtántorodnak, azután újból összefogódkodnak, köveken bukácsolnak át, pocsolóába lépnek, nyálas fűcsomókon siklanak. Már megint vígan esik, hideg van, csípős sár fröcsköl fel harisnyájukra. Dénes forró keze szorítja Mária csuklóját, és Mária úgy érzi, hogy Dénes kezétől még meleg a vére, amikor az a hullám már a nyakában dobog. Most a töltéshez érnek, nagynehezen felkapaszkodnak rá, megállnak és nézik a Marost. A folyam sötét, beteg, dagadt, - erős sodra ágakat hömpölyögtet magával. És a tükre, mintha a reggeli tejeskávét öntötték volna ki, helyenkint kékesfehér.

- Fürödjünk meg! - kiáltja Gida bamba röhögéssel.

Bolond kedvükben azon sem csodálkoznának, ha egyikük valóban belegázolna a folyóba.

- Bár Sándor is velünk volna! - gondolja Mária. Egészen őszintén hiszi, hogy csak úgy volna teljes az öröme. De nem igen tudja elképzelni Sándort ebben a lódenkabátos farsangi menetben.

Dénes «halali»-t fúj. Most visszakanyarodnak az útra. Nedves, cuppogó réten gázolnak. Hirtelen duzzadt árok állja el útjukat.

Pimpi átlendül. Szépen, nyulánkan ugrik. Ahogy megáll a túlsó parton és visszanéz, látszik: sajnálja, hogy már túl van az akadályon. Gidát is elragadja a hév, de féllábbal visszacsúszik a partról, térdig belesüpped a mocskos lébe. Siralmas figura, amikor kilábol. Most Márián a sor, de Mária gyáva. Dénes idegesen fürkészi a terepet, azután néhány lépéssel feljebb vonszolja Máriát. Karjára kapja. Itt kövek törik meg a víz folyását. Dénes nagyon szorosan magához öleli a lányt és óvatosan lép körül-köre. Mária a fiú nyakát karolja. Attól fél, hogy nehéz; engedelmesen hozzásimul. Jó érezni a feszes izmokat, kettőjük összelebegő félelmét: - ha elcsúsznék! - De nem csúszik el. Mária szégyenkezik és hálás. Egyidősek vagyunk! - gondolja. Miért örül most ennek? És amikor Dénes leteszi a túlsó parton, mindketten kissé hamisan nevetnek. Nem néznek egymásra, Mária a ruháját simítja, s míg Dénes Mária keze után nyúl, ellenkező irányban kémlel. Ritkás gyümölcsös van előttük, azután egy tanya néhány ittlejtett, beteg fenyővel. A tépett ágak mögött egy gyárkémény látszik.

Az egykori rézolvasztó kohó hatalmas telepe a Marosig ér. A közeli bányák érceit olvasztották itt, a háború alatt kibővítették, akkor többszáz munkás is dolgozott a telepen. De az összeomlás és a román megszállás eloltották a kohók tüzeit, a rézolvasztó két éve némán áll. Még nem rom, de helyenkint kilopták az ablakfélfát, odvasan tátonganak az ajtókeretek. Egy-egy merészebb tolvaj téglafalat bontott. Szinte egyszerre kiáltják:

- Gyerünk a gyárhoz! Finish!

Árkon, bokron át, zihálva, futva. Majd elengedik egymás kezét, Dénes előretörtet. A gyár oldalán vaslépcső, ezen kúsznak fel egymásután, enyhén lejtős tetőre érnek. Végigsétálnak a tetőn, amely nyög alattuk, majd megint le a lépcsőn, s az első emeleten behatolnak az épületbe. Ez a helyiség igazgatói szoba lehetett: penészedő íróasztal, a falon kiránduló társaságot ábrázoló fénykép, asszonyokkal, gyerekekkel. Tétován, ijedten mennek szobáról-szobára. Majd nagy terem következik gépekkel. A könnyebben leszerelhető alkatrészeket elvitték s ami ittmaradt, emberi mozdulattal, furcsán mered rájuk, mint a megszenesedett, fekete halottak. Kőzúzó, medencék, asztalok, vályuk... Síri hideg az épület. Pimpi és Gida eltűntek, Dénes és Mária léptei egybekoppannak; titokzatos, ijesztő zajokat rebbentenek fel. Suhanó árny - talán denevér; a furcsa visítás patkány lehet. Az eső szorgalmas kalapácsütéssel vájja egy öreg szék bőrülését. Egy sarokban kicsi homokdomb, pontos hangyamunka, néhány barna levél, amit befújhatott a szél. Mária kérdezősködni szeretne... De a fiú olyan idegesen hallgat, hogy Máriát is megfélemlíti.

Most Gida szólítja őket. Falakon és visszhangzó üres termeken át ér hozzájuk a vidám halló, felbontva, többszörösen, rezegve és nyújtózva. Dénes ellenkező irányban vezeti Máriát.

- Miért erre?

A nagy terem felső fala mentén keskeny erkélyen szaladnak. A fiú hirtelen visszafordul. Mária megijed tőle, Dénes arca egészen sötét. Nagyon közel állnak most egymáshoz, a fiú a rozoga karfának dől, a lány a falhoz símul. Mindketten érzik - ez a közelség elviselhetetlen. De moccanni sem mernek, ha egyikük elindulna, elvesztené az egyensúlyt. Érthetetlen erő húzza őket egymás felé, homorú háttal feszülnek ellene. Azután megreccsen a karfa, mintha leszakadna, Dénes elengedi, egyet lép, két keze közt Mária feje. Még mindig merev karral tolja el magát a lánytól. Nézi Máriát és halkán mondja:

- Csókolj meg!

A terem hallgat, nem dobja vissza a szavakat. Mintha a terem is megszökött volna előlük. Érzik, hogy átforrósodik az arcuk, csontjaik is puhulnak. Mária lehúnyja a szemét. Megüti a fiú lehelete. S ekkor megrázkódik, két kezével villanásszerűen belemarkol Dénes karjába, valószínűtlen erővel eltolja magától.

Csak egyetlen csók ízt ismeri - Sándorét. Dénes ajkáról most idegen meleg ütötte meg.

De sajnálja Dénest. A szorítása lassan puhul, keze kissé feljebb siklik, megsimogatja a fiút. Milyen szép most Dénes! Az utóbbi hetek hosszú együttléte határtalan gyengédségbe fakad.

- Dénes! Déneském! Kedves!... - suttogja könnyörgőn.

- Csókolj meg! - követeli a fiú.

- Elutazom... - csak ennyit tud mondani.

- Még nem mész el... Nem mehetsz így el... Nem akarom...

Mária küszködik. Meg kellene csókolnia Dénest. Kék tekintetét, finom keskeny arcát, halálos becsületességét... De Sándor... Nem Sándorra gondol... Önmagával birkózik. Csak időt akar nyerni.

- Mondd, Dénes, ha elutazom, búsulsz majd utánam? Meddig gondolsz majd rám?...

A fiú meghökken.

- Soká, - mondja. Tétovázik. A kérdés megzavarta. Mintha vizsgáztatnák!... És kínozza a forróság. Becsületből, gögből pontos válasszal tartozik. Vontatottan mondja:

- Egy hónapig... Talán tovább...

Azt kellene mondania: - Örökké! - De ez a szó idegen Kápolnáson.

Mária hirtelen lendülettel kibújik Dénes karja alatt. Fut lefelé a lépcsőn, szemtelenül nevet. - Egy hónapig! - kiáltja a terem sarkai felé. - Egy hónapig! - kiáltja újra. A kissé sírós hang gúnyosan visszapattan a mennyezetről, üres folyosók nyelik el, pókhálókban vergődik. Azután Pimpi hangja keveredik belé.

- Dénes! Mária! Gyertek! - Ijedt, követelő kiáltás. - Dénes, azonnal gyere!

Egy hónapig! - gondolja futás közben Mária. - Sándor azt mondta volna: örökké!

Egyszerre érnek a szabadba, Pimpi int feléjük és rémülten mutat a gyárkéményre. A harminc méter magas téglatorony csúcsa felé egy sötét pont kúszik a vaskarok között.

- Gidai Megőrültél?...

Ki hitte volna? Gida, a gyáva! Dénes öklét rázza és torkaszakadtából ordít:

- Azonnal gyere le! Megállj! Agyonverlek!

A fiú meghallotta. Lassan visszafordul, elengedi a korlátot. Előrehajlik és két kezével számár-fület mutat a lentiek felé. A szél belezúg nevetésébe... De eszébe sem jut, hogy lejöjjön. Kényelmesen elhelyezkedik, karját széttárja, mintha szónokolna.

Azok lent nem hallják, mit mond. Dénes elindul utána, de félúton visszafordul - hiába, úgysem hozhatja le. Tétován, remegve figyelik a hadonászó Gidát. A légtornász most hirtelen lekapja sapkáját, messzire lódítja, beledobja az ürbe. A sapka kering, a szél megduzzasztja, egy pillanatig olyan, mintha léggömbbé válnék és elindulna a felhőkkel. Azután hirtelen belepottyan egy sáros mélyedésbe. Futnak a sapka után, Gidát mulattatja a játék. Most nyak-kendőjét oldja ki, azt is ledobja, azután kesztyűjére kerül a sor, zsebkendője fehérlik a levegőben, egy barna sál megakad a gyár tetején, kabátját is leejti, már a mellényét gombolja. Cirkuszban látott ilyesmit.

Mária szeme rajta függ, mintha szorongásával megóvhatná a lezuhanástól. Azután megszokja a veszélyt, tekintete a szélben elúszó, repülő ruhadarabokat követi. A látóhatár felett meg-ritkult a felhő, vörösen, sárgán izzik át rajta a lebukó nap. S ebbe a színpadi fénybe feketén vág bele a gyárkémény. - Holnap szép idő lesz, - gondolja Mária és nem tudja miért, határtalan szomorúság fojtogatja. Mintha egy széttépett test rongyai hullanának le a magasból és tűnnének el az őszi gaz és a pocsolyák között.

Sokáig keresik Gida holmiját. Egyik kesztyűje eltűnt. Egészen besötétedett. Futnak az országúton, a felfreccsenő sár arcukba vág. Azután felkéredzkednek egy üres szekérre. Mária a kocsis mellett ül, a többiek hátul összebújnak. Olyan csendesek, mintha halottat vinnének.

A kastély lámpafényű halljában Xandrin néni várja őket.

- Levelet kaptál, Mária. Azt hiszem, hazulról. - És Mária már tudja, hogy Sándor kiszabadult.

- Mikor utazol? - kérdezi Xandrin néni megértő mosollyal. - Ha sietsz, este van még egy vonatod.

- Azzal megyek, - mondja Mária homályos tekintettel.

A csomagolásnál mindnyájan segítenek. Pimpi okos, kerek barna szemével néha úgy néz rá, mintha kérdezni szeretne valamit. De Máriát százfelé rángatja a munka. A kis Éva egy óvatlan pillanatban ellopja púderpamacsát, Gida illatszeres üvegét dézsmálja. Vera serényen rakosgat, hordja a holmit, szépen rendesen elhelyezi a táska mélyében. Most is mosolyog. Máriának eszébe jut: Vera is menyasszony volt és a vőlegénye elesett.

Mindnyájan kimennek vele az állomásra, még István bácsi is. Becsukja a zongoráját. Mária azt érzi, mintha féltének vagy mintha úgy menne el, hogy sohasem tér vissza... Indulás előtt sorra megcsókolják, - Dénes is. Azután kattognak a kerekek.

A sínek mellett az országút sarát egy gépkocsi fényszórója csillogtatja. A gépkocsi és a vonat versenyt futnak egymással. Egy kanyarodónál az erős fény átugorja az árkot; Mária megismeri a fenyőket.

Itt veszett el Gida kesztyűje...

Majdnem elviselhetetlen, feszítő idegesség: vissza kellene tértie, hogy megkeresse. Igen, vissza kellene mennie...

De a vonat már idegen tájat hasít.

KEGYETLENSÉG

Te is csodálkozol, úgy-e, hogy Károly miért vitt el olyan későn a kislányához? Igen, már a menyasszonya voltam, s Máriát még mindig nem ismertem. Azt hiszem, engem féltett ettől a találkozástól. És talán ő maga is félt... Tizenöt évvel idősebb volt nálam, két gyerek gondját kellett vállalnom vele, - anyám sokáig ellenezte házasságunkat. Talán Károlyba is beoltott valami szorongásfélét, - fiatal vagyok, majdnem gyerek, ha Máriában csalódom, meg-inoghatok. Pistát, a fiát szövetségesének tekintette; a fiú a gödöllői intézetből színjeles bizonyítványokat hozott haza.

Mária viszont nem volt megnyerő gyerek, érzékeny volt, és zárkózottságával, bizalmatlanságával egészen magára maradt. Még az édesanyja - Károly első felesége - sem ragaszkodott hozzá. Néhány hónappal eljegyzésünk előtt Károly levelet kapott tőle: ismét férjhez megy, urával hosszabb utazásra készül, gondoskodjék a kislányról. Tudod, Károlyt váratlanul érte az ajánlat, - akkor a mi jövőnket egyengette. Jó, később majd magunkhoz vesszük Máriát, - de addig? mit kezd vele? Gondjaitól Anna néni, egyik távoli rokona, szabadította meg. Anna egy pestkörnyéki intézetben tanított, - azt ajánlotta, helyezzük el a gyereket az intézetben.

Május végefelé látogattuk meg Máriát. Ma is látom, ahogyan besurran a fogadóterem ajtaján. Magasnövésszerű gyerek, de akkor, majdnem bokáig érő ruhájában kurtalábú és suta volt, mintha a térdén járna. Ruhája bő, matrőzgallérja félrecsúszott, s ezen a meleg tavaszi napon is fekete harisnyába és fűzős cipőbe bújtatták. Soká vártunk rá, jókedvünk volt, amikor belépett, éppen neveltünk. Ezzel a nevetéssel siettem elébe, lehajoltam, hogy megcsókoljam. Idegesen megrándult, azután mégis átengedte magát ölelésemnek, de szögletes teste puhává, szinte csonttalanná vált. Azokra a bogarakra kellett gondolnom, amelyek halottnak tettetik magukat. Károly parancsára megcsókolta a kezemet, - leültünk körben a merev Thonet-székekre. Rámosolyogtam:

- No, tudod-e, ki vagyok?

Bólintott.

- A mamácskád leszek. Így fogsz nevezni: «mamácska?»

- Igen, - mondta.

Vontatottan, dűnnyögve ejtette ki az «igen»-t, inkább «ingen»-nek hangzott. Foghíjas szája körül elrajzolt mosoly bújkált, könyöke és térdje szinte átdőfte vastag ruháját. Mereven figyelt, tekintete minden mozdulatomat követte, ha feléje hajoltam, hátával hozzátapadt a szék támlájához. Ügyetlenül, feszes kérdésekkel ostromoltam:

- Megszoktad már az intézetet?

- Ingen.

- Sok barátnőd van?

- Csak egy.

- Helyes lány?

- Ingen.

Fukar feleletei bosszantották Károlyt. Tréfával igyekezett feloldani a kislányt.

- Jól ülsz?

Mária feljebb csúszott a széken, térdén lesímította a ruháját. Majd bizonytalanul mondta:

- Ingen.

Károly nevetett:

- Ingen? - utánozta a kislányt. - Tudjuk, hogy az ingeden ülsz!

Mária megértette a tréfát - s elkomolyodott. Megsimogattam a haját, de ő ismét elhúzódott tőlem, mintha az érintésemtől iszonyodnék.

Évek múlva elmondta nekem, hogy csodálatosan szépnek látott, a tündéreket, az angyalokat, a szenteket képzelte ilyennek. Jó illat áradt belőlem, kezem selymes volt, kalapomról halványzöld fátyol hullt alá. Olyasmit gondolt: ez a zöld fátyol a hajam. A megszokhatatlanul rideg környezet és a várakozás csavarta fel képzeletét. Ez az intézet nem vetekedhetett a gödöllői-vel, - Károlynak Pista drága neveltetését Márián kellett megtakarítania. Egy jótékony célú egyesület otthontalan, szegényebb gyerekeket gyűjtött össze ebben a házban, nagyrészt ingyen nevelte őket, s az «otthon» szó tulajdonképpen lelencházfélét takart. A növendékeket durván fegyelmezték. Máriával - Anna miatt - szelídebben bántak, de ezzel meg társnői féltékenységet szabadították rá. Persze mindezt akkor még nem tudtuk. Anna mélyen hallgatott róla. Nyers szeretete nem könnyítette a kislány magányát. Édesanyját félve nem látta, - minden magábafojtott gyengeségét nekem tartogatta. Borzongó ámulattal csodált. De ügyetlen, merev, érzékeny volt, viselkedése félelmet s gyanakvást fejezett ki. Mégsem kedvetlenített el; ez a nap tele volt fénnel, ígérettel, - bőkezűen adakozóvá tett. S éppen ezen a napon tettem olyasmit, amiért minden más gyerek meggyűlölte volna.

Vissza kell térnem a látogatásunkat megelőző órákra, hogy benned is felébresszem ennek a délutánnak zavaros hangulatát. Két óra tájban találkoztam Károllyal, ő a minisztériumból jött, - úgy terveztük, majd sebtiben eszünk néhány falatot s estig együtt leszünk Máriával. De Károly rossz hírral érkezett: nagybátyja, egyik násznagyunk, váratlanul Pestre jött, vele kell ebédelnünk. Még veszekedtünk is emiatt, közben betértünk egy könyvesboltba, meséskönyvet kértünk, az «Ezeregyéjszakát» ajánlották, - becsomagoltattuk. Azután a dunaparti vendéglőbe siettünk. Emil bácsi már várt. Az ebéd hosszúra nyúlt. A jó, fanyar bor bénította meg akaratunkat? Vagy kelletlen udvariaskodásból nem mertünk asztalt bontani? - fél négykor Máriánál kellett volna lennünk, s négy óra lett, mire észhez tértünk. Emil bácsi marasztalt: ő is küld valamit Máriának, ránktukmált néhány tortaszeletet. Bérautóba ültünk, Károly megfogta a kezemet, melléje húzódtam. Ekkor mondta meg, hogy nászútra Firenzébe visz. Egy fiesolei alkonyról beszélt, arról, hogy halottak napján véletlenül betévedt az ottani temetőbe...

Kocsink megállt a nevelőintézet földszintes épülete előtt. Becsengettünk, Anna csoszogott elénk, megveregette Károly vállát, majd ráripakodott:

- Persze, fogadónapon nem értek rá! Könyörögnöm kellett az igazgatónőnek, hogy beszélhessek Máriával. A többiek kirándultak, de a szegény kislányt itthon tartottam.

Majd hirtelen felém fordult, de Károlynak mondta:

- Szép a menyasszonyod. Szép, elegáns és nagyon fiatal!

Betessékelt a társalgóba, magunkra hagyott.

Én otthon nevelkedtem, csak unokatestvéreimet látogattam meg néha pesti zárdákban. A végtelenbe nyúló, homályos folyosók, a csend, a szertartásosság, a szentképek és a virágok szorongással töltöttek el. A zárdák levegőjében volt valami félelmetes s egyben vonzó is: gyerekbetegségek mély lázainak zsongító biztonsága. Ez az épület azonban más volt, a sok sikálással levetkőztették. Vidéki kórházra emlékeztetett, és a függönytelen ablakon beomló napfény az ápolónő mosolyára, aki rosszízű orvosságot kínál a betegnek.

Leültünk, néztük a fényes padlót, az ízléstelen virágmintával borított falat, a fal mellé sorakoztatott merev székeket. Károly észrevette, hogy mennyire nem tetszik nekem ez a hely. Elkomorodott. Felálltam, szemközt kis kép lógott, azt vizsgálgattam. Valaki fehér selyemre ráfestette az intézet épületét, s a virágágyakban pirosuló muskátlit fényes selyemmel hímezte ki. Károly rámszólt:

- Maradj mellettem!

Megfordultam, a képre mutattam:

- Ez a csodálatos remekmű - hadartam unottan, mintha sokszor mondott szöveget ismételnék, - csakis firenzei műhelyből kerülhetett ki. A hibátlan perspektíva, a nemes színek, a kompozíció nagyvonalúsága...

Károly mosolygott, én is megakadtam, nevetni kezdtem.

- Művészettörténetből egyes, - csipkelődött Károly. - De halljuk tovább: kik a firenzei iskola mesterei?

A kép alját vizsgálgattam, mintha a kézjegyet keresném; Károly észrevétlenül mögém lépett, hirtelen megcsókolt. Szétrebbentünk, akár a gyerekek az első csók után. Ekkor lépett be Mária.

Már elmondtam, hogyan gyötörtük kérdéseinkkel. Később észrevettem, hogy szeme minduntalan Emil bácsi kis csomagjára téved. Odaadtam neki a süteményt, s ő azonnal mohón nekilátott az evésnek. Károly visszatért a firenzei tervekre.

- ...a Michelangelo-téren fagylaltot eszünk. Ott áll a bronz Dávid... Alattunk a város lassan belesüllyed a sötétbe... Magaddal hozod a fehér teveszörkabátodat, estefelé hűvösödik...

- És hol vacsorázunk? - kérdeztem.

- Még nem tudom. De korán hazamegyünk... Az Arno partján lakunk...

- Kivel voltál ott?

- Egyedül.

- Mikor?

- Hat éve. Egy küldöttséget vezettem Rómába, hazajövet megszöktem két napra Firenzébe.

- És Firenzében sem ismertél senkit?

Károly vállamra tette kezét, komolyan nézett rám:

- Akkor nem vinnélek oda.

Anna zavart meg. Haját szorosabbra tűzte, mintha átöltözött volna. Leült Károly mellé:

- Idehallgass, - mondta erélyesen; a fiatal Károllyal beszélhetett valamikor így. - Hagyd itt a gyereket! Csak én ismerem őt, csak én tudom, mi kell neki. Nektek egyéb dolgok lesz, semhogy ezzel a vakarccsal törődjete...

- Jó - morgott Károly, - majd gondolkozom rajta.

Anna szavai ellenem irányultak, ez Károlyt is bosszantotta, mégsem védett meg. Valami elnehezítette a lélekzetemet. Anna folytatta:

- Hiszen tudod, az édesanyja sem...

Károly a szavába vágott:

- Róla nem beszélünk.

- Jó, jó, nem mondtam semmit! Már itt sem vagyok! - Most a kislányhoz fordult: - Úgy-e, nálam maradsz?

A gyerek felhúzta a vállát. Már amikor Anna belépett, leereszkedett a székről.

- Mennem kell, - mondta határozottan.

Károly kellenül rászólt:

- Ül vissza! Várd meg, amíg mi indulunk!

Anna is hátraszólt az ajtóból:

- Maradj nyugton, Mária. Majd beszólok érted.

Elővettem a könyvet, ajándékunkat.

A kislány szemében izgatott fény gyulladt ki.

- Ezt neked hoztuk, Mária.

Térdére fektettem a könyvet. A vaskos kötet szétlapította gyenge combját. Hátradőlt a széken, még mindig engem bámult, mosolygott.

Nem nyúlt a könyvhöz.

- Nézd meg, - biztatta Károly.

Félénken végighúzza ujját az arany betűkön. Fejét mélyen lehajtotta; láttam, hogy tarkóján néhány verejtékcsepp fénylik. Feléhajoltam:

- Jobban örültél volna, ha valami játékot hozunk? Babát?

Homlokát még mélyebbre ejtette. Nem felelt. A könyv szélét fogta, s körme elfehéredett, annyira szorította. Károly elvette tőle, fellapozta, Máriát is maga mellé vonta, a képeket nézték. Az egyik nagy, színes metszeten félmeztelen arab lány tört dőf egy férfi mellébe. Eltakartam Mária elől:

- Ez borzalmas!

Károly intett, hogy ne rontsam a kislány örömét. Talán ez a mozdulat lobbantotta fel makacs-ságomat. Annával szemben nem védett meg, Máriát félti tőlem? Elvettem a könyvet, másutt nyitottam ki. Ezen a képen még több vérfolt virított. Itt-ott elolvastam néhány sort: öldöklés, gyilkosság, szerelem, háremtörténetek.

A kislány közben visszaült a székre, lábát lógatta, tág, ijedt szemmel figyelte arcunkat. Csak a szeme volt szép, szemgolyója a szivárványhártya körül kékesfehér. Elhúzódtunk tőle, Károllyal együtt sorra megnéztük a képeket, minden mesébe belekóstoltunk. Károly csitított:

- Úgysem érti meg...

De én kitartottam mellett: ezt a könyvet nem adhatjuk oda Máriának. Azt éreztem, szeretet-ből, gyengédségből, kötelességtudásból akarom megóvni tőle. Ma azonban magam is kétel-kedem ebben, azt hiszem, csak Anna borzolta fel önérzetemet. Meg akartam győzni Károlyt, hogy rám bízhatja a gyereket.

S Máriával alig törődtünk. Ha sír, ha követeli az ajándékát, - talán észreveszem, hogy merev vagyok. De ő hallgatott. Közönye szinte ellene ingerelt. Gyengédséggel nem tudtam hozzá-férközni, most szigorral törekedtem erre. Valami mégis nyugtalaníthatott, - végül Károlyra bíztam a döntést.

- Más könyvet veszünk, - mondta Károly a kislánynak. - Ne búsulj, az a másik könyv még szebb lesz.

Megsímogatta a gyerek fejét, de biztosan tudom, hogy nem nézett rá.

- Jövő vasárnap megkapod az új ajándékot.

Felálltunk. A folyosó felől Anna hangját hallottuk, gyorsan elbúcsúztunk Máriától. A kislány arcára ismét rászökött a furcsa, mindentudó, kaján mosoly. Akkor még nem sejtettem, mit fojt belé. Szótlansága feszélyezett, - talán ezért is siettünk annyira. A kocsi kint várt, a szigetre mentünk.

Sejted a történet végét? Mária nem kapott más ajándékot. Megfeledkeztünk a könyvről. Én a kelengyémet készítettem, esküvőnk után rögtön elutaztunk, új lakásunkba érkeztünk haza. Nem tudom, hová lett az Ezeregyéjszaka, azt hiszem, anyámnál hagytuk s ő odaadhatta valakinek.

És Mária? Nem, ő sem kérdezősködött felőle.

Furcsák a gyerekek, titkaikat csak ők tudják igazán megőrizni. Igen. Mária csak idén májusban, amikor a kislánya született, mondta el nekem, hogy mit érzett azon a délutánon. Milyen szédülten boldog volt, amikor meglátott. És mennyire örült a könyvnek, - éppen azért, mert más volt, mint a képeskönyvei. Halálról, szerelemről, a felnőttek titkairól szólt. Néhány képre még ma is pontosan emlékszik. Hogyan magyarázzam meg? Valamit sejtett abból, mi a szerelem. A könyvvel hármunkat kapcsoltam össze. De néhány pillanat múlva ismét eltaszítottuk. Ez irtózatosan fájt, annyira fájt, mint a némaság. A mosolya tehetetlenség volt, a sírást gyűrte le. De ezen az éjszakán hajnalig zokogott, végleg magára hagytuk.

Vizsgálja után hozzánk költözött. Külön szobát kapott, s amikor először nyitotta ki szekrényét, az Ezeregyéjszakát kereste. Később is, évekig, minden karácsonykor azt hitte, ott lesz a fa alatt.

Nem gyűlölt meg. Bizalmat és komoly ragaszkodást kaptam tőle. Ezt meg is érdemeltem. A többit én játszottam el. Egy felémsugárzó érzést, - s milyen ritka az ilyen ajándék. A fényétől fosztottam meg ezen a délutánon.

IN FLAGRANTI

Minden reggel nyolckor - mint egy pontos óra - Csuklyássy Ádámné, Bárány Valéria, elvált úriasszony, a Központi Pénzintézet tisztviselője kilép egyszobás garszónlakásának ajtaján. A mai ködös reggelen morcosan és álmosan jön lefelé a lépcsőn, kissé kopott, jólszabott fekete kabátban, s míg kesztyűjét huzogatja, hóna alá szorítja pirossal bélelt feketelakk-irattáskáját.

A házmester már lesi az üvegajtó csipkefüggönye mögött, majd hirtelen előlép s megszólítja az álmos úriasszonyt.

Csuklyássyné ebben a pillanatban ért a lépcső aljára, - most megtorpan, megtántorodik, mintha látomásba ütköznék. Más napokon ilyenkor már üres a házmesterék leshelye, mert Kórodiék nyolctól kilencig pihenik ki az éjjeli kapunyitogatások pénzreváltott bosszúságait, miután gyerekeiket is elindították az iskolába. Zaklatott házaseletük egyetlen nyugodt óráját alusszák.

Valéria sem ébredt még fel teljesen. Későn feküdt, féltizenkettőkor ért haza, előző este társaságban vacsorázott. Amikor a házmester megszólítja, csak homályosan látja az arcát. «Valamiféle összeírási ív lesz», - gondolja s már nyújtja érte a kezét.

- Nagyságos asszony, tessék csak egy pillanatig várni! - mondja a házmester fojtott hangon.

Tisztelettel közelebb lép, mert Csuklyássy Valéria pontosan fizeti a házbért, s az ilyen rendes lakót meg kell becsülni.

- Sietek... De csak mondja... - feleli az úriasszony és végre felébred.

- Nagyságos asszony, sok melegvíz fogy! - suttogja a házmester nyomatékosan. Hangjában jóindulat aggodalommal keveredik, mert soha nem tudhatja, hogy a lakók hogyan fogadják figyelmeztetéseit. - A múlt hónapban a megengedett mennyiségnek a dupláját tetszett fogyasztani. Attól félek, ha tovább is ilyen magas a fogyasztás, a házgondnok úr elsején felszámítja.

- Majd ügyelek, - bólint Valéria. Arca elkomorul, arra gondol: nem maradt-e adósa Kórodi úrnak a borraival. Talán azzal a kétpengőssel, amelyet minden hónap elsején a házbérrel együtt Kórodi úr markába csúsztat? - Nem, nem, most is odaadta.

Már indulna, mert nem szeret elkésni, sietni sem, de Kórodi úr arcáról további közlések vágya rí le.

- Tetszik tudni - mondja a férfi s zavartan huzogatja májszínű nyakkendőjét, - mi halljuk itt lent, ha a kád csapja csorog. Márpedig olyankor is csorog kérem, ha nem tetszik itthon lenni... Pont úgy hangzik, mint reggel, amikor fürdeni tetszik. A multkoriban pedig - folytatja s egészen belemelegszik előadásába, - becsengetett a postás a lakásba. Csomagot hozott és senki nem nyitott ajtót, pedig itthon volt a lány, hallottuk, hogy éppen folytatja a vizet... Nem tetszett olyasmit észrevenni, mintha fürdene?... Olyankor, amikor a hivatalban tetszik lenni?

- Nem, - mondja Valéria és bosszankodik. - Nem.

Azután enyhébben hozzáteszi:

- De majd figyelem. - Eszébejut, hogy tulajdonképpen hálával tartozik Kórodiéknak. Különböben is elvből és érdekből igyekszik barátságos viszonyt fenntartani a házmesteréssel.

De amikor a kapuhoz ér, már ezt gondolja: cselédpletyka! Áskálódnak Eszti ellen, mert csinosan öltözik!... Hétfőn rontják el a kedvemet, hétfőn, korán reggel és hónap elején. Szívből bosszankodik, mert őszintén hisz a babonákban.

Haragját a házmesterékről most kiterjeszti a háziúrra is, majd az egész házra. Utóvégre nem azért lakom drágán - gondolja az első utcakereszteződésnél, - hogy a fürdővizemet ki-porciózzák!... Megsértett garszón-főbérő öntudatában hátra veti fejét.

- Disznóság! - mondja néhány lépéssel arrébb félhangon.

Az autóbusz késik és Valéria gyomrát megfekszi a lenyelt bosszúság. Perecet vásárol s rá-morog a kalauzra: «Ne állja el a feljáratot!» Azután előrefurakszik és birtokába veszi kedves ablakülését. Mindez azonban nem békíti meg... Már nemcsak a házmesteren mérgelődik, Esztire is rosszkedvűen gondol.

Három órakor hazafelé indul hivatalából. Szépen süt a nap; a meleg és a tavaszias fény - mint háztetőkről a jégcsapot - az úriasszonyról is leolvasztja keserűségét.

A házmester a kapuban napozik. Valéria megáll, csak azért, hogy néhány barátságos szót váltson Kórodi úrral. Ebben a percben megint eszébejut a melegvíz-ügy, - s hogy tudtára adja a házmesternek, mennyire méltányolja a figyelmét, könnyedén odaveti:

- Holnaptól kezdve feljegyzem a vízóra állását.

- Jó lesz, kérem, - bólogat Kórodi előzékenyen. Azután körülnéz, akár az intrikus a színpadon, s szőke angolbajuszát hegyesre csucsorítja:

- Mert ma is csorgott, kérem!

Valéria ismét elborult, rosszkedvűen nyit be a lakásba.

A padló szökén csillog, tiszta szag terjeng, a pamlagon frissen mosott, langyos selyemingek virítanak. A fürdőszoba fehérebb, mint a menyasszony fátyla. Valéria becézve végighúzza kezét a kád kerekded domborulatain. A kád a barátja, a büszkesége, lakása kincse! Forró, lágy fürdővel várja, ha fáradtan hazatér. Az úriasszony mostanában gyakran késő estig hivatalában marad, nagyon sok a munka. A meleg fürdő jókedvre hangolja, megbékíti színtelen sorsával. A szép, szelíd, fehér, hibátlan kád átmelegszik a forró víztől, s ő belesímul, mintha a kád ölelné várakozó melegségével.

Csuklyássy Valéria legboldogabb pillanatai azok, amikor új kádjában fürdik.

És most ezt az örömet is megirigyelték?

Gyanakodva néz körül, bűnjeleket keres.

A fűtőtesten két törülköző szárad, - vajjon reggel valóban ilyen vizesen hagyta itt őket?

Gyanúját semmi nem erősíti meg.

- Az én kádam! - mondja halkan, gyengéd daccal. És lerázza magáról rossz gondolatait.

Délután meglocsolja virágait; a könyvvállványon helyet keres a vörös agyagból égetett kis Dante-fejnek, amelyet főnöke hozott neki Olaszországból. Félrehajtja fejét, mosolyog, - mézesheteit éli a lakással. Félévvel ezelőtt költözött ide, amikor a bankban véglegesítették; addig plüsbútoros albérletben tengette estéit. Szerelmes a lakásába, gyakran ajándékokkal lepi meg. Fogas az előszobába, színes párna a kerevetre, villany-teaforraló a kis teakonyhába. És a lakás hálás, napról-napra vidámabb, kedvesebb.

De a fürdőkád mindennél szebb. Tiszta, ragyogó, senki nem fürdött előtte benne.

Másnap reggel a takarítónő csengetésére ébred.

Eszti szép, magas, erős lány. Egy villamoskalauz menyasszonya, két hónap múlva tartják esküvőjüket... Eszti azután is idejár takarítani, szereti a pénzt, rátart, úgy öltözik, mint egy úriasszony. Bundája van és nem barátkozik a cselédfélékkel. Talán ezért haragszanak rá... Hetyke, gőgös. Valéria néhány hete megszipta, és Eszti morcosan felelt vele; igaz, azt a hibát, amiért rászólt, többé nem követte el, de Valéria azóta kissé fél Esztitől.

Ahányszor az úriasszony elmegy a házmesterék lakása előtt - hivatalba menet vagy hazatérőben, - mindig kinyílik az ajtó s Kórodi úr új apró jelentéseket sziszeg Csuklyássyné felé.

Azelőtt a szépidőről váltottak néhány barátságos szót, most a melegvízügyet tárgyalják. A házmester minden szava - mint a tüske - belefúródik Valéria szívébe.

Újabban gondosan ellenőrzi Eszti vásárlásait, aggódva számlálja a visszajáró pénzt. Mostanában ilyen drágán adják a tojást?

És a vízórárt is figyeli, - mielőtt elmegy hazulról, feljegyzí a mutatók állását. De a számok között sehogy sem tud eligazodni.

Kerüli Eszti tekintetét, ügyetlenül tréfálkózik vele.

Valamelyik nap, délben, hadicselt eszel ki a házmesterrel. Jelentős pillantással búcsúzik Kóroditól:

- És ha majd újabb csorgást hall fölülről, akkor...

Az úriasszony további szavait nem halljuk.

Nyolc nap telt el a ködös hétfő óta; és még két nap múlik el zavartalanul.

«Van szerencsém tisztelettel értesíteni...» - gépeli Valéria napos hivatali szobájában, amikor megszólal a telefon csengője.

- Halló, Csuklyássy nagyságos asszonyt keresem!

- Itt az értékpapír-osztály. Csuklyássy...

- A nagyságos asszony?

- Ki beszél? - türelmetlenkedik Valéria.

- A házmester.

- Ki?

- A házmester, Kórodi Ede. Kérem csorog...

- Csorog? Ja!... Értem... Jó!... Megyek!...

Valéria bemegy főnökéhez s azt kéri, hogy félórára távozhasson. Bérautóba veti magát, a lakása felé rohog.

Az út hosszúra nyúlik. Valéria izgatott, kesztyűjét rángatja, a kocsit minduntalan megakasztják az utcakereszteződések.

Az úriasszony szeme előtt megjelenik a fehér kád, látomások derengő fényében... Beépített kád... Ha megtölti, a víz türkizkék benne...

Az ő kádja!...

S most látja: az a nagy, kövér lány beleül, meztelenül... Szappanozza magát... az ő szappannával... Új rózsaszín bolyhos törölközőjével dörgöli a hátát...

S a kád, a hűtlen, aljas kád éppolyan melegen, kedvesen öleli a nagydarab testet.

A kocsi már lassít, a vezető a házzszámokat figyeli. Valéria előre hajlik, kiveszi pénztárcáját. Kellemetlen lesz! - gondolja.

Beszalad a házba, felrohan a lépcsőn, Kórodi és Kórodiné csatlakoznak hozzá; előrenyújtott nyakkal kúsznak a nyomában, mint egy kétfejű kígyó.

- Csorog... - sziszegik, s szemük kidülled.

Valéria becsenget a lakásba, egészen röviden, halkán. Jobban szeretné, ha Eszti nem hallaná meg. Ha kulccsal nyithatna rá s tetten érné...

Vízcsobogást hall.

Előveszi a kulcsát. De a másik kulcs, a lányé, a zárban maradt. A víz folyik, tisztán hallják... Valéria megkísérli, hogy kilökje a kulcsot a zárból. Forgatja a saját kulcsát, rázogatja, erőlteti, - hiába! A házmesterpár mögötte áll, szemük hállyogos.

Valéria olyan zajosan bíbelődik a zárral, hogy Eszti bizonyára már régen hallja. De akkor miért nem nyit ajtót? Csuklyássyné most csenget is. Hosszan csenget, sokat.

De az ajtó nem nyílik. A térde reszket, a keze is remeg. Egészen erőtlen.

És mi lesz, ha belép... Legjobb volna, ha elfuthatna. Ha nem tudna semmiről!... Legszívesebben belerúgna Kórodiékba, - de a férfi szerszámokért fut, hogy segítsen Valériának. Görbevasat hoz, tolvajkulcsot.

Végre kilöki a belső kulcsot, hallják, amikor az a földre koppan. Valéria már most nem futamodhatik meg; reszkető kezével alig tudja a kulcsot a zárba illeszteni. Most felpattan az ajtó. Az úriasszony belép, de rögtön be is csapja az ajtót Kórodiék orra előtt.

Az előszoba egyetlen lépés, a szoba négy. A fürdőszoba ajtaját csak betámasztották.

Szemben áll a lánnyal. Eszti félfejjel magasabb mint ő. A fürdőszoba csupa gőz, a kőpadló vizes. Eszti harisnyátlanul áll, lába vörös, mintha áztatta volna. Ruhája testére tapad, a bőrére kaphatta fel... Az arca is vörös... A kádat mosta és lehajolt? De mintha sírt volna! Izgatott?... Miért izgatott?... Bizonyára fürdött!... Csak magára kapta a ruhát, amikor a zajt hallotta...

Farkasszemet néznek.

Csuklyássyné biztos a dolgában. De attól fél, hogy hangja cserben hagyja. Mielőtt azonban megszólalna, már nem is olyan határozott. Csak egyet érez, - kiabálnia kell.

- Félórája csengetek! - ordítja. - Miért nem nyit ajtót?

Szeme veszettül jár szerte a fürdőszobában.

- A kádat mostam, - feleli a lány és ő is remeg mérgében. Azután hátat fordít Valériának. Milyen széles a háta!

Most kellene kimondania azt a szót. De Valéria csak hápog. Azután hirtelen a szekrényéhez lép.

- Nem látta valahol az útlevelemet? - kérdi Esztitől.

Kinyitja a szekrényt, turkál benne, mintha valóban az útlevelét keresné. Egy ócska írást talál, feltűnően belegyömöszöli kézításkájába. És elrohan.

A házmesterék felé csak legyint.

A gépkocsi vár rá, beleül, a vezetőnek odakiáltja a Központi Pénzintézet címét. Ernyedten hátradől, szemét behúnyja.

Egészen biztosan fürdött! Semmi kétség! Maga sem érti, hogy miért futamodott meg? Attól félt, hogy elveszti Esztit?... Nem! Még most is remeg, ha a lányra gondol. Holnap reggel valamilyen ürüggyel kidobja. Feltétlenül kidobja. Biztosan fürdött!... Hirtelen megérti: mi az, ami elől visszarettent. Jobb így? Igen, jobb így. Tulajdonképpen hálás a sorsnak, hogy ott, a fürdőszobában mégsem mondta ki a döntő szót.

A Lánchídnál már azt érzi, mintha tíz évet öregedett volna.

A lakásra gondol. Este hazamegy, megfürdik. A kád... Igen, belefekszik a kádba.

Nagyon szomorú.

FÉRFIAK

A kávéház ablakán szélesen ömlött be a tavaszi nap fénye. A székek vörös bársonyhuzatán - mint a téli zuzmára - por szürkéllet. Őt férfi ült félkörben az ablak mögött; a fény kúpjában pernyecafatok úszkáltak a füst hullámain. Már ereje is volt a napnak, az üveg átforrósodott.

- Gyönyörű nő! - mondta Kárász Mihály, az ügyvéd, akit barátai Kartácsnak becéztek. Hangoskodva játszotta a férfimohóságot, de mindenki tudta, hogy papucshős. - Gyönyörű nő, - ismételte s olyan mozdulatot tett a levegőben, mintha egy öblös demizsönt ölelgetne; rajongott a gömbölyű idomokért. - Fehér porköponyeget visel, - folytatta a beavatottak buzgóságával. - És sűrű fátvult. Háromszoros fátvult. Fehéret...

- Hát akkor honnan tudod, hogy szép? - ugratta Tolnay Gazsi. - Te töltögeted neki a pezsgőt, amikor az ezredessel vacsorázik?

Ő sem látta a nőt, akiről beszéltek, ő se tudhatott róla többet, mint az ügyvéd. Csak a tréfa kedvéért dobott be új adatokat. Meg azért, hogy bosszantsa Kárászt.

- Először is nem szőke - kezdte, - ahogyan te mondd, hanem fekete, vékony, magas. Hancegsz, mint mindig... - Rekedten beszélt, lassan; csúnya, rokonszenves arcán ráncok mögött bujkált a mosoly. Szikár volt, izületei lazák, mintha tagjait csak a ruhája tartaná össze.

Egy fiatalember, aki Kartács mögött ült, hangosan felnevetett. Percekig prűszkölt, vonaglott, nyertett. Az urak eddig hangját sem hallották, s most csodálkoztak, miért csap ekkora zajt. Kartácsot bosszantotta a kölyök jókedve. Unokaöccse volt, vendégük. Idehozta, mert otthon nem tudtak mit kezdeni vele. Rosszkevdűen legyintett s tovább részletezte híreit. Teregette, cifrázta a pletykát, trágár szavakat ropogtatott nagy otthonossággal. Szidta az ezredest, a történet irígvelt hőset, ahogyan újabban minden katonát szidott.

Zukzó István félëve járt közékük. Az ablak mellett a baloldali helyet adták át neki. Ha jött, felálltak, megvárták, míg leül s int, hogy ők is foglaljanak helyet. Megérkezése mindannyiszor kis ünnepegszámba ment. Magas ember volt, hatvanas, jókötésű, hosszú, egyenes lábbal. Hirtelen kiugró pocakját úgy viselte, mintha nem vállalna vele közösséget. Szakálla, melyet állán kétfelé fésűlt, erősen őszűlt, bajusza deres, szemöldöke még koromfekete. Ha végigment az utcán, hetivásárok napján, amikor a környék oláh lakossága beözönlött a városba, azok is ijedten megsűvegelték, akik soha nem látták. Hét évig volt a megye főispánja. A századeleji években merev Verbőczy-alkat. Tiszát bálványozta. Nem tűrte, hogy férfieszményét bárki bírálja. A háború végén kormánybiztossá nevezték ki ide, nemzetiségi vidékre. Kemény és megközelíthetetlen ember volt. Konokul hitt ösztöneiben és felsőbbrendűségében. Barátai nem voltak csak hívei meg ellenségei. Károlyi Mihályék menesztették. Zukzó nem egyszer úgy érezte, hogy birodalmában az ő távozása miatt lazult meg a rend.

Tolnay valamikor titkára volt, s Zukzó őszintén szerette őt; Kartácsnak azonban időnkint nyersen tudtára adta megvetését. De a hajlékony és fürge ügyvéd nem sértődött meg. A két feleség jó barátnő volt, s ezt a barátságot Kartács - anélkül, hogy Zukzó tudta volna - ügyesen kamatoztatta.

Közben megélénkűlt az utca. Az urak minduntalan kifelé köszöngettek. Most Zukzóné haladt el a kávéház előtt csinos unokahúgaival. A lányok nemrégiben menekűltek forrongó falujukból Zukzóékhoz s a megingott városban boldogan élvezték első farsangjukat. Most is tucatnyi fiatalember tolongott körülöttük. Huszártisztek frontegyenruhában, kifényesedett sötétkék zubbonyban, égbék attilában; sapkájukat félrecsapták, köponyegüket vállukra vetették. Hetykék voltak, mint tizennégyben. Dumas regényeit falták s nem tudták befejezni a háborút. A

megyében szerteszét rablóbandák fosztogattak, betörték a kastélyokba, ostrom alá vették a községházát; ezek a fiatalok szabadcsapatba tömörültek, több zajjal, mint tölténnyel lelecsaptak a lázas falvakba. Zukkó néha irigyelte őket s tűrte, hogy megszállják házát, körülrongják unokahúgait.

Zukkónét egy idős úr kísérte, a megye leggazdagabb földbirtokosa. Kartács diadalmasan újságolta, hogy a vén zsugori kastélyának udvarán térdig gázolnak altwien-cserepekben. Zukkóné mosolyogva bepillantott az ablakon, intett férjének, - mintha azt kérdezné, nem tart-e velük? A cukrászdába mentek, ahol délelőttönként összegyűlt a megye. De a főispán mostanában jobban érezte magát itt a kávéházban, ezek közt a férfiak közt, akikhez hivatali éveinek emléke fűzte. Gyengeséget, gyakran szédülést érzett, akár a teherhordó állat, ha hirtelen szabadítják meg terhétől. Nyugdíját négy hónapja nem kapta meg, s a házuk hangos, vendéglátó volt ma is. Kevés készpénzét fogyasztotta, birtokán sáskamód egy francia lovasszázad tanyázott. Fia valahol Bécs táján, de leginkább lánya, Katinka aggasztotta. Veje még a háború első évében orosz fogságba került, Katinka pedig - bár itt a szomszédban élt - mégis a friss határon túl lakott. Az álmos déli városba nemrégiben vonultak be a szerbek. Legalább írhatna - gondolta Zukkó bosszúsan, - mások írnak. Tolnayék mult héten is kaptak levelet.

Dél volt, húsvét előtti hétfő. A francia megszálló sereg - egy gyarmati lovasezred - bekanyarodott a főútra. A kávéházzal szemben sorakozott fel. Szíriaiak, meg egy század marokkói. Az urak irigyen méregették apró, erős, fürgé lovaikat.

- Arab vér van bennük, - mondta valamelyikük.

Fegyvereik villogtak a napban, Kelet ízeit hozták. Kék zubbony, piros nadrág, de a kék is, a piros is hígabb, nyersebb, mint a huszároké. A fakó alföldi város a tarka tömeg mögött még sápadtabb lett, mint fonnyadt asszonyok arca rikító festék alatt. A lovak patái gyöngyszürke port kavartak. Szemben a városház erkélyes tornya átsejlett a porfelhő mögött, de mintha megnyúlt volna, karcsú minaretként. Fájdalmas bágyadtság szakadt az urakra.

- Balkánná süllyedtünk, - mondta egyikük keserűen.

A dárdák hegyén ideges zászlócskák ficánkoltak, a sziszegő kígyó nyelve táncol így. Az altisztek franciák voltak, sapkájuk bolondsisakra emlékeztetett. Hízott fickók, látszott rajtuk, hogy hirtelen toborzott szakácsnőismerőseik jól tartják őket. Zukkóné is elbocsátott egy lányt, mert összeszúrte a levelet egy lyoni caporal-lal. Zukkó néhány napja zajos tetszést aratott a meglehetősen köznapi cselédtörténettel. Hosszadalmasan mesélte, gonddal élezte a csattanót: a szerelmesek egy szót sem tudtak beszélni egymással. Az urak hangosan és lelkesen nevettek. Készségük azelőtt bosszantotta volna, most melengeti az olcsó sikerben. Reggelenként a szederfa leveléből főzött teát is megadással itta, ha elég forrón öntötték csészéjébe.

Tolnay a tisztek rangjelzését nézte.

- Vajjon itt van-e közöttük? - tündődött hangosan. Az ezredest kereste, a vicomte-ot, akit a pletyka szerint szombatonként meglátogat a titokzatos asszony. Alkonyatkor érkezik a francia parancsnoki gépkocsin és vasárnap délben kettesben távoznak az ezredessel. Az ezredes az új városrész egyik csinos villájában lakott. A találkák napján néhány tucat fekete legény vette körül a villát, a kapu előtt álldogáltak, a város népe félt tőlük, az utca kiürült. Ekkor a csukott gépkocsi hangtalanul a ház elé siklott, s a fátyolos hölgy, mint az ezeregyéjszaka meséiben, szerecsen rabszolgák sorfala közt felsurrant a lépcsőn. Az urak itt a kávéházban a cselédektől tudták, azok meg a soffőrtől, hogy az asszony magyar; s úriasszonynak kellett lennie, különben nem titkolódnék, inkább kérkednék hódításával.

Egy tiszt végiglovagolt az ezred arcvonala előtt. Zukkó ráncolt homlokkal bírálgatta.

- Jól ül, - állapította meg féltékenyen.

A város nem érezte ellenségnek a franciákat. «Franciák» - mondták s Maupassant-novellák hőseire gondoltak. «Dicsérik a magyar katonát. Hozzánk húznak!» - biztatták egymást. Az előbbi parancsnok meg is látogatta az előkelőbb családokat. De valami válaszfal mégis maradt közöttük, nem igen érintkeztek.

Most megszólaltak a kürtök, felcsattant az ezredinduló. Tarka zene, aprózott, keleties, lüktető, érzéki tánczene. Akár egy operettnyitány. Szinte mindennap telehintették a főutcat az arabeszk, izgatott ütemekkel. De a sárga házakról, a kérges falakról, a folyó széles töltéséről lepergett ez a zene, mint az esővíz az agyagos árokpartról. Egyetlen utcagyerek sem füttyölte a behízelt dallamokat.

A nap hirtelen felhő mögé bújt. Egy perccel előbb a fény még vakította az urak szemét, most alig látták egymást a kávéház homályában. A nyugalmazott törvényszéki bíró, egy konokul álmos öregúr, hirtelen megszólalt:

- Megígértem, hogy nem mondom el senkinek, - szuszogta. - Tehát köztünk marad!

- Halljuk! - mondta Tolnay szárazon.

- Mához egy hónapra Pesten ünnepelhetünk!

A bíró megállt, várta a hatást. Zukkó felkapta fejét.

- Mit beszélsz?

- A vörösöknek végük! Az oláhoknak is ki kell takarodniuk. Visszkapjuk a régi határokat... Olasz és francia segítség... A csapatok már útban...

- Ha igaz volna... - sóhajtott Zukkó.

- Jótállok érte! - vágott vissza sértődötten a bíró.

Kartács telhetetlenül kérdezte:

- Horvátországot is visszkapjuk?

- Ez még bizonytalan.

- Tenger nélkül megfulladunk, - mondta hetykén az ügyvéd. - Fiume is kell! És kitől hallottad? - firtatta tovább, ellenszenvesen, józanul.

Hárman is rászóltak:

- Hagyd! Úgyse mondhat többet!

Percekig csendben ültek. Hallgatásukkal kotlósmód melengették, amiben alig mertek hinni. Hirtelen görcsösen számolni kezdték: meddig futja még a pénzük, a tőkéjük, hitelük... Arcukon aggódó komorság áradt szét.

Végül Tolnay felállt, szétfújta a lepedékes szorongást.

- Nekem is lesz egy hírem... Egy óra múlva megmondom, ki az ezredes babája.

Kartács felkapta fejét.

- No!...

- Mérey Feri megleste őket, - folytatta Tolnay. - Most hozzámegyek. A padlásukról belátni az ezredes villájába. Tegnap kölcsönkérte a tüzérségi messzelátómat. Ő már tudja... A borbélynál vár rám.

Öt perccel később Zukkó is indult.

- Hová készülsz, István bátyám? - kérdezte Kartács.

- A várba. Valami dolgom van a ti ezredestekkel. - Elmosolyodott. Észrevette, hogy az ügyvéd szeme megmerevedett a kíváncsiságtól. Erre még odavetette: - A házam ügyében...

- Monostor? - kérdezte valaki.

Zukko biccentett.

- Az!...

- Remek! - vigyorgott jókedvűen Kartács. - Faggasd ki a nő felől! Ez a legbiztosabb!...

A pincér hozta Zukko kabátját. Kartács oldalbalökte unokaöccsét, hogy segítsen az öregúrnak. A fiú bambán nézett rá, nem értette, mit akar tőle a bátyja. Erre Kartács nyúlt a kabátért.

- Soha nem viszed semmire! - ripakodott a kamaszra.

Zukko átvágott a téren. A szobor mellett, a kocsit szélén két konflis szomorkodott. Az egyik kocsira ráfordult:

- A várba.

A kocsi ébredezett. Ritkán vitt vendéget a franciákhoz.

- Hová, nagyságos uram?

- Nagyságos!... Hét évig voltam a főispánja, s a barom nem ismer! - tájékozott Zukko.

A kocsi indulatosan vágta fel az állát. De Zukko még keményebben ráriparkodott, - mérge bénítón hatott mindenkire. Úgy erőszakoskodott, ahogyan jótáplált gyerekek mosolyognak.

Ezt a kis csatát is ő nyerte meg, a kocsi szokatlanul gyors ügetésre nógatta erőtlén lovát. Olyan utcákon hajtottak át, amelyeken alig járt gyerekkora óta. De Zukko éppen ezek közt a cégtáblákkal teliaggatott, kopott, szennyes házsorok közt élénkült fel. Ez volt a régi, gazdag belváros. Itt, ebben a lerongyolódott negyedben, minden házról tudott valamit, családjá története sűrű erezetként szövődött bele a város és a megye multjába. A Zukkok téli rezidenciái valamikor a város díszai voltak. Most egy oszlopos, hosszú épület felé közeledtek. Homlokzata, hámló vakolatával is, hűvös és feszes. Hatvan éve nagy kert övezte kőkerítéssel. Ebben a házban - amelyhez most két idétlen raktárpépületet ragasztottak - született Zukko István apja, s a kertben, melynek nyoma sem maradt, gyerekkorában maga is játszott. Nagypajuk hazafias felbuzdulással a városnak ajándékozta a telket, - hadd terjeszkedjék a város! A nagy tűz után az elpusztult utcák az ő erdeikből épültek fel. A színház telkét is ők adományozták. Itt, a Zukko-utcában, most az új vágóhíd éktelenkedik. Neki csak a kis Monostor maradt meg, játékszernek. Olyan sok volt a föld, amely kicsúszott alóluk, hogy meg sem próbálta visszaszerezni. Más módon hajtotta be jussát: hazajött a megye élére. Zukko mosolygott ezen, akár egy jólsikerült huszárcsínyen. Az utóbbi hónapok bizonytalanságában ilyen elégtételekkel erősítette magát, - igen, elérte, amit akart, tekintélyt, hatalmat, nagy házat; észre sem vette, hogy összegez... De mi lesz holnap? - hasított belé orvul. - Meddig tart még ez a zűrzavar?... Összeráncolta homlokát: még szükségük lesz rám!...

A híd padozata dobogott alattuk. Utolérték a francia ezredet, amely lépésben tért vissza a várba. Elhaladtak mellette. Zukko felébredt ábrándozásából, közlől és értőn vizsgálta a lovakat. Azon törte a fejét, hogyan szerezhetne egyet közülük. Monostorra... Egyik-másik jól illenék Katinka kis kancájához. Vezényszó ütötte meg fülét, - tíz éve nem beszélt franciául. Vajjon meg tudja-e értetni magát? Neki a francia nyelv, lágy szavaival, a mássalhangzók ravasz kapcsolásával, melyet mindig elvétett, játékos ízeivel, mindenestül Madelainet jelentette, a gyerek-Katinka kisasszonyát. Milyen puha, mulatságos, ravasz, kedves, hízelgő és karmos lány volt. Igen, a Mádi... Térde a barna anyajeggyel - frissen hámozott vadgesztenyére

emlékeztette. Kis izzadtságszaga is volt Madelainenek... Vajjon a felesége sejtett-e akkoriban valamit? Milyen hirtelen küldte el a francia lányt! Igaz, akkoriban különböző pletykák is támadtak... Ő hallgatott, nem merete védelmébe venni Mádit. Pedig az nyilván várta, hogy a pártjára álljon... Nyomasztotta az ügy, - megfutamodott...

Az őr megállította a kapuban. Zukkó elővette az ezredes névjegyét, - azonnal továbbengedték, tudtak érkezéséről. Nem lepte meg, helyeselte: várták.

Szerette a várat. A sáncok mentén a pompás gesztenyefák már feltűzték gyertyáikat. Friss volt a levegő, párás. «Tömjénzag!» - mondta a felesége, amikor először hozta ide. Őt is mindig valamilyen megilletődésféle fogta el, mintha templomba vagy kriptába lépne. A sáncfalak vastagon fonták körül a csendet. Egy hátsó épület felől lépések közeledtek, megdobbantak, majd hirtelen elhaltak. Mintha egy pince mélyéről hallgatódzott volna. Nem töltik meg a várat - gondolta, - kevesen vannak, azért kong így. Észre sem vette, hogy úgy néz körül, mintha kémkednék.

Fürgén szaladt fel az első emeletre, a lépcsőt jobban bírta, mint sok fiatal. Ismerte a járást. A segédtsízt azonnal bejelentette, visszatért, s kitért előtte egy ajtót. Egy nagyobb termen kellett áthaladnia, amelynek közepén hosszú asztal állt. Szemben nyílt az ezredes hivatali helyisége. A kockás mintájú, szép, régi rakott padló recsegett. Ismét feszélyezte, hogy idegen nyelven kell majd beszélnie, - erre meggyorsította lépteit. Az ezredes íróasztalánál ült, Zukkó - hivatali éveiben szerzett nagy gyakorlattal - gyorsan, keményen megnézte a férfit, akivel majd tárgyalnia kell. Negyvenéves lehet... halántékán kopaszodik... értelmes arc... A váll vonalában is valami... - Mindezt egyetlen szóba sűrítette: *úr*. Már nem nyomasztotta hiányos nyelvtudása. Ha mondataiban botladozik is, másként, valamiben, ami az érintkezésnek még fontosabb eleme, mint a nyelv, megértik egymást. De hirtelen átvillant rajta: vajjon a másik tudja-e, hogy ki ő? Levelében jelezte rangját, az ilyen fogalmak azonban országonként más fajsúlyúak. Olyasmit is érzett, hogy a fajtájáért kell helytállania, éppen mert egyenrangúak. Amikor átlépte a küszöböt, még magasabb és súlyosabb lett.

Az ezredes felnézett, tekintetük csak most találkozott. Az idegen férfi Zukkót feleségének egyik unokatestvérére, egy osztrák báróra emlékeztette. Világos szem, hosszú, keskeny arc, finoman rajzolt vonások. Mosolya szinte nőies bájjal vonta be. Megnyerő ember! - gondolta Zukkó. De az ezredes most felállt, s a főispán sajnálkozva állapította meg, hogy jóval alacsonyabb, amilyennek hitte. Vékony, majdnem satnya alsó lábszára a fűzött francia csizmában nem kifogástalanul egyenes. A szoba közepén találkoztak. Zukkó úgy tudta, hogy francia férfiak bemutatkozásakor csak meghajlással üdvözlik egymást, mégis tétozázás nélkül kezet nyújtott.

A szoba jobb sarkában bőrrel bevont pamlag és karosszékek álltak, - az ezredes hellyel kínálta. A főispán tekintete végigsiklott a szobán. Gyakran járt itt a háború utolsó évében a helyőrség parancsnokánál. A király nagy olaj portréjának helyén most egy térkép lógott. Különböen ugyanaz a szoba volt, csak lakatlanabb.

A vicomte mondott valamit, gyorsan, eleven hangsúllyal. Néhány pillanatig tartott, míg Zukkó kihámozta a mondatok értelmét. Az ezredes azt kérdezte tőle, megérti-e, ha franciául beszél. Ő csak töri a német nyelvet, magyarul meg nem tud... Majd néhány közhely következett, mosollyal, hangsúllyal színezte őket.

A főispán franciául felelt. Észrevette, hogy az első mondatban rögtön elvétett egy igeidőt. A kiejtése is gyalázatos... Mindegy... Hogy időt nyerjen, elővette szipkáját, körülményesen beleillesztette a cigarettát, mellyel az ezredes kínálta meg. Várt.

A vicomte előrehajolt:

- Miben lehetek segítségére?

Nem hallgathatott tovább, belevágott az idegen nyelv útvesztőjébe. Kis birtoka és lakóháza van Monostoron, a semleges terület határán. Az ezredes talán már járt is arrafelé... A nyarat mindig ott tölti családjával. Nemrégiben egy század spáhit vezényeltek a faluba. A legénységet egyik istállójában helyezték el. Afrikaiak. A tisztek meg a házban laknak, három szobáját foglalták el. Az ezredes talán megérti őt: ebbe a kaszárnyába nem szívesen vinné ki családját nőtagjait. Szeretné, ha a vicomte megszabadítaná vendégeitől...

Szavai kissé súlyosan, nyersen hangzottak. Hangjában a kérdésnek árnyalata sem volt. Nem, - nem érheti elutasítás. Életében mindent elért, amit komolyan akart. Az ezredes élénken figyelte, arcán jóindulat tükröződött. Később lehajtotta fejét, sárgás, kissé szeplős és nőiesen keskeny kezével halkán dobolt az asztalon. Majd hirtelen s megint nagyon elevenen Zukkó felé fordult:

- Amit ön kér, az nem is csekélység.

- Tudom, - mondta Zukkó bizalommal.

- Ismerem a házát, - folytatta az ezredes. - Nagyon csinos... Kényelmes. - Némi túlzással ismételte: - Valóban nagyon, nagyon csinos ház... Kitűnő szállás. A hely is éppen megfelel nekünk... Abban a kis fészekben hiába keresnénk hozzá hasonlót...

Zukkó szavába vágott:

- Erre én is gondoltam. Éppen ezért ajánlanék valamit... Házaamtól száz lépésnyire van az iskola; egy hónap múlva befejezik a tanítást. Nyáron át üresen áll. Valamikor urasági ház volt, udvarán istálló is van. Azt hiszem, egészen jól berendezkedhetnének ott is. S ha a tiszteknek valami bútorra, apróbb tárgyra van szükségük, szívesen kölcsönadom.

Elhallgatott, várt. Az ezredes ránézett. Komolyan mondta:

- Szeretném teljesíteni kívánságát.

A hangjában volt valami, ami meggyőzte Zukkót, hogy nem üres udvariaskodással bíztatják.

- Ön persze szeretne minél előbb választ kapni? - hajolt előre a vicomte.

- Természetesen örülnék neki.

- A monostori század parancsnoka véletlenül itt tartózkodik. Van néhány percnyi ideje? Várja meg, beszélek vele.

Ez az előzékenység meglepte.

- Köszönöm, - mondta egyszerűen.

Az ezredes felállt, íróasztalához lépett, csengetett. A főispán tekintetével követte mozdulatait. Amikor a vicomte kinyújtotta karját, zubbonya ujjá felcsúszott, s Zukkó észrevette, hogy bal csuklója fölött keskeny aranyláncot visel. Ez a lánc szűk volt, belevágott a férfi karjába, a rácsatolt kis érem pedig szorosan odasímult ütőeréhez. Zukkó utálta azokat a férfiakat, akik nőies ékszerrel viselnek. Azt érezte, ez a nyegleség valahogyan nem illik az ezredeshez. A segédtsízt belépett.

- Hívja ide Vairon főhadnagyot, - adta ki a parancsot a vicomte. - Jelentkezzék azonnal nálam.

Zukkó elővette dohányszelencéjét, cigarettát csavart. Amikor az ezredes tüzet nyújtott neki, a kis aranyérem ismét megcsillant. Most közletről látta: tízforintos máriás arany volt. Hirtelen felvillant benne a pletyka a fátyolos hölgyről. Kartács ostoba biztatására gondolt, - mit szólna

az ezredes, ha a hölgyről érdeklődnék. Majdnem elmosolyodott. Csend volt. Valahogyan folytatniok kellett a beszélgetést. Hangja most feszesebben csengett.

- Katinka lányom is velünk szokta tölteni a nyarat. Egyik levelében említette, hogy ismeri ezredes urat. Valahol találkoztak.

Az ezredes nem felelt rögtön.

- Igen... Olyan szerencsés voltam, hogy megismerhettem... - mondta azután vontatottan.

Zukkó hiú apa volt, - bókot várt; s amikor az késett, ő folytatta a társalgást.

- Igaz is... most már emlékszem... A lányom azt írta, hogy együtt lovagoltak. Katinka legnagyobb öröme a lovaglás. Biztos lovas.

Nem értette, hogy szavai miért ütköznek süketségbe.

- Merész is... - folytatta. - Én tanítottam.

Elhallgatott. Szokatlan dolog történt vele: zavart érzett. Bosszankodott is, azt gondolta: én már megtettem a magamét, folytassa ő. Felnézett. Tekintete a vicomte fürkésző pillantásával találkozott. Az elkapta a szemét, most maga elé bámult, majd ismét egymásra meredtek. Furcsa hidegség áradt a francia arcából, mintha nem is az az ember volna, aki néhány perce olyan közvetlenül, bizalommal fogadta őt. Hallgattak. S a főispán érezte: ez a csend kifejez valamit, - valamit, aminek nem ismeri az értelmét. Feszesen ült. Néhány pillanat - és előnti az indulat. Ekkor megszólalt a másik.

- Úgy tudom, hogy ön magas állást töltött be itt. Így van?

Most Zukkó maradt adós a válasszal. A kérdésben nem bujkált semmi, amin fennakadhatott volna. Mégis kihívónak érezte, mintha arcátlanságot vágtak volna hozzá. Nyaka átforrósodott. Nem volt gyanakvó természetű, de az ezredes hangjában gúnyt kellett sejténie. Igen, ez a gyors mosoly is félreérthetetlen... De miért? - dobbant fel Zukkóban a kérdés. Bizonytalan-sága lelohasztotta indulatát. Olyasmit érzett, mintha sötét lépcsőn menne lefelé; önmagával bajlódott. Közben az ezredes felállt, kétszer végigsétált a szobán, azután visszaült előbbi helyére. Arca élessé, ellenszenvessé vált, tartása puha és sunyi volt, mint a ragadozóké.

- Gondolkoztam a kérésén... - vetette oda félvállról. - Mégsem teljesíthetem, amit kíván.

- Miért? - csattant fel Zukkó.

A másik hanyagul folytatta:

- Láthatatlanban intézkedjem?... Nem, nem! Előbb kimegyek Monostorra. Majd körülnézek ott és értesítem... - A mondatok közt szünetet tartott, végül felállt, más hangon, keményen, szinte katonásan fejezte be: - Sajnálom. Többet nem ígérhetek.

Zukkó megértette: elutasították. Indulni készült. Eloltotta cigarettáját. Mire ismét felnézett, az ezredes az íróasztala mögé lépett. Zukkó tudta: fedezékbe húzódott a kézfogás elől. Meghajlással búcsúztak, mereven, mint az ellenségek.

A kapu előtt Zukkó beszállt a kocsiba. Feszesen ült s a kocsi rokkant rugója nagyokat lökött rajta. Rosszkedvű volt. Meg kellett volna gondolnia... De túlságosan bízott önmagában! A játszma jól is indult. Volt egy pillanat, amikor azt hitte, győzött. Mi üthetett az ezredesbe?... Nemcsak a kudarc égette, de olyasmit is érzett, mintha a döntő pillanatban ő csuklott volna meg. Nem látott tisztán. Elismételte párbeszédüket, figyelte önmagát. Hol követett el hibát? Talán olyasmit mondott, amit az ezredes félreérthetett? Nem. Attól, hogy sértővé váljék, éppen hiányos nyelvtudása óvta meg; tömondatokban beszélt. Az ezredesen múlt, ő volt következetlen, - színészkedett vagy gúnyt üzött belőle?... Eszébe jutott a karperec, szinte örült

az áruló jelnek: ripacs, nyegle, nyálas alak... Most hátradőlt. Ha néhány évvel ezelőtt esik ebbe a csapdába, egyszerűen előnti a méreg. Áhította a lázt, az indulatot. De csak didergett, mintha megváltozott volna. Talán megöregedett? Most végre tudta: szégyent érez. Igen, ez az érzés félreérthetetlen, erős, ösztönös. De miért? Olyasmit tett, amit nem vállalhat? Elárulta önérzetét, vagy azokat, akikhez tartozik? Kérésében nem volt megalázkodás. Haragját mégis úgy szította, hogy védte ellenfelét: idegen, megszálló hadsereg tisztje. Talán ő is így tett volna a helyében... Még rendes ember is lehet... Most felpattant benne a szó: ellenség! Szorítást érzett a torkában. Mi történhetett vele?

- Marhaság! - mondta hangosan. - Magam előtt mosakszom...

Egy rántással kiegyenesedett. Hát nem sikerült, hiába rágódik rajta, - nem sikerült, rendben van! Hatvanöt éves, a kudarcot is elviseli. Eddig biztonságban élt. Nem, ott még nem tart, hogy engedjen az első szédülésnek. Átlépni a dolgokon, bánja a fene! Holnap kimegy, körülnéz, egyelőre még ő a gazda ott... Idegessége tagjaiban bujkált. Le kellene szállni, gyalog menni tovább.

Befordultak a főutcára. A kocsisnak induláskor azt mondta, vigye a kávéház elé, most odakiáltott neki, hogy álljon meg. Kiszállt.

A kocsis hangosan köszönt.

- Alázatos szolgálja, méltóságos uram!

Hatvan lépésnyire lehetett a kávéháztól, rögtön meglátta Tolnayt. Valakivel beszélgetett. Majd a másik férfit is megismerte, Mérey Feri volt. Persze, ő az, Tolnay említette, hogy ma délből találkoznak. Arról az ostoba nő-ügyről tárgyalnak... Zukkó utálta Méreyt, egy képviselőválasztás izgalmaiban csúnyán összeakaszkodtak. Később Mérey udvarolni próbált Katinkának, de Zukkó kíméletlenül kiadta az útját. Meglassította lépteit, nem kívánt találkozni vele. Elhatározta, ha mindketten belépnek a kávéházba, ő egyenesen hazamegy. Mérey azonban elbúcsúzott Tolnaytól, megfordult. Megpillantották egymást. Többnyire feszes udvariassággal emelték meg kalapjukat, de Mérey ezúttal egyenesen feléje tartott. Elébe vágott, megállította. Zukkó igen kelletlenül nyujtotta kezét. Mérey vigyorgott, könnyedén kérdezte:

- Hogy vagy, István bátyám?

Mit akarhat tőlem? - gondolta Zukkó. Röviden válaszolt:

- Amint látod, semmi bajom.

Mérey nem tárgított:

- Hallom, a várban voltál, a vicomtenál. Úgy-e, elragadó ember? Csak most ismerted meg?

Zukkó összeráncolta homlokát, nem felelt. A másik érzéketlenül folytatta:

- És Katinka? Persze még szebb, mint valaha! Azt hallom, szombatonként átjön ide.

- Nem tudok róla, - mondta Zukkó nyersen.

- Ugyan, ne titkolózz, István bátyám. Csak nem rejtegeted? Hiába tagadod, most szombaton is itt volt. Magam láttam a Ligetsorban...

Zukkó attól tartott, ha tovább hallgatja, kirobban.

- Mondom, hogy nem volt itt, - mondta élesen. - Különben sietek. Isten veled.

A kávéházban együtt találta a társaságot. Már az ajtóból hallotta, hogy ismét Kartács szaval. Amint belépett, az ügyvéd elhallgatott. Felálltak, eljátszották kis szertartásukat.

- Sikerrel jártál? - kérdezte Kartács.

- Még nem tudom. De folytassátok... Miről is beszéltek?

Leült. Fáradt volt és ingerült, mint olyan napokon, amikor minden balul végződik. Egy pohár vizet hozatott, Mérey-utálatát öblítette le vele. Tolnay egy múltévi csónakkirándulásról beszélt, Zukkó figyelmesen hallgatta. Ekkor történt... Igen, ekkor! Olyan volt, mint amikor félelmünkben előnt a verejték.

A felismerést szinte fájdalmas csend előzte meg. Villanyos csend, akár a mennydörgéseket. Hirtelen süketté vált, mintha víz alá bukott volna, egy másféle elem zúgása vette körül. De a következő pillanatban már éles hangot hallott, valahonnan belülről szóltak hozzá, - a nagyot-halló fülébe kiabálnak így: «A te lányod a fátyolos hölgy...»

S még egyszer, még nyomatékosabban, hogy egészen biztosan megértse, hogy később se hivatkozhasék gyanútlanásra. «Katinka az ezredes szeretője!» Ez már nem gyanakvás volt, nem bizonytalanság, - egyszerre úgy tudta, mint a maga vagy a városa nevét. És nem is csak most, ebben a pillanatban, már régen tudnia kellett. Csak eddig titkolta, bujkált előle. A pillanatot késleltette, amikor szembe kell néznie vele. Vajjon nem tudta-e már akkor is, amikor a várból jött? Vagy még előbb, - amikor az idegen férfival beszélt, a lánya szeretőjével?...

Bizonyítékok? Még keresgélne sem kell... Azonmód elébefutnak, rácsimpaszkodnak, mint a kuvaszok a tanyai postásra. A karperec!... Milyen egyszerűvé válik minden!... Furcsa, - közről látta, s nem ismerte meg. Érthető... Akkor még nem hitt önmagának. Milyen arcpirító képtelenség: egy idegen, akivel beszélni is alig tud, s az ő Katinkája... A karperec... Persze, Katinka csuklóján a lánc lazán lógott, ebéd közben, ha tányérjához ért, halkan csörömpölt vele. Feleségétől kapta tizenhetedik születésnapján, az első hosszú ruha helyett. A máriás-arany - meg kellett volna ismernie. Honnan keríthetett volna máriás aranyat egy francia tiszt?... Persze, mégsem gondolhatott rögtön Katinkára, de azért gyanakodott, hogy asszonytól kapta... Ilyen ízléstelenségekbe csak asszonyok hajszolják a férfiakat!... És Mérey! Az a vigyorgás!... A kérdések... Beléhasított: Mérey is tudja!... Összesúgtak Tolnayval... Hát mindegyikük aljas, mindenki elárulja őt? Megölöm! - gondolta s elöntötte az indulat. Maga sem tudta, Mérey vagy Tolnay halálát kívánja-e jobban. Azt érezte, izmai olyan szúrós, kemény szálkákká válnak, mint a pulyka combjában az inak. Igen, most fojtogatta az indulat, - de az indulattal az ereje is visszatért. Nem hagyja magát! Lehet, hogy képzelődöm, - gondolta. Ezek a hónapok belemarták magukat az idegeibe. Lehet, hogy Mérey csak aljasságból döfte bele a gyanút. Meg kell tudnia, mit titkolnak előtte. De azt is érezte, hogy csak becsületből küzd. Vesztett ügyet véd. Pillanatról pillanatra élesebben látta, hogy nem tévedhet. Nemcsak az aranylánc... Katinka félve nem volt náluk. Hányszor hívta!... Mindig kitért, apró, buta ürügyekkel... S azután Ilona levele, a nővéreé: «Gyere át, beszélnem kell veled! Nem bízhatom levélre...» Csak Katinkáról lehetett szó... S ő nem ment.

Lerázta magáról tompultságát, hirtelen eszébe jutott, - vigyáznia kell, nincs egyedül. Talán szóltak is közben hozzá. Ismét látta az arcokat. Tekintete hideg gyűlölettel mélyedt Tolnay ráncaiba. Mélyet lélezgett: támadni, számonkérni, - mit tudnak? Ha már elkezdték, folytassák a játékot. Most persze abbahagynák, amikor veszélyessé válik. Vagy csak a háta mögött hűsökdnek? Utálta magát, - miért ereszkedett közéjük? Most megkapta hízelgések árát. Várt, amíg kikecmeregnek csónakosemlékeikből. Ismerte őket, sokszor negyedórákig hallgatnak. Ilyen óvatlan csendekre tartogatta támadását. Négy összeszokott, unott ember petyhüdt hallgatásába tört bele kérdésével:

- Na, mit kapartatok ki a fátyolos nőről?

Hangján nem érezhettek semmit. Akár műszerrel mérhette volna árnyalatait. Erőre kapott, még nem árulta el magát.

Tolnay azonnal felelt.

- A fátyolos nőről?... Semmi újat! Talán nem is igaz az egész. - Nevetett: - Csak Kartács találta ki.

- Azt mondtad, hogy Mérey megleste őket.

Volt titkára lehajtotta fejét. Pecsétgyűrűjét forgatta nikotinos ujjai közt. Nem hallotta a második kérdést, vagy úgy tett, mintha nem hallaná. Kárász oldalbalökte.

- Süket vagy? István bátyám kérdi, mit tudtál meg Méreytől.

Kajánul nézte Tolnayt. Zukkó érezte, hogy az ügyvéd most elgáncsolja a menekülőt. Tekintetével szinte biztatta Tolnayt, - ezen a feleleten múlik minden. S még mindig nem adta fel a reményt; ostobán hinni akarta, hogy Tolnay most olyasmit mond, ami megszabadítja kínjaitól. A férfi ránézett, barna kutyaszemében hűség fénylett.

- Elkéstem. Mérey már elment. Nem tudtam beszélni vele.

Hazudott. Zukkón átfutott a gondolat: milyen kitűnően hazudik. Az őszinteség eszközeivel hazudott. Zukkó megértette, érte teszi s mint az örvény húzása, úgy csábította a gondolat, hogy megmondja neki: látta Méreyvel. De azután végtelen undort érzett. Négy szempár figyelte... Óvatosan vigyáztak, hogy ne vegye észre, milyen feszülten lesik arcának rezzenéseit. Rá-rásandítottak, azután másfelé néztek. Kartács egy gyufadobozt tördelt az asztalon, közben valami tréfának szánt értelmetlenséget mondott öccsének. A bíró ásított. Kérdése óta egy perc telhetett el, de ennek a percnak öt percnyi teste volt. Zukkó sem tett egyebet, mint a többiek, - ő a négy embert tartotta szemmel. Tompa fájdalmában szinte érdekelték a zavarnak, kíváncsiságnak, kárörömnak, kajánságnak, részvétnek jelei a négy arcon. Még mindig nem adta meg magát, még mindig várt, értelmetlenül remélt valamit. Sorravette őket.

Tekintete végül megakadt a fiún, Kartács öccsén. Élesen megcélózta tekintetével a fiatalembert. S ha még lehettek kétségei, most megkapta, amit akart: a teljes igazságot, a beismerést, a harsogó «igen»-t.

Nézte őt, - s a fiú elpirult. Lehajolt valamiért. Vörös volt, már a halántéka is lángolt, a pirosság, mint az ótvar, terjedt felfelé. Úgy elpirult, ahogyan csak kamaszok tudnak. A fejbőre is, a haja alatt is. Nyakán fojtogatások nyomai. Zavarában meghülyült. Kartácshoz fordul s az iskolásfiúk idéetlen, változó hangján cigarettát koldult tőle.

- De hiszen teli doboz van a zsebedben! Most vetted! - mordult rá a bátyja.

Valóban a fiú mellényzsebében ott virított a rózsaszínű doboz. Nagy buzgalommal nekilátott, hogy kihalásszon belőle egy cigarettát. Közben tovább pirult. Zukkó tehetetlenségből nem fordította el róla a szemét. De a többiek is a kamaszt nézték. Nevettek, faggatták, - lány vagy asszony? Úgy-e, elment a kávéház ablaka előtt? Ki látta? Durva gyógymódokat ajánlottak vérkeringése szabályozására. Úgy zajongtak, mint a varjak a frissen kimúlt állat teteme fölött.

Zukkó felállt, megtántorodott. Nem vette észre, hogy ballába elzsibbadt. Tolnay ijedten kapott a karja után, még Kartács is elsáppadt. Kérdéseik, tekintetük elárulta őket, azt hitték, szív-rohamot kap. Egyszerre mohók voltak, kielégíthetetlenek. Kartács ajánlkozott, hogy elkíséri, de Zukkó elutasította. Amíg az ajtóhoz ért, olyan csendben ültek, mintha halottaságánál virasztottak volna. Várják - gondolta a főispán, - várják, amíg nem hallom!...

Az utcán szembesújtotta a fény. Kimenekült közülük, s csak most döbbszent rá, hogy itt még védtelenebb. Ismerősökkel találkozhat... Vajjon van-e a városban még valaki, aki nem tudja a fátyolos nő titkát? A déli korzó most oszladozott. Zukkó sietett, gépiesen emelgette kalapját, nem tudta, hogy kinek köszön.

Befordult egy mellékutcába, kis kerülővel igyekezett haza. Itt alig lézengett néhány ember. Gondolatai most ismét teljes erővel megrohanták. Mielőtt hazaér, le kell gyűrnie őket! Egy

percre megállt. Csak most látta egészen meztelennek ezt az ügyet: otrombaságában hihetetlennek. Még azt is számontartják - gondolta, - hogy hány szál rózsával díszítik fel a nászszobájukat. Mult szombaton halat vacsoráltak... A paplanuk színét ismerik... És nemcsak Mérey lesett be hozzájuk, az egész város őrt állt ablakuknál. Katinka!... Idejön, ahol az anyja lakik!... Fátylakkal!... Az egész komédia... A mód! - gondolta, - utcalány fantázia!... Ő maga is milyen részleteket tudott! Maga előtt látta a híres széles kerevetet, s Katinkát látta a férfi karjában!...

Értelmetlen, összefüggéstelen képek, emlékek tolongtak benne. Katinka kislány, esténként hosszú hálóingben bejön hozzá köszönni. Egy betegség... Vörheny... Lázas arc... Milyen vékony a karja!... Azután Madelaine idejében gyanús, figyelő tekintete, mintha tapintatosan összejátszott volna velük... De ez? Ez képtelenség! Olyan tiszta a bőre!... A felesége mondott néha furcsa dolgokat Katinkáról, makacsságokat, hibákat. Nem aggasztották. A fiúkkal keményen bánt, de eszébe sem jutott, hogy félthetné Katinkát. Gyönyörködött benne, kényeztette...

Mit tegyen? Őt is befröcskölték ezzel a szégyennel... Hogy nézzen ezután az emberek arcába? Soha nem történt ilyesmi a családjában. Őt nővére van, egyikük híréhez sem férhetett senki. Eszébe jutott, hogy Monostoron egy este a feleségével beszélgetett.

- Figyeld meg - mondta akkor az asszonynak, - ahol egy lány lecsúszik, ott az egész családdal baj van. A testvérekkel is... Mint a lázhólyag: az első tünet... Valami meglazult az önérzetükben, maguk is siettetik, hogy minél mélyebbre kerüljenek... Láttam már néhány családot rohanni a lejtőn...

Ő beszélt így! Nagyobbik fiáról két hónap óta nem tud semmit. Legutóbb Bécsből kaptak róla hírt, a harctéren megállta helyét, de mi lesz vele később?... Belenő ebbe a zürzavarba! És ha Katinka ezt tehetné, miért ne hamisítana a fia váltót?...

Rettenetes! Minden egyszerre zuhant rá... Katinka nélkül is elég a baja!... Már számolni sem mer! Azt kell hinnie, könnyelmű volt, a látszatnak élt. Már benne kezdődött volna a lazulás?... Az a gúla, amelyet felépített, a hatalom, a jólét, a főispánság, amelyre büszke volt, - máriól-holnapra összeomlott... Monostort kellett volna inkább erősen tartania, - mindent felrúghatnak, de a föld megmarad; ő azonban áltatta magát, mint a többiek. Ezt az ütést kellett megkapnia, hogy tisztán lásson. Most tudja: még sivárabb időknek mennek elibe. Most újra építenie kellene, de már nincs ereje. Egészen görnyedten ment, nagyon öregnek érezte magát. Meddig még? - gondolta. És azután torzul elvigyorodott: - És én azon keseregtem, hogy nem nyaralhatunk idén Monostoron. - Monostoron... Ettől a szótól, mint újabb földomlás, ismét rászakadt a délelőtti emléke. Látogatása az ezredesnél... Meg kellett állnia, lélekzete elszorult. Milyen pokoli tréfát űznek vele! - Az a hitvány azt hitte rólam, hogy a lányom szeretőjétől kérek valamit!... Átvillant rajta: ír az ezredesnek... Valamilyen ürüggyel beleköt. Ha megölhetné! Akár orvul is!

Tegnap még hittem a becsületemben - gondolta undorral, - ebből a hitből éltem! De hát más ember lettem-e, mert Katinka odadobta magát az első kannak?... Csak nem akaszthatom fel magam! De ha mással történik, én is megvetem. Nevetséges vagyok!... Még itt se hagyhatom őket... Hová menjek?...

Néhány lépés, s hazaér. Mit mond a feleségének? De már úgy vágyott az otthonába, mint állat az óljába.

Felesége elébejött. Élénken kérdezte:

- Voltál a várban? Sikerült?

Zukko mogorván felelte:

- Elindultam, de útközben meggondoltam a dolgot.

- Miért?

- Nézd - mondta, - tulajdonképpen még azt sem tisztáztam, kérhetek-e tőlük valamit? Akármennyire símák, udvariasak, mégis az ellenségeink. Nem láthatunk beléjük...

- És mi lesz Katinkával? - kérdezte az asszony. - Itt töltse a nyarat ebben a melegben?... Ha megtudja, át se jön...

- Hagyj! Majd gondolkodom...

Az asszony nyugtalanul nézett rá.

- Tojásk hoztak Monostorról, - mondta. - Méhes írt, hogy a franciák most már a régi istállót is elvették. A tehenek a pajtában éjszakáznak. Ki kellene menned.

- Jó.

- Menj holnap... Csomagoltassak?

- Nem! - Megijedt, hogy elárulta magát, olyan élesen mondta. Hozzátette: - Délután megbeszéljük, talán kedden megyek...

Később hosszan nézte felesége arcát, szokatlan és nagyon mély megindultsággal. Mit szólna hozzá, ha tudná?

ANGYALOS LABDA

Akkor reggel, amikor az angyalos labdákat kaptuk, anyánk szokatlanul korán nyitott be hozzánk. Megcsókolt, megfogta a kezemet, nővéremet, Editet is szólította és titkolódzó mosollyal indult velünk apánk szobája felé.

Amikor a hosszú folyosóra értünk, megállt.

- Mégis elárulom... Jobb így! - mondta. - Apátok hozott nektek valamit... - Hirtelen elkomorodott, arcára aggodás lopakodott, szinte szigorúan folytatta: - Természetesen úgy tesztetk, mintha nem tudátok semmit. Halljátok? Apa labdákat hozott nektek. Gyönyörűek! Nézzetek körül a szobában, valahová kirakta őket. Öleljétek meg apát és kedvesen köszönjétek meg a labdákat, mintha tőlem kaptátok volna... Apa örömet akar szerezni nektek...

A sötét folyosó kettészeli a lakást. A végében állunk, emlékszem, nagyon erősen megszorítom anyám kezét.

- Te is gyere be!

- Nem. Én majd kint megvárlak benneteket. Ezért mondtam, hogy vigyázzatok!

Ismét elindulunk.

- Várj egy kicsit, - suttogja Edit. Lesímítja kötényét, mélyet lélezkzik. - A szobájában van?

- Igen.

Apánk szobája az egyetlen, amely a kertre néz. Északra. Mellette cselédszobák, kamrák, raktárhelyiségek. Ő választotta magának ezt a kis zugot, gyakran dicsekedett: «madárdalra ébredek...» Szobája szűk és kissé komor, öreg, tártalan bútorokkal, a falakon régi fényképek; azt sem tudtuk, kiket ábrázolnak... Nagyon ritkán léptük át küszöbét.

- Miért megyünk mi hozzá? Beteg? - kérdezte nővérem.

- Nem. Most érkezett. Váratlanul. A fürdőjére vár. Türelmetlen, szeretné átadni ajándékait.

Talán könnyebb lett volna, ha apa jön be hozzánk.

A mi szobáink is a folyosóról nyílnak, dél felé. Anyánké s nagyobb testvéreinké, nagyanyáé; itt van a gyerekszoba is, amelyet megosztunk a kisasszonnyal. Az ebédlő, a szalon... Nagy szobák, világos falakkal, egymásbatárolók. A napfény szétterpeszkedik bennük, a mennyezetre kúszik, a sarokba is bevilágít. Derűs, színes rend és sok hely - négy-öt szobán át is nyaralhatunk. Sokan vagyunk és csupa nő, minden korú: gyerekek, fiatalok, öregek; sokan járnak hozzánk, de vendégeink is nagyobbára asszonyok, lányok... Anyám barátnői, akik bámulják őt. Apánk szereti így...

Anyánk szigorú, de végtelenül következetes. Szabályok és tilalmak hálójában élünk, de mint egy szép játékban: előre tudjuk minden lépésünk következményét. Talán anyánk maga is hiszi: egyformán szeret mindnyájunkat. Hibáinkat nem fogadja el, mi sem kényelmesedhetünk el bennük; nem füllenthetünk neki és nem titkolhatunk el semmit, nem tanuljuk meg a hízélgést, a bujkálást. Meztelen lélekkel élünk, de gyanútlanul... Szabadok, szinte vadak vagyunk; nincsenek fiúpajtásaink s a fiús játékokat szeretjük; én fúrok-faragok, nővérem félnapjait a tornaszereken tölti. Házunk kalitka, ügyesen leplezett falakkal, amelyek úgy rekesztenek el minket a külső világtól, hogy a mi világunkat tükrözik a végtelenbe. És mindennek lelke anyánk.

Apánk nem szól bele anya rendjébe. Egy-két szokásához ragaszkodik, akár a rögeszmékhez; ha megszegjük őket, fellobban, de haragjai többnyire érthetetlenül törnek ránk; hangja, ordítása úgy seper végig a házon, akár egy léghuzat, azután hirtelen elül. Sötét napjain felmondanak a cselédek. Félünk tőle mindnyájan, még nagyanya is. És sohasem próbáljuk megérteni haragjait; parancsait semmibe vesszük, tilalmait kijátsszuk. Gyakran elutazik, - ilyenkor megkönnyebbülten felsóhajtunk.

Ajándékaiban is kiszámíthatatlan. Mindent ő vesz, mindent tőle kapunk. Lakásunk bútorait, tárgyait ő hordta össze, minden holmink tőle származik, mégsem őt érezzük a tárgyakban, - anyát. Amikor anya apa ajándékait beilleszti tökéletes rendjébe, megváltoznak a tárgyak, - csodálatosan meg tudja őrizni őket. Soha nem láttam nála kopott vagy ütődött holmit. Az ő illata lopakodik belénk, az ő gondja tartja őket épen. Apánk ajándékainak csak azután örülünk, ha anyánk megnyugtató: valóban szépek.

Apánk pazarol ajándékaival. Máskülönben takarékos, sokszor krajcáros, de szenvedélye az ajándékozás. Évekig rejteget szekrényében boltban becsomagolt holmit, mindig többet hoz, mint amennyit kérünk; néha anyánk szól neki, hogy ruhaneműre van szükségünk, s más hoz, drágábbat, szebbet, haszontalanabbat. Ahogyan átadja - ünnepély. Az ajándékozó asztalka szakadatlanul terhek alatt nyög. Apánk ilyenkor különösen magas; hatalmas, nagyszerű mozdulatai vannak, pompások és körülményesek, s egyáltalán nem leplezi büszkeségét. Ezekben a pillanatokban mérhetetlenül gazdag. Sokáig azt hittük: valóban az. És mindig kevesli örömünket.

Anyánk ujnyi rést nyit a kerti szoba ajtaján.

- Itt vannak... Bejöhetnek?

- Még nem! Várjatok! - hangzik a haragos válasz. Apa nem szereti, ha megzavarjuk előkészületeiben. Karácsonyi zörejt hallunk, selyempapír suhogását, bútorok tologatását.

- Gyertek!

Belépünk. Az ajtó becsukódik mögöttünk.

A sötét folyosó elálmosított, ijedten pislogunk, pedig a szobában is tompa a reggel. Kertünk nagy vadgesztenyéje kibéleli a nyitott ablak négyszögét; így fölülről szokatlanabb, mint egy soha nem látott kert, szinte ijesztő a megszokott idegensége. Ahány virágja van a fának, annyi intésre felemelt ujj.

Apánk a vékonylábú, magas és kissé szédült asztalkát a szoba közepére állította. Ott, igen, ott vannak a labdák. Az egyik rózsaszínű, a másik halványzöld; arany csillagokat és egy-egy mogorván kedves, könyöklő angyalkát festettek rájuk. Soha nem láttam ekkora labdákat. A baloldali valamivel kisebb, erről tudom, hogy az enyém, öten vagyunk testvérek, korunk rangfokozat... A nagyobbik labda nővéremé.

Apánk visszahúzódott a szoba túlsó végébe, hogy jól láthassa arcunkat. Kék-fehér kockás fürdőkabátban van. Apát eddig még soha nem láttuk másként, mint felöltözötten. Először nézem csupasz nyakát, szalmapapucsos lábát, inas bokáját. Inge szétnyílt, alatta árnyékos a melle. Kétségbeesetten meredek rá.

Most nekem is oda kellene mennem apához. Igen, most odalépek, lábujjhegyre állok, arcomat nyujtom... De nem mozdulok, kezét nézem, mereven, csak azért, hogy ne nézzem meztelen lábát; a kabát zsinórját fogja, telt kezefején néhány májfolt. Így messziről, a szoba túlsó végéből is szinte megcsap a szaga, dohányszag. Apa ezüst szelencéből maga csavarja cigarettáit... Azután mégis lesiklik tekintetem a zsinóron, mintha saját súlya húzná le, a kabát széléig akadozik, végül megtorpan a szalmapapucsos lábon. Nézem fojtott, ijedt émellyel.

Most el kell indulnom, - gondolom. Szemem elhomályosul, ködben látom apát, Editet is, aki ugrál, nevetgél, egy pillanat és szinte összeolvad minden, csak szagokat érzek, ismerős és ijesztő szagokat, megszokhatatlanul idegeneket, amelyek apámhoz tartoznak, s amelyek kiszakítják ezt a szobát is a megszokottból, az otthonból; olyan idegen ez a szoba, mintha vendégségben járnék és először léptem volna át küszöbét; a szokatlan szagok forrása ez a szoba, azé az idegensége is, amelynek feltárt titka: apám könnyű öltözetében. Most tudom, miért védekezem akkor is, amikor nagybátyáim, kedveskedő férfivendégeink meg akarnak csókolni. Férfiszag. Gyanakodva nézek körül, tág orrcimpával szimatolok, elemzem a szagokat: bőrtáskák, hajvizek illata, dohány- és cigarettafüst...

Kezemben a labda, - friss gumiszaga tülekedik a szoba levegőjével. Ünnepe előtti játékboltot kápráztat fel. Belékapaszkodom a labdába, két kézzel, szétterpesztett ujjakkal, szorítom magamhoz. Hűvös, sima és mégis tapadó, pattog a felülete, amikor ujjaimat egyenkint felemelem róla. De a labda mégsem az enyém... Ha anyám megérintené, ha biztatna, ha ő adná kezembe... Szeretnék anyához futni, de előbb meg kell csókolnom apát; ez a belémrekedő mozdulat választ el anyától is.

Most! Olyan pontosan és minden részletével magam elé képzelem a jelenetet, hogy már-már azt hiszem, meg is történt. Csodálkozom, hogy még mindig egyhelyben állok, tehetetlenül, mint kínzó álomban, amelyben mindenféle borzalmas dolog történik velem, rettegésem szívet szorítón valóságos, mégis homályosan tudom, semmi nem igaz... De most, ebben a pillanatban mégis a borzalom a valóság; elkerülhetetlen, rögtön rámozdul; mert nem igaz, hogy előreléptem, nem érintettem ajkammal apám kezét, bár szinte ajkamon érzem...

Már csak pillanataim vannak. Apa megfélemedezett rólam, Edit ugrál körülötte - gyűlölöm most Editet könnyedségéért - valamit mondott apámnak és apa szívből nevet. De ha észrevesz, - akkor végem! Megüt! Érzem az ütet, sajog a fejem. Mélyen lehajtom, amennyire csak lehet, államot mellemre szorítom, vérem szemembe tódul, vakká teszem magamat, hogy engem is elnyeljen a sötétség és ne lássak semmit. Nem látok semmit. Csak a labdát, kezemben az angyalos labdát, amely gyönyörű, hideg és bajthozó. Akarom a labdát? Belékapaszkodom, szinte belefúrom ujjamat, - felidézett valamit, s most már csak azt várom tőle, hogy minden pillanattal közelebb hozza a bajt... Majd elül a görcs, túlfut az izgalom: egykedvűen, érzéketlenül nézem a labdát. Az angyalkát bámulom, amely édesen kancsalít s puha ujjammal utánarajzolom az egyik csillagot...

- És te, Katinka? - Apa hangja felrezzent.

Talán most?... Már-már sikerül... Mintha megfulladnék... De Edit mögém került.

- Köszönd meg, te buta!

Gyenge igyekezetem kialszik, mint szélben a korcs láng. Dulakodom Edittel, ellenkezésem célt talált, - erős vágások. Combomban jólesően feszülnek az izmok. Apa megint szólít:

- Mit kell mondanod, Katinka?

Kis híja hátratántorodom, - Edit elengedett. Pillanat alatt kint van a szobából. Anyáért ment - gondolom, - vagy elbújt! - Edit elevenségével megtölti a házat, de ha baj van, úgy tud meglapulni, mint a fürj a tarlón.

- Ostoba kölyök! - kiáltja apám. Az ablak megrezzen hangjától. És még valami mást is mond. Ilyesfélét; nem érdelem meg, hogy ajándékot hozzon nekem. Hangja közeledik, árnyéka rámvetődik... De nem üt meg, csak meglök, az ajtó felé lódít. Néhány lépést csúszom a síkos padlón, azután megkapaszkodom valamiben, ami végtelenül otthonos és biztos. Anyám szoknyáját fogom. Belefúrom arcomat. Szemrehányó hangja simogatón érint.

- Mit csinálsz ezzel a gyerekkel? Megijesztetted!

- Én? Meg se köszöni az ajándékot!

- Így nem lehet...

- Te kényeztetted el! - kiáltja apám hevesen, ingerülten.

- Fél tőled?

- Fél? Miért fél tőlem? Persze pártját fogod ilyenkor is! A helyett, hogy hálára tanítanád... Te rontod el!

Anyám gyengéden eltol magától. Kettőjük között állok, s ők ketten feszesen nézik egymást, villogó szemmel és haragtól elkínzott arccal. Rövid mondatokat kiáltanak egymásnak, olyanokat, amelyeket máskor is hallottam, érzem, nem új harag ez, nem ebben a percben szikrázott fel, valamit felszabadítottam, ami már itt lapult a szobában, fenyegetően, lenyűgözötten. Én csak kirobbantottam. Érzem, hogy amikor apám kemény szavakat mond rólam, anyámat üti velük, s amikor anya megvéd, velem erősebb...

- Igen... Elidegenítéd őket!

Anyám szótlanul kivezet, a gyerekszobában ölébe vesz. Jószagú zsebkendőjével megtörli könnyes arcomat.

- Miért nem köszönted meg? - kérdi. - Figyelmeztettelek! Olyan nagy dolog lett volna?

- Nem, - mondom.

- Úgy-e? De akkor miért hallgattál?

- Nem tudom, - ismétlem kétségbeesetten.

- Látod, most haragszik. Rám is! Engem okol!

Irtózatosan ráz a zokogás.

- Örömet akart szerezni neked, - folytatja anyám. Kissé idegenül cseng a hangja. - És te megbántottad! Azt hiszed, apának nem fáj, ha úgy érzi, hogy nem szeretitek? Miért nem vagytok kedvesebbek vele? Értetek dolgozik, mindennel eláraszt, mindig azon töri fejét, hogyan lephetne meg!...

- Nem tudom, - ismétlem. Ebben a pillanatban valóban nem értem, hogyan történhetett. Anyához bújok, belefúrom fejemet válla hajlásába. Ha anya átkarol, minden olyan egyszerű...

Anya feláll; mindenki haragszik rám.

Edit elfordul, foghegyről mondja:

- Milyen ostoba vagy! Most egy hétig rosszkedvű leszel!

A kisasszony azért haragszik, mert ilyenkor anyám is ingerlékenyebb. Nagymama fejét rázza, gondterhelten. Anya visszament apához, szobánkig halljuk éles szóváltásukat. Dagadt szemmel ül ebédhez. Némán eszünk, csak a kanalak és a villák zörögnek a tányérokra. Nagyanya megpróbálja szóra bírni apát, de apa röviden felel, és nagyanya arcáról valamennyi ránc a homlokára szalad; hirtelen egészen kicsi lesz, nagyon öreg és gyámoltalan. Sajnálom és mélyen elpirulok. Apa sokat eszik, többet, mint máskor, kapkodva, gyorsan; mire hozzánk ér a tál, az asztalfőn már váltanak. Úgy lopakodunk ki az ebédlőből, hogy a hangunkat sem hallották...

Szobánk már sötét. Edit alszik, hátamon fekszem, fülelek. Néha egy-egy szó tisztán elér hozzám. Azután apa ajtaja becsapódik, megremeg tőle a ház, mintha összedülne, anyám is benyit szobájába, amely a miénkkel szomszédos, fényt gyújt, hallom, hogy csendesen rakosgat és sír.

Máskor is veszekedtek; az más volt. Olyankor a kert végébe szöktünk, a virágházba, vagy hangos játékokat játszottunk, hogy ne halljuk a hangjukat, elmúlt fölöttünk, mint egy vihar.

Éjszaka embertelenül fojtogat a félelem. Mintha a házat hullám vette volna a hátára, világos szobáink rendje megingott. Egy szóval viaskodom, amely, ki tudja, hol akadt belém: elválnak! Mi megyünk el innen, vagy apa?... Anya mondta, hogy mindenünk apától van... A bútorok, a képek, minden, amit megszoktam. Elképzelhetetlen, hogy valami hiányozzék közülük, hogy széthullhat, leválhat rólunk, amiben élünk...

Apa és anya másnap nem beszélnek egymással. De anya nem haragszik rám; még a szokottnál is gyengédebb. Meglesem, amikor egyedül marad, odalopódzom hozzá, szokatlan dolgokat kérdezek tőle. Megkérdem, sok pénze van-e apámnak? hogyan szerzi? Szegény volt-e anya, amikor feleségül vette? Anyám komoly arccal felel, elmondja, hogy apa rengeteget dolgozik, felsorolja gondjait, mennyit kell küzdenie, hogy előteremtsen mindent számunkra... Gyakran ismétli: szeretnünk kell apát! Így mondja:

- Már miattam is szeretnetek kell!

Úgy nézek fel anyára, mint egy szentre. Nagylelkűsége elképeszt.

- A haragjait ne vegyétek szívetekre! - simogatja meg hajamat. - Amikor kiabál, ő maga sem tudja. A következő percben elfelejti. Olyan a természete: mérges. De fáj neki, hogy ti ridegek vagytok hozzá. És rám haragszik ezért is, mert azt hiszi, én vagyok az oka, hogy nem szeretitek...

Beszélgetésünk alatt mintha fény gyulladna ki bennem, anyám bizalma olyan ajándék, amely hozzá hasonlónak tesz, - őrzöm ezt a fényt, azt érzem, láthatón világít bennem. Bárgyún ájtatos mosollyal viselem, nem árulok el semmit Editnek, kérdezősködéseit hűvösen és fölényesen elhárítom. Szövetséget kötöttem anyával apa ellen, de titkos vérszerződésünk próbája, hogy szeretnem kell apát. Ha apára haragszom, anyának fáj. Engedelmes vagyok. Anya kívánja így...

Előveszem a labdát, amelyet szekrényem mélyére rejtettem, s ha nem hallja senki, halkan mondom: köszönöm... Valahányszor kezembe veszem a labdát, összeszorul a torkom, mégis próbálgatom a szót, gyáván, mint egy hazugságot.

Könnyebb volna, ha gyűlölhethném apát. De sajnálnom kell és hogyan sajnáljam, amikor félek tőle? Bűntudat nehezedik rám.

Reggelenként odasomfordálok hozzá. Még mindig féloldalt, elfordított arccal nyújtja csókra kezét. Erőt veszek magamon, de a győzelem nem old fel, ösztönöm ellenkezik, émely környékez, nem tudok felejtetni. És minél jobban igyekszem felejtetni, annál elevenebben érzek. És annál kínzóbb az ellenszenv, mert nincs rá mentség. Gyalázatosnak érzem magamat, jóvá akarom tenni, arra gondolok, hogy meg kellene lepnem valamivel. Majd megint azt érzem, ha túlsokat adnék, anyát árulnám el. Egy mosollyal tartozom, s ez a mosoly fintorrá torzul.

Meddig tartott? - nem tudom. Apa hamar felejt. Tréfál velem, megsimogat, én is mosolygok rá, de ez mit sem használ, - érzem, örökké így lesz: soha egyetlen mozdulattal nem közeledhetem hozzá, hogy ne érezzem gyávának, árulónak, hazugnak ezt a mozdulatot.

Edit fehér foltokat üt labdájával a gyerekszoba rózsaszínű falára. Szinte elnyűtte labdáját, helyenkint már pattogzik is. Az angyal egyik szárnya levált. Az enyém még új, fényes, szinte érintetlen. Csak olyankor veszem elő, amikor kínozni akarom magamat vele.

Edit egyszer rajtakap, amikor a szekrényem árnyékában nézegetem.

- Te, Katinka - mondja, - eszembe jutott valami. Cseréljünk! Te úgyse játszol vele. És az enyém nagyobb...

- Jó.

Átveszem a kopott labdát. És odaadom neki az enyémet.

A SELLŐ

A tátrai villamos megállt. A férfi felkapta kis útításkáját és sietve nekivágott a tóparti útnak. Három hónappal ezelőtt járt itt, akkor még tél volt, ködben és fehérben látta a hegyeket; azt érezte, a tó most kisebb és a csúcsok közelebb léptek.

A fürdőház mellett bekanyarodott az erdei útra. Néhány lépés, - a szálló épülete átvillant a fák közt. Koratavaszi csend feküdt a tájon, a szálló nyitott ablakokkal lélekzett, de egyetlen lélek nem mutatkozott semerre. A férfi a főbejárat felé tartott, hirtelen megállt, - most Éva hangját hallotta. A kiáltás balfelől, a kis tisztás sarkából szállt feléje.

- Feri! Feri!

Arra fordult. Éva fel akart kelni fekvőszékéből, hogy elébesiessen, s beleakadt a takarójába. Kedves, kamaszos mozdulatokkal bontakozott ki, a következő pillanatban már az uránál volt.

- Feri! Kedves!... Hogyan kerülsz ide?...

A férfi megölelte, majd kissé eltolta magától, hogy jobban lássa. Mintha az ismerős kék tekintet barna álarc mögül villanna rá, - szinte gyereknek érezte a feleségét.

Az asszony belekarolt az urába, összeborzolta haját, megfogta nyakát, lehúzta magához, - maguk se tudták hogyan, egyszerre Éva szobájába értek. Az asszony bolondul örült a férfinak, a szabadságnak, a megkurtított fekvőóráknak, - annak, hogy a férfi két tenyere közé fogja a fejét, elsímítja a haját, s azt mondja:

- Vágytam rád!

Egyszerűen mondta, majdnem szomorúan. Simogatta az asszonyt.

- Csak holnap estig maradhatok. Vissza kell mennem!

- Így is jó! - kiáltotta Éva.

Azután egyszerre megszeppent, Feri még félreértheti ezt az «így is jó»-t. - Az a jó - hadarta szelesen, - hogy itt vagy!

Mind a ketten nevetni kezdtek a mentegetődzésen. A férfi később ezt mondta:

- Tegnap az igazgatósági ülésen határoztam el! Hazafutok, átöltözöm, felkapom ezt a kis táskát, vonatra ülök. Még most sem értem, hogyan sikerült.

Máris érezte a fáradtságot.

- Beszéljünk másról. A lázak?

- Hát lázak még vannak. Néha... - mosolygott Éva. - De a kisdoktor esküszik, hogy két hónap múlva semmi bajom.

A férfi arca megrándult; nem szerette ezeket a szavakat - «kisdoktor».

Öt óra tájban sétálni indultak.

- Ma minden kell, - mondta a férfi. - Te kellesz, a napfény, a hegyek, a fenyők. Siessünk. Jó mélyet akarok lélekzeni.

Éva barna kosztümjébe bújt, majd egy sárga kötött mellényt vett ki szekrényéből. Feri nem ismerte ezt a ruhadarabot. Már itt vásárolta a bazárban, - eddig soha nem viselt sárga színű ruhát. A férfi kedvetlenül nézte a kötött mellényt, jobban szerette volna, ha felesége valamelyik régi ruháját veszi magára; de nem szólt.

Összefogódzkodtak, hosszú lépésekkel mentek lefelé a tóhoz. A víz hirtelen bukkant elő az erdő homályából; olyan vastag fények csillogtak rajta, ahogyan a kontárok festik vásznaikon a napfényes tavat. A vasárnap tiszteletére a csúcsokat is ujjáfényezték. A fürdőhely üres volt, majdnem néptelen, a télből tavaszba olvadó hónapokban alig egy-két vendég tartott ki hűségesen, - a nagyszállodát még nem nyitották meg, díszletként, ostobán pompázott a domb taraján. A tavon, mélyen bent, két ember egy tutajjal vesződött; amikor kiáltottak, mintha ércet kongattak volna.

Az ósdi fürdőház a vízre könyökölt, valamikor kékre mázolták. Lementek az öltözőfülkék elé, Éva itt lefeküdt a deszkapadlóra, a férfi melléje telepedett, meggyújtotta cigarettáját, boldog volt; ugyanakkor ostobán érzékeny. Amikor az asszony végleg elhelyezkedett kemény fekvőhelyén, féltékenységhez hasonló szorongás futott át rajta, - fájt, hogy Éva ennyire otthonos itt.

- Minden délután idejössz? - kérdezte.

- Többnyire. Valamivel el kell úsztatni a délutánt.

- És aztán? Egyedül sétálsz?

Éva bólintott, - ez volt az első hazugság. Nem igazi hazugság, csak amolyan «kis hazugság», - valóban többnyire egyedül sétált. Unta a magyarázkodást, azon gondolkozott, megkérheti-e Ferit, vigye át este Füredre. A csontja beleroppant a vágyba - embereket, életet látni!

- Bágyadt vagy... Máskor nem hallgatsz ennyit...

Éva felkapta fejét.

- Dehogy! Nem hallgatok!

- Mondd, az a rokonszenves öreg nő már nincs itt? A nevét elfelejtettem...

- Tihanyiné? - nevetett gúnyosan Éva. - Itt van. De bujkálok előle, rettenetesen unom szegényt.

- Hát nincs valaki más, akivel barátkozhatnál? Nem szeretem, hogy mindig magadban vagy.

- Mult héten egy német lány érkezett, érdekes nő, de még alig ismerem. Azután van itt egy fiatalember, kissé bolond. Képzeld... - Éva összehúzta szemét, nevetett. - Képzeld, festő, festőakadémiát végzett s Párizsban is dolgozott két évig. Mulatságos dolgokat mesél... De ritkán látom, mert szerelmes egy füredi nőbe, minden este átszökik hozzá.

- A te áldozataid mindig másba szerelmesek! - csipkelődött a férfi.

Hangja gyanúsán érdes volt, nem illett a tréfálkozáshoz. Éva felnézett.

- Ugyan!... - mondta.

Feri átfogta az asszony bokáját.

- Találj valakit, akivel beszéljess. Sokat gondolok rá, hogy mennyire egyedül vagy.

Éva csukott szemmel feküdt.

- Hagyd! Jó így!...

Szinte vidáman mondta. Ez a könnyedség bántotta a férfit, de legyűrte, ami az ínyén hirtelen feltolakodott.

- Úgy látom, megszoktad a magányos életet.

Elhallgatott, majd hozzátette:

- Örülök, hogy így megvagy magadban. Hogy nélkülem is megvagy.

Éva is ingerülten felelt.

- Megszoktam? Ezt mondd? Meg kellett szoknom. Vagy jobban szeretnéd, ha sírnék, ha hazaszökném? - A férfi felé fordult, már békítőn nevetett. - De igyekszem türelmes lenni, hogy gyorsan meggyógyuljak. - Kedvesen, kislányosan mondta. Ismét behúnyta a szemét. - És tudod, mostanában olyan szép itt!...

- Szép? - a férfi a cigarettáját szívta, a tóra bámult. - Különös, nekem nem tetszik. Szeretném élvezni, s valahogyan mégis közömbösen hagy... Hivatalosan szép. De az is lehet, hogy eltompultam.

Éva felült, nézte az urát. A férfi arca fáradt volt, - mintha az utóbbi hónapokban megöregedett volna. Éva tudta, hogy milyen idegőrlő munkát végez mostanában.

- Dehogya tompultál el!

Szinte kiáltotta. Az ura rámosolygott.

- Ne engem nézz! - türelmetlenkedett Éva. - A csúcsokat nézd, milyen tiszták, élesek. A tavat... Figyeld csak, milyen különösen ragyog.

A férfi hátrasímitotta haját.

- Öt éve, az a zalai vadászbérlet... azt szerettem... Most már erre sem futja az időmből... Soha nem éltem ilyen magas hegyek közt...

- De nézd! - kapott a szaván Éva. Kedvesen, hevesen magyarázta: - Itt minden más. Itt olyanok a színek, mint a gobelin-képeken... Először én is furcsáltam, különösen a tavat. Nézd, a tó tintaszínű.

Nevetett, gondtalan volt, szerette volna, ha a férfit is felvidíti.

- Lehet, - mondta a férfi szórakozottan.

Éva még izgatottabban folytatta:

- Szép szín! A verseket is tintával írják.

A férfi csodálkozva fordult az asszony felé.

- A verseket? Kedves vagy... Neked jutott eszedbe?

- Nekem hát! - vágta rá az asszony. S elpirult.

A férfi megint megsímogatta, kissé magához húzta.

- Mondd, mióta pirulsz el, ha dícsérnek? Rossz dolgod lehet itt! - Hirtelen egészen feléje fordult. - Éva, szép vagy és kedves vagy!

Éva gyors mozdulattal felállt. Tudta, hogy most valóban szép. Ha mozgott, hajáról, bőréről szikrák pattantak. Ebben a pillanatban elhatározta, hogy nem beszél Füredről. Ez a két nap egészen Ferié!

- Gyere, körüljárjuk a tavat. Megmutatom, merre szoktam sétálni.

Megragadta a férfi karját, felfelé húzta. Feri felállt, Éva előresietett, szépen járt, könnyű, kényes mozgással. Amikor az útra értek, szaladni kezdett.

A férfi három lépéssel utolérte, bosszankodott és nevetett.

- Nem szabad szaladnod, te! Megmondom az orvosnak!

Az asszony alig hallhatóan lihegett, - a férfi aggódva nézte. Ismét belekarolt, mentek az úton, a fenyők közt átsurgó napfény rajtuk is végigfolyt, csiklandozta az arcukat. Éva elsiklott a férfi mellől, lehajolt a borókabokrokhoz, magasba emelt egy ágat, az új hajtások téglaszínűek voltak.

- Nézd, milyen szorgalmas voltam. Vörössel szegtem be a borókaszőnyegünket!

Letépett egy hajtást, tenyerébe vette, az urához lépett.

- Parancsolsz főtt rákot?

- Verseket nem írsz? - gúnyolódott Feri.

Éva megrázta fejét, haja lobogott, sikere mámorossá tette. Már a tó északi partján jártak, friss irtáshoz értek, az enyhén emelkedő hegyoldalon nagy sebek tátongtak. A tönköket még a télen robbantással kiforgatták, a felszakított földdarabokról bozontos gyökerek, száraz fű lógott le. Olyanok voltak ezek a kitépett kölöncök, mint a pihenő tevék. Fakósárgák, kócosak. Az egyik majdnem belefördült a tóba, mögötte a víztükör csillogott.

- Itt a feje, - magyarázta Éva. - Ez meg a púpja. Teve, teve! Ráülök, ha segítsz.

A férfi még szorosabban magához ölelte; arra gondolt, hogy ez az asszony milyen szép és szinte izgalmasan kedves! Sokszor azt hitte - felületes. Türelmetlen volt vele. Igen, ő fojtotta el Éva kedvét. Erre a télre volt szüksége, hogy megteljék saját fényével, s ő éppen a magánytól féltette. Milyen komoly köze van a fákhöz, a hegyekhez, a vízhez! Megszorította az asszony karját, Éva mosolygott; megértette, hogy az ura mire vágyik. Mintha valamilyen hangszeren játszanék, - attól fénylett, amit a férfinak megszólaltatott.

- Arrébb majd leülünk. Tudok egy szép helyet.

Később a tóba mélyen beszögellő kis félszigeten álltak, a korlátra támaszkodtak, nézték a szemközti partot. A férfi elkomolyodott, - a hegyekben, az erdőben mintha Évát ismerte volna meg. Láta kettőjüket a part mentén húzódó úton, a letarolt hegyoldalt Éva tevéivel. És fent a porcellánfényű csúcsok - «színes papírból kivágták és ráragasztották őket az égre». Valahol távol harmonikán játszottak, szaggatottan hangzott, mint a szívverés.

Az asszony már unszolta, menjenek tovább meg kell mutatnia a kis nyírfákat, meglátja, a kergük olyan rózsaszínű, mint a vöröshajú nők bőre. Meg azt a zugot, «ahol a tél ilyenkor meghúzódik». Egy meredek sziklafal tövében havat találtak, lábujjhegyen mentek el a hókupac mellett.

Amikor a nagyszállóhoz értek, a villamos éppen szembefutott velük. Vasárnapi nép ömlött ki belőle, képeskönyvek tarkasága. Az épület mögött, a sétány korlátja mentén, hosszú padokon piros-fehér szoknyás lányok és posztóba bújó legények ültek, sorjában, mint ablakpárkányon a cserépvirágok. Ők nyaggatták a harmonikát, ezt az arannyal cifrázott, fehér konyhaedényt. Az alvó palotaszállót csúfolták szuszogó zenéjükkel. A bejárathoz lépcső vezetett, mellette egy sárga padon pincérek sütkéreztek, - a magasból, mint páholyból nézték a vasárnapot. Feri feketére vágyott.

- Szerencséd van, - biztatta Éva. - Csak ünnepnap nyitják a kávéházat.

A teremben pálmafák bámulták az üres asztalokat, ők az ablak mellé húzódtak, a tó oldalára. A túlsó sarokban egy fiatalember ült, újságot olvasott. Most felnézett, köszönt az asszonynak.

- Tőry Gábor, - mondta halkan Éva. - A szállóban lakik. Már említettem, ő az a festő...

Az idegen felállt, odajött hozzájuk, kezefogott a férfival.

- Maguk sétáltak a túlsó parton? - kérdezte Évától.

Az asszony elfogódottan felelt.

- Igen, mi jártunk ott. Honnan tudja?

- Megismertem a sárga ujjasát.

A gyanakvás élessé tette a férfi hallását, - mintha azt érezte volna, hogy Éva vészjeleket ad. Nem, mégsem, - az asszony mosolygott.

- Ül le, - mondta a férfinak.

Unta az idegen embert, mégis ő fordult hozzá, megkérdezte, rokona-e Tőry Viktor, - Viktor, akivel együtt szolgálták önkéntes évüket. Közömbös dolgokról beszéltek. Közben Évára nézett, soha nem látta ilyen szépnek. Az asszony élénk volt, megbámult arcával fanyarabb, nyersebb, mint máskor, majdnem kihívó. Majd a festőt figyelte. Nyugodt ember - állapította meg kényszerű elfogulatlansággal, - értelmes is. Tőry arról beszélt, hogyan választja képeihez a «témát», - ó, nem a levelezőlapokról ismert szép részleteket! Néha a hegygerinc vonala ragadja meg, máskor egy furcsa alakú árnyék... Egy szín... A tó csücske s az ég. A tó felé intett.

- ...olyan a színe, mint a kék antracéntintáé!

A férj egyszerre elhallgatott, - különös pillanat volt, még csak nem is fájt. Elfogta Éva nyugtalan tekintetét, az asszony hamisan nevetett. Tőry mindkettőjüknek magyarázott, de néha Éva felé fordult, mintha mentegetődnék, hogy olyasmit mond, amit az asszony már hallott, - vázlatokat készít, otthon feldolgozza őket; nem, nem mer képbe kezdeni, a színekkel vesződik, itt tompábbak, nehezebbek, keményebbek...

Alig hallotta, hogy a festő mit beszél, - az asztal márványlapját nézte, úgy figyelte kettőjüket. Különös - gondolta, - már akkor gyanakodtam, amikor Éva először beszélt erről az emberről. Mit is mondott?... Nem fontos. Úgy emlékezett, hogy csak a hangja csengett hamisan. Most is mesterkéltséget... És Tőry?... Bal hüvelykujján a körme alatt kék festék, keze hajlékony, szinte nőies... Hirtelen belenyilalt: milyen feszesek! Tőry nem, csak Éva... Igen, feszesek, de nem annyira, mintha lepleznének valamit... Vagy mégis?... Néha távolról hallotta Tőry hangját, máskor egy-egy szava majdnem a halántékához ért. A festő még mindig a színekről beszélt, kölcsönös hatásukról, az egyik színt a másik lobbantja fel... Csak a fenyők barnászöldje előtt rózsaszínűek a nyírek. Mint a vörös nők bőre...

Intett a pincérnek, fizetett. Tőry megkérdezte, elkísérheti-e őket?

- Két napra jöttem, szeretnék egyedül maradni a feleségemmel.

Hangja még sértőbb volt, amilyen kurta a mondata. A festő is megmerevedett, olyasmit morgott, bocsánatot kér, nem gondolt rá, hogy zavarja őket. A férfi felállt, egyenesen a kijárat felé tartott, az asszony követte, sietnie kellett, hogy az ura nyomában maradhasson. Lélekzete akadozott az idegességtől. Azt érezte, megalázták a festő előtt. Haragudott az urára, - helyet kínálja Tőryt, azután megsérti. Miért? Mi bántja már megint? Gyanakszik, féltékeny?... S még ő mondja, szeretné, ha nem volna mindig egyedül. De az egyetlen embert, akivel itt beszélni lehet, elmarja mellőle. Milyen kíméletlen, milyen önző! Ezt nevezi aggodásnak?... Hevesen sajnálta önmagát, de ebbe a sajnálkozásba bizonytalanság vegyült. Nem volt teljesen őszinte, nem mondta meg Ferinek, hogy sétálni szokott Tőryvel... Ez is bűn? Később amúgyis elmondta volna. Tudta, hogy csak áztatja magát, de azért lerázta a büntudatot, fölébe kerekedett. Ha az ura most megfordul, meglátja azt a száj mozdulatot, amely elárulta és közönségesse tette az asszonyt. De a férfi nem nézett rá. Éva még jobban beleásta magát a méltatlanko-

dásba. Feri most azt hiszi, hogy ő Tőry szeretője. Ártatlannak érezte magát. Megérdemelné, hogy megcsalja. Meg fogja mondani neki, - de nem szólt, megütötte a férfi sápadtsága.

Kiléptek a szálloda kapuján és olyan harsogó szépségbe ütköztek, hogy megtorpantak. A nap már mélyen járt, messze lent a hegyek felé ereszkedett alá. Néhány felhőfoslány akadt az útjába, a nap széttépte a felhőket, véres tollak lebegtek körülötte, - zűrzavaros, szenvedélyes harc dúlt az égen, sugarakat árnyak kereszteztek. És ez az árny-fény harsogás a messziséget is felszántotta. A táj átszellemült, mint zenében a földi jelenségek.

Lementek a terras széléig, a férfi áthajolt a korláton, lenézett. A függőleges sziklafal oldalából - akár egy gyertyatartó - fenyő nőtt ki; a harmincméter magas, szikár szálfá a gyökerein lógott, csúcsa felnyúlt a sziklalap pereméig. Alatta még mélyebbre lejtő hullámok, mélységekből mélységekbe bukó lejtők, kékeszöld erdők és rétek tengerében falvak, városok, kis rózsaszínű fészkek, szigetek.

A férfi remegett attól, hogy az asszony megszólal, mond valamit az égről, a felhőkről. Mellét a korláthoz szorította, hogy enyhítsen szorongásán, - hát nem tud hozzányúlni, hogy ne ütközzék idegenekbe? Később arra gondolt, - még a csókjaikba is idegenek szavait csempészhette be.

Nézte az eget, a messziséget, - milyen tág, magas! És milyen üres! Egy órája azt hitte, ebben a fényben az ő szerelmük harsog. Az ég pillanatonként változott; mint füst, sűrűbb kékek terjedtek el rajta. A nap már elbágyadt, izzó korongként fúrta be magát a szemközti hegylány tarajába. A férfira elviselhetetlen szomorúság nehezedett.

Hátat fordított a korlátnak. Szeme megakadt a szálloda kapuján. A búcsúzó nap rajtafelejtette egyik sugárcsöváját. S ebben a színpadi világításban, a sárga padon, amelyen nemrég a pincérek ásítottak, most egy fürdőruhás nő ült. Lazacszínű trikó feszült a testén, nadrág és külön kis melltartó. Halfehér volt, puha, romló húsú. A pad szétlapította kásás combját. Irtózatoss volt a meztelensége.

- A habléány!

Éva összeresztett.

- Mit mondtál?

- A tó tündére!... - A férfi izgatott volt, s undorodó. - Kiül ide, beletelepszik meztelenségével a Tátrába! Ezt is csak nők tudják megtenni! Le kellene hajítani a mélybe!

- De Feri!...

Többet nem mert mondani. Orrcimpája, mint a nyulaké, remegett. Napbarnította álarca mögött az asszony most sápadt volt, szeme alatt sötét karikák. A férfi ránézett és megdöbbsent, - Éva csúnya volt, szürke, szinte gyűrött. Arcáról lerítt a festék. Sárga mellénye a különös világításban rikítóvá vált. Színes rongyokban ványadt test, - rongy! Megfogta könyökét, durván rászólt.

- Gyerünk!

Majd megismételte szelídebben, szinte szánakozva.

- Gyerünk!

A MACSKA

Haja őszebe játszó, mint a róka nyári bundája. Lilászörhenyes, ráncos nyaka tenyérenyire kinyúlik a készenvett inasruha gallérja fölött, egy kopasznyakú tyúkra emlékeztet, ötvenéves, de öreg Gyorgyénak szólítják, s ha nem hallja, még gyakrabban «vén számár»-nak. Előredöntött felsőtesttel jár, mintha mindig sietne. Két ember helyett dolgozik, az egész házat maga tartja rendben.

Most is nagyot botlik a kastély hátsó ajtajának küszöbén. Majdnem feldöntötte Zdenkát, - a kislány a kerti úton kuksol és bádogásójával gömbölyű kavicsot feszeget. Fájón tűz a nap, égeti a gyerek tarkóját; Zdenka erőlködik és bosszankodik.

- Hová mégy? - kiált Gyorgye után.

Az öreg megtorpan.

- Az udvarba. Fogatni.

- Várj! - rikolt a kislány és már ott is van az inas oldalán. Kezét befúrja a férfi szederjes ujjai közé.

- Zdenkácska!... A frajla!... - aggodalmaskodik az öreg. De megadja magát, mielőtt a mondat végére ér. Már mennek is; Gyorgye lelkén templomias lágyság ömlik el, ahányszor a gyerek érinti. A puha bőre, a fehérsége!... Úgy nyúl hozzá, mint a csiszolt poharakhoz, amelyekkel csak nagyon kényes vendégnek terítenek. Apróra fogja lépéseit, a kicsi meg hosszúkat lép. Előbb némán baktatnak, de Gyorgye csakhamar beszélni kezd. A kislány feloldja nyelvét, különben naphosszat tud hallgatni. Öröme telik benne, hogy parancsolgathat Zdenkának, aki viszont úgy szól hozzá, mint szülei: uraskodva, röviden. Gyakran megcsókolja Gyorgyét, nem utálja, ahogyan a kutyákat sem. Pedig máskülönben finnyás.

Elhaladnak a konyha épülete előtt. Habverőüst kopogása kíséri lépteiket. Most az orgona-sövénynél járnak, amely eltakarja a baromfiólak kifutóját. Lúgos szagot hoz a szél. Az út egyenesen az udvar felé vezet.

Az öregből csobog a szó.

- ...nem szégyeli magát a cudar, söprűvel támad rám. Csak azért, mert a kondás Mariucájának kendőt hoztam a vásárról. Mintha nem tudná, hogy a prekulics jár a Mariuca után, csak egy szót kell szólnia, megrontja a tehenet, s majd véres tejet ad... Aki olyan sovány, annak ne járjon a szája...

A kislány nem egészen érti Gyorgyét, de egyik-másik szaván fennakad.

- Milyen kendőt hoztál? Pirosat?

Azért jó Gyorgyéval beszélni, mert nem unja meg a sok kérdést.

Az út errefelé nem olyan ápolat, mint a ház előtt. De puha, mint a matrac, agyagos és mély repedések húzódnak rajta; helyenkint meg mohafoltok tarkítják. Ezekre rálép Zdenka és azt játssza, hogy szőnyegen jár.

Errefelé nincs virág. A fák rendetlenül állnak, mintha eltévedtek volna. Hosszútörzsű erdei fenyők meg platánok rongyos árnyékot rajzolnak a gyepre. Ez a gyepp is foltokban kopasz, akár a cigányok lova.

- Te, Gyorgye, láttam az angyalos-szekrény hátát, amikor festették a nagyszalont... Mondd, miért olyan csúnya a háta?

- Úgy csinálta az asztalos, - feleli az öreg.

- Ha nem volna csúnya a háta, úgy-e nem tudnák, hogy melyik oldalával állítsák a falhoz? - tündök Zdenka.

Időnként elnémulnak. A gyerek előreszalad, rámosolyog Gyorgyéra, kacérkodik az öreggel, sütkérezik bámulatában. Amikor nevet, csupa szikra; mosolya bearanyozza. Vöröses-szőke haján árny és fényfoltok futkosnak.

Amikor messze jutnak a háztól, a kislány csendes lesz. Fél errefelé, nem szereti a hátsó kertet. Amott a vörös bükk alatt, a kőpadon a tisztartóék és a gépész nyári vendégei szoktak letelepedni. Látott már városiruhás embereket is közöttük, olyanokat, akikről nem tudta, kik és hová valók? Egyszer egy nyurga kamasz bujkált a bokrok közt, s másnap kitépett cserebogár-lábak heverték a malomkőasztalon. Azóta Zdenka nem jön ide egyedül.

Az akácssövényhez érnek, túlhan újból rájuk zúdul a nap, olyan hirtelen éri őket, mint a záporosó. Az intézőlak még eltakarja az udvart, orgonabokros, mályvás kiskertjét megkerülik. A gazdasági épületek csak a ház sarkáról tűnnek elébük. De még nem tartanak ott, amikor szokatlan lármát, kutyaugatást hallanak, beszéd és kiabálás is vegyül a hangzavarba, s valamiféle félelmetes sziszegés...

A kislány hátán hideg fut végig. Az öreg olyasmit érez: baj van, vissza kellene tartania a gyereket. De elhatározása lassan érik, - még néhány lépést tesznek; előttük az udvar.

Az udvaron az ebédidő üressége tátong. A cselédházak csukott ajtóval, lehúnyt szemmel élvezik a déli pihenést, csak néhány öregasszony lézeng az ólak körül. A tehénistálló táján azonban zavaró nyugtalanság... Zdenka és Gyorgye tekintete arrafelé vágódik. Tíz-tizenkét kutya, kisebbek, nagyobbak szokatlanul ziháló hangon, sikolyszerűen, hamisan vonítanak. Neki-nekitámadnak valaminek, a gomolyagból egy férfikar nyúlik ki, Zdenka azonnal megismeri az oláhos ingujjt, fölötte bársonybőr-süveg imbolyog. Ez Juon, az udvaros. Amint közelebb érnek, azt is látják, hogy kötélén lóbál valamit. Magasra rántja, néha a kutyák felé lendíti, ilyenkor a dögök szűkülve menekülnek. Juon hangosan röhög, biztatja a kuvaszokat, teli szívvel élvez a mulatságot. Mellette két suhanc áll, a parádés kocsis gyerekei, azok is hahotáznak. Az egyik furkósbót emelget. A kötél végén egy nagy sárga macska; teste kampószerűen kétszer görbült, akár a címerek arany oroszlánja. Az udvaros a farkát hurkolta meg, feje felismerhetetlen. Kínba torzult és vesébe vágó kígyósziszegéssel, majd vércse-vijogásra emlékeztető hangokkal védekezik.

A gyerek még nem érti, - mit lát. A hangok bénítják, villanyütésként érik. Roncsoló rezgésük testi fájdalom.

Zdenka egyszerre kiszakítja magát Gyorgye kezéből. Széttárt karral néhány lépést előrefut, majd meginog, mint akit golyó ért. Az inas ügyetlenül utánakap, de a kislány hirtelen szembefordul vele, s mintha ő volna a macska, nekítámad a férfinak, üti, rúgja, karmolja. Szeme zölden szikrázik. Az öreg magához rántja, a gyerek szabadulni akar, vállába csimpaszkodik és éles fogával Gyorgye nyakába harap.

- Engedje el! Engedje el! Engedje el! Mondd, hogy engedje el! - harsogja torkaszakadtából.

A tisztartó előkerül. Kócosan, ingujjban rohan az istálló felé és csak futtában átkozza Gyorgyét:

- Vidd innen a kislányt!

Néhány pillanat, két-három durva szitok, s Juon már eltűnt, a suhancokat is a föld nyelte el, csak a kutyák köröznek idegesen az udvaron. Orruk előtt porfüstöske száll, ottmarad a levegőben.

Zdenka ájultan fekszik Gyorgye karján. Időnkint megrándul, feje lecsuklik; csapkod, karmolja, harapja, leköpi az öreget. Haját tépi, cibálja. Azután tágra mereszti szemét, sírás, görcsös, fuldokló zokogás ömlik ki belőle.

Az öreg fut, kaszáló lába nyeli az utat. Végig a hátsókerten, a pad mellett. A konyha felől rákiáltanak, - nem hallja. Megint napfénybe ér, a gyerek itt ismét viaskodni kezd vele. Bebotlik a folyosóra, homlokán lehül a verejték, rohan fel a lépcsőn. Zdenka apja a szalonban, a könyvszekrény előtt áll, értelmetlenül bámul Gyorgyéra, - az öreg arcán vérfoltok; Zdenka lehányta ruháját, most lekónnnyadt fejjel, csukott szemmel meg-megrándul.

Azonnal ágyba fektetik, fejére nedves ruhát raknak. Apja a kezét fogja, közben Gyorgyét faggatja, de az öreg ijedtében elfelejtett magyarul. Majd anya is előkerül, rámordul az inasra, s az végre zavarosan elmakogja, hogy mi történt.

Zdenka vizesre sírja a párnát. A kisasszony borogatja, visszanyomkodja, mert minduntalan fel akar ugrani. A cselédek az ajtóban szoronganak, hangosan sopánkodnak. Most az ispán is feltűnik mögöttük, gazdájához lép, sugdolóznak.

Az ágy felől egyenletesebb sírás hallatszik. A gyerek már-már elcsendesedik, de a következő pillanatban megint felhördül, felül, két könyökével szétvág, öklét melléhez szorítja, préseli magából a hangot.

- Öld meg Juont! Papi, öld meg Juont!

Ismét elfullad.

Apja babusgatja, csitítja, homlokáról törölgeti a verejtéket. A gyerek végre megnyugszik, a fal felé fordul, aludni készül. De még egyszer felnéz, feltámaszkodik, tekintetét apja arcába mereszti.

- Most azonnal fogod a puskát és megölsz Juont! Hallod?

Keményen mondja, mintha vezényelne.

Álmában is csuklik, fel-felveti magát, lerúgja a paplant. Végül egészen kis gomolyagba húzódik. Margit az ágy lábánál totyog, halálsápadtan nézi nővérét. A német lány Zdenkát ápolgatja, de félszemmél Margitot figyeli. Az apa bosszankodik, - tudja, hogy a kisasszony csak a kicsit szereti, érzi, most is haragszik Zdenkára, amiért az a hűgát felizgatta.

Zdenka harminchat órát alszik. Mosolygó, rózsás arccal ébred, azonnal enni kér. Első szavára ágya köré gyűlik a ház, arcát fürkészik, hangosan nevetgélnek, tréfálnak, bohóckodnak. Anya maga hozza a levest, a paplan szélére ül, kanálból eteti Zdenkát, kínálgatja, gügyög, kedveskedik. A gyerek eleinte csodálkozva, később haragosan méregeti, - szégyeli magát.

Ha egyedül hagyják, talán elfelejti a macskát. De így egyszerre megfájdul a feje és a torka reszel. Egyik pillanatban harag önti el, mintha csúfolnák, azután mégis érzi, hogy féltik, aggódnak érte és szinte élvezzi gyengeségét. De már makacskodik is; azért se nevet!... Anya szinte félelmetes új szerepében. A gyerek engedelmesen nyeli az ételt, amelyet kanalkint tólnak szájába.

Egyszerre megint hátradől a párnán, szeme vörös, fejével kérdően int szülei felé.

- A cica? - mosolyig apa. A cica megmenekült. - Zavartan nevetgélnek anyával, most kényes kérdést érintettek. Zdenka nem hisz nekik.

- És Juon? - kérdi mogorván.

- Hát nem lőttem le, Dédikém! De megkapta a magáét. Tudod, a cica is hibás volt. Bejárt a kamrába, dézsmálta a húsokat. Persze nem így kellett volna... Különben az én cinegémre is vadászott... Gondolj arra, ha meggyilkolja valamelyik cinegemamát... Ki eteti akkor az árvákat? Ki hord nekik kukacot?...

- A kukacokat is sajnálom...

A férfi meghátrál. Zdenkával még nem lehet okosan beszélni.

De másnap a kislány már a kertben játszik. Nyugodtan felkelt, semmi baja.

Csak éppen ingerlékeny, morcos, szeszélyes. Nem találja helyét, lődörög, unatkozik. Már nem ül órákhosszat a kutyák mellett, nem hessegeti el róluk a legyeket, nem őrzi a fáskamrában a pókhálót, hogy kihalássza fogságukból a póruljárt dongókat. Elkerüli az állatokat, goromba velük.

Egy hét telik el. Végre új játékot talál - az esővizes csatornát. Ezt az árkot valamikor ócska téglával kövezték, a téglák között akad sárgás, fehéres-meszes, egészen mélypiros és halvány rózsaszínű. Többféle bontásból kerültek ide, ezeket sikálja, apróbb tégladarabokkal dörgöli. A finom por rájukrakódik, elfedi foltjaikat. Önfeledten dolgozik, észre sem veszi, hogy véresre horzsolja kezét.

- Nézd, papi, milyen szép! Rózsaszínű! Ez meg, mint a barackfagyalt! De ez a fehér is gyönyörű!...

Arca tüzel, a csatornaszáj körül repked csengetyűhangzású nevetéssel.

Egy éjjel zápor esik és elmossa Zdenka művét. Lemossa a kövekről a port; ezek teleszívódnak vízzel, sötétvörösek, csúnyák, mint a nyers hús. De Zdenka másnap előről kezdi. Kétszer, háromszor, sokszor. Minden hétre jut eső.

Végül belefárad munkájába. Az utolsó viharnál már tombol, szülei attól félnek, hogy a multkori roham megismétlődik.

Félnapig áll és bámul a téglavályura, amely elmerült a pocsolyában. Azután hirtelen elhatározással belelép, beleugrik a tócsába, a fekete lé magasra felcsap, befröcsköli cipőjét, harisnyáját, még a ház falát is.

Szerencsére a kisasszony nem látja. Zdenka hátatfordít régi játékának és elindul a kutyaólak felé. Lehajtott fejjel, lustán, kelletlenül.

Bebújik a faházikóba, a poros szalmára kuporodik a foxikölykök mellé. Eleinte csak ujj-heggyel érinti, később símogatja őket, mintha ismét barátkoznék velük. De amikor a kis állatok már belemelegednek az ölébe és egyik-másik elalszik, vagy félig lehúnyt szemmel a lányka ujját szopogatja, farkánál megragadja a legkövérebbet és hirtelen felemeli a magasba. Mint Juon a cicát. A kiskutya sivít, tömpe lábaival kapkod, Zdenka hirtelen visszaejti, csókolgatja, elárasztja kedveskedéssel. De néhány pillanat múlva kegyetlenül megismétli mozdulatát. Meg kell ismételnie. Könnyes a szeme, nagyokat nyel. De kell! Kell! Így csinálta Juon is! Így fájt a macskának!

Idegeiben, a nyakában érzi a sajgást, együtt vinnyog a kutyákkal. A legédesebb szavakat mormolja nekik, símogatja-szorongatja őket, néha keményen megszorítja valamelyiket, s azután hirtelen, gonoszul magasba rántja.

Hiába szólítgatják, - nem jön elő. Inkább behúzódik mélyen a kutyaházba, lélekzetét visszafojtva kuporog. Csak a déli harangszó csalja elő.

Gyorgye rászól:

- Mitől ilyen pókhálós, Zdenkácska? Merre járt?

A kislány nem felel. Sötét tekintettel végigméri régi barátját, - az eloldalog.

Ilyen furcsa lány Zdenka. A német kisasszony jobban is szereti a kedves kis Margitot.

A GYÉMÁNTFÜGGŐ

Géza rövidet füttyentett, a lovak hirtelen megálltak.

- Szálljatok le! - kiáltotta Géza vidáman. Az úttól jobbra elterülő lucernást nézte. Magda nem mozdult a hátsó ülésen.

- Azt mondtad, hogy Pali bácsi lucernájában foglyászunk.

- Itt vagyunk!

- Ez még nem Pali bácsi földje.

- Hát kié?

Magda nyaka megnyúlt.

- Az övé csak ott kezdődik a nyárfákon túl.

Géza nem felelt. Odaadta a gyeplőt Tüdősnek, a félszemű kocsisnak.

- Mondja meg a nagyságos asszonynak, kié ez a lucerna? Az öreg mereven ült, fejét sem fordította felénk.

- A Halász Pál nagyságos úré.

- Tüdősnek elhiszi? - kérdezte Géza kajánul Magdától.

Leugrott a bakról. Én is felálltam a kocsiban, de Magda még mindig ráncolt homlokkal nézett az urára.

- És mondja, Géza... Pali bácsi ajánlotta fel magának, hogy az ő földjén is vadászhat? - Szünetet tartott. - Vagy maga szólt neki?

- Persze, hogy ő mondta, - mérgelődött Géza.

- És mi lesz a foglyokkal, ha lövünk néhányat... Mi tartjuk meg? Vagy neki adjuk őket?

Géza felfortyant.

- Ha még egyet kérdez, Mókus, hazaküldöm a kocsival. Engedje el Pannit!

Panni, a kis, sárga vizsla szűkölt türelmetlenségében; Magda a nyakörvét fogta.

- Azért sem engedem el, amíg nem felel!

Azt hittem, hogy rögtön sírva fakad. Géza is gyanakodva nézett rá, szelídebben felelte.

- A fele a miénk. De most azután jöjjön!

Tüdős is leszállt. A kocsirúd elé állt, hogy a lovak ne ugorhassanak meg a puskalövéstől. Géza megtöltötte fegyverét, előkerestük Panni pórázát is, azután átugrottuk az útszéli árkot. Felálltunk, közrefogtuk Gézát, ő maga mögé parancsolta Pannit, majd elindította. A kutya szelesen lendült neki s rögtön orra is bukott. Még kölyök volt, puha, nagy mancsokkal, bőre tág, mint egy ócska kesztyű. Gyönyörűen kezdte, pedig csak most tanulta mesterségét; hibátlanul körözött, látszott, hogy nem a vezényszónak engedelmeskedik, láthatatlan pórázon rángatják a derék vizslaösök mennyországa felől. De mintha a póráz néhány perc múlva elszakadt volna, Panni körei meglazultak, s végül a kutya megállt, ránknézett, pisze vizslakölyök-pofáján csodálkozás ült; maga sem értette, milyen kábulatból ébredt. Géza szigorúan megfedte, azután ismét elindította, Magda pirult, szorongott Panniért, állát nyujtogatta, szeretett volna segíteni neki. Haja, akár a Panni szőre, sárgás-vörösén fénylett.

A lucernás táblában nem kelt fel vad. Beljebb, egy répföldön folytattuk. S most a kutya jelzett is, megmerevedett, csak a farka mozgott ütemesen. A füttyszóra szépen beugrott, erős fogolycsapatot röpített fel; Géza beleduplázott a madárfelhőbe, tollak röpültek, egy fogoly leesett, s Panni már futott érte. A másodikat is szépen hozta, némi biztatás után azt is letette gazdája lába elé. Magda sugárzó arccal nézett az urára.

- Mit szól Pannihoz? Úgy-e, jól dolgozik? Megmondtam!...

- Hát... tűrhetően kezdte...

- Igazán!... Magának semmi nem elég jó! Inkább dicsérje meg!

Odahívta a kutyát. Kétoldaltól símogatták, mint egy ölebet, «tündérkém»-nek és «gyönyörűségem»-nek nevezték. Egészen megfeledkeztek rólam, pedig a foglyaszást az én szórakoztatásomra eszelték ki. Jól mulattam rajtuk.

Géza hat foglyot lőtt. Még folytathattuk volna, alig sötétedett, de Panni megunt az engedelmességet. Az erdő mellett egy nyulat ugrasztott fel, utánaeredt s csak nagysokára jött vissza. Mindhárman szégyeltük, hogy a szép kezdet után ilyen utolsó kuvasz módjára viselkedik... Magda sápadt volt, megcsúnyult, arcán szeplők ütköztek ki; duzzogott, mert Géza a sintérrel fenyegette Pannit.

- Ha ilyen türelmetlen, ne neveljen kutyát! - vágta oda Magda az urának.

Most komolyan összekoccantak, még a levegő is lehűlt körülöttük. A tarló fölött vékony szellő járt, nekiverődött a halántékunknak, mint egy esti pille. A nap már lebukott, de fényét, akár egy levetett hártát, itthagyt a széles dombokon. Géza megnézte az óráját, azután Magda mellé somfordált, békítőn belékarolt.

- Mókus, haragszik?

- Utálom!

- Ez nagy kár... - bólogatott. - Mert mondtam volna valamit...

Magda habozott, a kíváncsiság legyőzte.

- Mit akar? - mordult az urára.

- Most hazamegyünk és a foglyokat megsüttetjük vacsorára.

- Jobb, ha egy napig állnak. Különben is már rendeltem vacsorát.

- Mókus, a kedvemért!...

- Nem! Gyerünk csak Szentannára. Úgy illik... - Majd élesen hozzátette: - Nem ehetjük meg Pali bácsi foglyait!

Közelebb léptem hozzájuk; ha meglátnak, talán hamarabb megbékülnek.

- Mennyire van innen Szentanna? - kérdeztem.

- Hús percre!

Magda ugyanakkor diadalmasan felkiáltott:

- Láss, Zsófi is Szentannára vágyik. Oda megyünk!

De megijedt határozottságától, nem mert az urára nézni.

A kocsira felé tartottunk.

- Mutassa a foglyokat! - lépett Géza a feleségéhez.

Megemelte, méregette őket, olyan mosollyal, mintha máris érezné a pecsenye ízét. Kettőt kiválasztott a könnyebbek közül.

- Ezeket adjuk Pali bácsinak.

- Kettőt? - kapta fel fejét Magda.

Géza nevetett.

- Sokallja?

- Az előbb azt mondta, hogy felezünk. Pali bácsinak három fogoly jár!

- Elég neki kettő is.

- De Géza!...

Az ura nem hederített rá.

- A többit tegye az ülés alá, - magyarázta. - De vigyázzon, Mókus, nehogy Tüdős meglássa, hányat lőttünk. Még eljár a szája Szentannán. Érti?

Magda rosszkedvűen bólintott, Géza meghúzta a haját.

- Mi lelte magát, Mókus? Folyton akadékoskodik!

- Nem akadékoskodom!

- Dehogynem!

Mögöttük mentem, mosolyogtam; arra gondoltam, hogy nem is tudják, milyen jól mulatgatnak. Géza megvárta, nekem magyarázta buzgón és aprólékosan, hogy így is Pali bácsi keres a vásáron. Nem költ történyre... Azután meg, ha ő, Géza, nem vadásznék nála, Szentannán soha nem ennének vadat... Magda a szeme sarkából figyelte az urát, ismét a sírás kerülgette. Elfojtottam a mosolyt és élénken helyeseltém Gézának, mintha meggyőződött volna.

Géza siettetett - szedjük a lábunkat, különben éjszakára érünk Szentannára! A lovak felfrissülten, vadul mentek, a kocsi táncolt, lágyan dobált. Az ég lassan homályosult, elnehezedett, alját füstös vörösség lepte be. Baloldalt a széles rét mögött, nagyon messze, kristályosan fénylő hegylánc húzódott. Valahol harangoztak, de amire a harangszó hozzánk ért, pici lett, törékeny, mintha egy csengetyűt ráznának a hátunk mögött. Egy tanya felől bánatos tehénbögés hallatszott. Halász Pálról beszéltünk.

- Hány holdja van az öregúrnak? - kérdeztem.

- Hatszáz - felelte Géza. - De gyenge földek. Láttad a kukoricáját?

Már nem emlékszem, hogyan folytattuk. Talán arról volt szó, hogy Gézáék gyakran járnak-e Szentannára? Elmondták, hogy az öregúr tavaly temette el a feleségét, a gyász nagyon megviselte, mostanában ritkán látják.

Azután hallgattunk. A levegő apró neszekkel telt meg, ez a finom zene elhódított. Egy szúnyograj kísért a kocsit, pettyes fátyolként hol a fejünk körül lengett, hol a lovak fölött. Egy közeli nádasban békák kuruttyoltak. Denevérek suhantak el mellettünk, nem láttuk őket, csak puha szárnycsapásaikat hallottuk. A szellő belemarkolt a hajunkba. Az a hegylánc, amely az imént még jéghegyként világított, közelebb jött és eloltotta fényét, hervadt ibolyaszínű lett. Az ég hidegen, türkizkéken, magasan feszült fölötte. Az erdőfoltok már-már beolvadtak a rétek zöldjébe, csak a tarlók izzottak sárgán, mintha a kihúnyt napsütés most bennük parázslanék. A kocsi bőrülése is langyos volt, vaskorlátja meg hideg. Egy magányos kazal, mint köpcsős kísértet, kis tanyát kerülgetett. A köves út enyhén emelkedő dombra kúszott fel, fehér

szalagként feküdt rajta, s mintha a kilométerkövek meg öltések lettek volna, amelyekkel az utat a dombhoz varrták.

Anyám ezen a vidéken töltötte fiatalságát. Őrá gondoltam, - éppen így roboghatott az őszi estékben. Halász Pálról is beszélt néha, játszópajtása volt s talán kamaszlány-korában első szerelme is. Bosszantott, hogy elfelejtettem, mit mondott Szentannáról...

Panni zavart meg. Ott fészkelődött a szűk kocsiban, lábunkat taposta, nyálas szája elől el-elkaptam a kezem.

Géza veszettül hajtott, a lovak belefeküdtek a hámba, mintha a félelmük elől szaladnának; a patájuk keményen kopogott. A rudas időnkint ok nélkül megriadt, fülét hátracsapta, ráfeküdt a nyergesre, s Magda ilyenkor még előbbre hajolt. Félt. Arca lisztes fehér volt, szinte foszforos fényű, haja sötéten, csapzottan lógott. Most letértünk a kövesútról, a kocsi megzökkent, majdnem az árokba fordultunk. Géza rövidre fogta a szárat, elővette az ostort, felemelkedett az ülésről és büntetésül kétszer nagyot csapott az ijedős rudasra. Magda elfojtotta a kiáltást, csak rámnézett összeszorított foggal. Géza hátra sem fordult, úgy kérdezte:

- Megijedt, Mókus?

Magda nagyot nyelt.

- Miért kérdi?

- Mert tudom, hogy fél.

- Nem félek!

Géza most mégis hátrapillantott.

- Holnap reggel felültetem Bolhára. Nyereg nélkül, csak pokróccal.

- Nem bánom, - mondta szelíden Magda. - Csak most hajtson rendesebben!

- Hát mégis?

Magda hangja csattant.

- Utálatos vagy!

Tegezte az urát, - igazán haragudott.

- Milyen vagyok?... - nevetett Géza.

De azért lassított. Egy kis erdőhöz értünk, árnyéka mindenestül bekapott, mint egy sötét, meleg torok. Mély hallgatás borult ránk. Az útra hajló ágakat súroltuk, különös várakozással teltem meg s fájt, hogy nincs mire várnom. Géza előremutatott.

- Az már a tanya.

Most lecsúszott rólunk a sötétség. Egy istállóféle, hosszú épület mellett jobbra kanyarodtunk, a kastély hirtelen bukkant elénk. Kis dombon állt szabadon. Szigetként emelkedett ki az erősödő szürkéségből, egyik ablakában vöröshasú felhő tükröződött. Zömök épület volt, sárga, mint a dísztök, sarkain egy-egy kerek bástya. Hideg csend vette körül, még kutya sem szegődött a kocsink nyomába. Megborzongtam, - mintha már jártam volna itt. Szorongva mondtam:

- Most már emlékszem, ez az a ház, amelyik valamikor kolostor volt.

- Honnan tudod? - fordult hátra Géza.

- Anyámtól.

- Érdekes, régi épület, - lelkesedett Magda. - De inkább meghalnék, semhogy itt lakjam... Nézd ezt a hosszú épületszárnyat, itt voltak azelőtt a barátok cellái. Most szerszámokat tartanak bennük, meg a tyúkokat is itt ültetik... És képzelj, azt mondják, hogy a kápolna alatt kripta is van.

- Már megint bolondokat beszél! - szólt rá Géza.

- Péntek mondta.

- Persze kísértetek is járnak a házban! - gúnyolódott a férfi. - Mindenki ijeszti magát!

Kocsink megzökkent, kövezett térre érkeztünk. Valamikor a kastély udvara lehetett, s kőfal vette körül; de a kőfalat csak a kert felől hagyták meg. Fák lombja hajolt át rajta. Hirtelen megálltunk. Egy ember lépett elő a sötétből.

- Adjon Isten! - köszöntött.

Géza az ostorral a sötét ablakokra mutatott.

- A nagyságos úr?...

- Itthon van. Már délben hazajött.

- Hol volt?

- Csak a faluba ment be. Misét mondatott a nagyságos asszonyért.

Néhány percig csendben ültünk.

- Forduljunk meg, - mondtam bizonytalanul.

- Dehogy! - intett Géza. Azután Tüdőshöz hajolt. - Adja ide a foglyokat. - Átnyújtotta őket az embernek.

- Vigye a konyhára ezt a két foglyot. A nagyságos úrnak hoztuk őket. A Fedeles-tanyáról.

- Tudom. Ismerem én a nagyságos úr lovait.

Köszönt, eltűnt. Géza lépésben továbbhajtott a ház kapujáig, amely sötéten tátongott; leugrott.

- Gyertek! - kiáltott ránk.

Elsőnek én engedelmeskedtem. Beléptünk a házba, széles folyosófelére értünk, alacsony is volt meg dohos. Mélyen bent - az emeletre vezető lépcső sarkában - kis petróleumlámpa égett. Óriási árnyékunk a falon ugrált.

- Várjatok, - mondta Géza.

Leemelte a szegről a lámpát, majd egy sötét ajtóhoz lépett és lenyomta a régi vaskilincset. A kápolnában voltunk. Szemközt aranyfaragások csillantak meg, - ott állt az oltár. Géza magasra emelte a lámpát, hogy lássuk a kis helyiség dongaboltozatát s a keskeny ablakot, amelyet a méteres falba vágtak. Gyerekkorom «sötétbujócskái» jutottak eszembe, - a falak is lélekzettek, a levegőből nyirkos kéz nyúlt ki s megérintette a halántékomat. Ismét anyám járt az eszemben, azt éreztem, hogy az ő fülével hallgatódzom és az ő szemével figyelek a sötétbe.

Géza most az egyik padhoz lépett, azt mutogatta, hogy milyen cifra berakással díszítették.

- A fenét! - mondta hirtelen és kiegyenesedett. - Itt a kísértet!

Mi is láttuk, - a sarokban valami fehérlett. Géza rávetette a fényt, egy ministráns-ing volt.

Magda Gézához lépett, átkarolta.

- Megijedt, szegénykém?

Őszinte sajnálkozással mondta, de olyan furcsán hangzott, hogy hangosan nevetni kezdtünk percekig nem tudtuk abbahagyni.

- Gyerünk már innen! - mondtam végre fuldokolva.

Előbb le kellett gyűrnünk a jókedvünket.

Az oltár mellett, a falon, egy fényképre akadtunk, - Pali bácsi feleségéről készült. Halcsontos, fülíg erő, csipkenyakú blúzt viselt, régi kép lehetett. Alatta kis polc és egy pohárban néhány szál hervadt virág. Megilletődötten néztük és tehetetlenül nevettünk. Magda hirtelen belecsípett a karomba.

- Jön!... Pali bácsi jön!... - súgta.

Az ajtóhoz ugrott és majdnem beleütközött a belépő férfiba. Géza is zavart láttam, azután elsímult az arca.

- Maga az, Péntek? - kérdezte megkönnyebbülten.

- Én vagyok.

Öreg ember volt, ócska inasruhát viselt, megcsókolta Magda kezét.

- Megmutattam a vendégünknek a kápolnájukat, - mondta Géza. - A nagyságos úr fenn van?

- A szobájában. Most hoztam le a vacsoraedényt.

Géza a kezébe nyomta a lámpát.

- Világítson nekünk a lépcsőn, Péntek!

Lekaptuk fejünket, azt éreztük, ránkhajlik az alacsony boltozat. A falat tapogattuk, végre felértünk az emeletre. Az öreg inas itt kinyitott egy ajtót, ezt a szobát még nem öntötte el a sötétség. Az asztal köré ültünk a bőrrel bevont karosszékekbe. Péntek magunkra hagyott, - az ajtón keresztül hallottuk a hangját; még mélyebb férfihang felelt neki.

Elég sokáig ültünk így, egymásra néztünk ostoba mosollyal. Felálltam, járkáltam a szobában, ismerkedtem vele. Az egyik falon régi vadászmetszetek lógtak, a másikon ócska könyomatok, köztük néhány agancs és egy polc tele ezüstserleggel. A bútorok kopottak voltak, bőrhuzatuk lyukasodott. Csak a sarokban gubbasztott egy szép írószekrény, inkább csak tapintottam, mint láttam.

Magdához fordultam:

- Anyám egy vörösvirágú gesztenyefáról beszélt.

- Hat van belőlük! - élénkült fel Magda. - Ott mentünk el mellettük. Tavasszal gyönyörűek.

- Azt is mondta - folytattam, - hogy Pali bácsival temetést játszottak. Felravatalozták őt, asztalra fektették és virággal hintették be. Azután otthagyták, néha órákig feküdt így... Közben a fiúk megfélelkeztek róla. Furcsa, hogy most egyszerre mindenféle az eszembe jut... Mit gondolsz - kérdeztem Gézától, - Pali bácsi is beszél majd anyámról?

- Egészen biztosan, - ígérte Géza. - Meglátod, hogy milyen kedves ember!

Ebben a pillanatban lépett be.

Magas, szikár öregúr volt, sűrű, ősz hajjal. Sárga nyári vászonruhát viselt, alatta kötött mellényt s cipőjén világos bokavédőt. Gyűrött volt, kissé hajlott, mégis jótartású. Puhán mozgott, látszott rajta, hogy valamikor jó lovas volt. Arca keskeny, élesvágású, szürkéssárga.

Géza felugrott, élénken elébesietett.

- Ne haragudj, Pali bátyám, hogy ilyen későn törtünk be hozzád! Két foglyot lőttem, magunk akartuk átadni őket!

- Foglyot? Miért?...

- Nálad lőttük őket, Pali bácsi. A Jajgatóban. A lucernást hiába hajtottuk meg, de a répából egy erős csapat szállt fel...

- Nálam? - csodálkozott az öregúr. Majd hozzátette. - Persze... Köszönöm.

Ez a «persze» elég bizonytalanul hangzott. Géza is megérezte, hogy pontosabban meg kell magyaráznia.

- Úgy beszéltük meg, Pali bátyám, hogy felesben vadászom nálad. Emlékszel rá?

Az öregúr bólintott, majd hozzánklépett. Géza megmondta neki, hogy ki vagyok? Anyám nevét emlegette.

- ...Karola néni lánya...

Pali bácsi rámnézett.

- Karola lánya?... - De mielőtt felelhettem volna, már folytatta: - Nagyon régen nem láttam Karolát... Azt hiszem, húsz éve... Valaki azt mondta, hogy meghalt...

- Igen, anyám meghalt.

- Sajnálom... - Majdnem szárazon mondta. Egy pillanat múlva hozzátette: - Hasonlít az anyjára.

Nem fordult felém. Hallgattunk. Várákozva néztünk rá, - talán folytatja. De ő néhány percnyi csend után hirtelen olyan mozdulatot tett, mintha elhessegetne magától valamit. Gézától megkérdezte:

- Mit is mondtál az előbb a Jajgatóról?

- Ott lőttük a foglyokat.

- Persze. Most már emlékszem... Ezt mondtad...

Géza ébren akarta tartani a figyelmét.

- A kukoricásban is volt egy csapat. Ha Pali bácsi akarja, holnap együtt meghajtjuk őket.

De az öregúr nem figyelt rá. Álmos, - gondoltam. Maga elé nézett, mintha a gondolatai messziről jönnének. Most felállt, zsebében kulcsot keresett s az írószekrényből üveget és poharakat vett elő. Ügyetlenül letette őket az asztalra. Töltött, - komisz, erős szilvapálinkát ittunk.

Géza tovább fecsegett, de már az ő hangja is hamisan csengett. Az öregúr hallgatása úgy feküdt rajtunk, mint egy nehéz pokróc. Sorra emelgettük s elfulladtunk. Most Magda lendült neki, Pannit dicsérte, olyan arccal, amilyennel anyák vezetik elő gyermekeiket. «Pannit Pali bácsi is ismeri... Panni hibátlanul körözött...»

- Bent jártam a faluban, - mondta váratlanul Halász Pál s ismét elhallgatott.

Géza rámnézett, majd Magdára; intett, hogy induljunk. Ebben a percben kinyílt az ajtó, valaki könyökkel nyomta le a kilincset. Égő lámpát hoztak. Halász Pál az ajtónak háttal ült, - megkérdezte:

- Te vagy az, Verón?

- Én.

A lány belépett a lámpával. A világosság lépett be vele. Magas volt és tiszta, - csak a járásán láttam, hogy parasztlány. Izmos, egyenes tartású, mozdulata archaikusan egyszerű; a nehéz lámpát könnyen és biztosan fogta. Szeme sötéten fénylett, tekintete gögösen, gyanakvón, szinte ellenségesen végigsiklott rajtunk, azután ismét megmerevedett.

- Jó estét, - mondta.

Közénk lépett. Az égő lámpát beleillesztette az asztal fölött lógó karikába. Amikor felemelte a karját, dereka megnyúlt, kemény, kerek mellén megfeszült a ruha. Fiatal volt, harsogón, elszántan és komoran fiatal. Hosszú haját parasztosan viselte, fonatba tűzve és homloka fölött símára feszítve. Arca kitérte szinte hibátlan vonásait, homloka meztelenül világított.

Megbabonázva néztem arányos arcélét, tisztavonalú nyakát, szépségének megdöbbentő magányosságát. Most a lámpa belét csavargatta, a fény hol fellobbant, hol elfakult. Ez a fény-árnyjáték átjárta arcának minden zugát. A lámpa ingott, - síma bőréről lepergett az árnyék, akár a márványról a víz. Türelmetlenül néztem, ahogyan műtárgyakat szoktunk nézni: hibát kerestem rajta. A vállát néztem, a karját. Olyan teste volt, amelyet nem torzít el a rossz ruha sem. Fekete blúzt viselt, puha és nemesfényű selymet; de látszott, hogy ezt a ruhadarabot nem rá szabták. Hirtelen arra gondoltam, - bizonyosan Pali bácsi feleségéé lehetett. Most elengedte a lámpát, hátralépett. Abban a pillanatban, amikor elfordult, a fülében megcsillant egy borsónyi gyémánt.

Elkaptam a tekintetemet. Előbb az öregúrra néztem, - Halász Pál lehajtott fejjel ült, beletemetkezett hallgatásába. Most Magda felé fordultam, - s ő is, akárcsak én, mereven nézte a lányt. A következő pillanatban a szemünk összevillant.

Talán üveg... - gondoltam. Ismét a lány felé fordultam, furcsa szorongással. Az ajtó felé tartott.

- Verón, - mondta Halász Pál.

- Tessék?

Hangja kemény volt. Megállt. A lámpa fénye ismét felvillantotta függőjét. Mégsem üveg, - gondoltam. Kékesen villant, szinte hasító fénnel. Aranyfoglalatát is tisztán láttam.

- Ágyazz meg! - mondta az öregúr tompán.

- Igenis.

Kiment, a szoba hirtelen üres lett.

Géza intett, türelmetlenül, - lehet, hogy percek óta biztatott az indulásra. Gyorsan felálltunk. Pali bácsi nem marasztalt. Amikor elbúcsúztunk tőle, keze hideg volt. A kocsiig kísért. Sietve botorkáltunk a meredek lépcsőn, Magda megvárta a kanyarodóban, megérintette a vállamat.

- Láttad? - kérdezte fojtottan.

Tudtam, hogy mire gondol. Csak bólintottam. De mintha megijedtem volna a szavától, szinte futottam a kocsiig. Magda a túlsó oldalon szállt fel, ő is szándékosan távolodott el tőlem. Határozottan éreztem, hogy Géza előtt hallgatnunk kell Verónról.

Abban a pillanatban, amikor a kocsival elindultunk, a lány is kilépett a kapun. Halász Pál mellé állt. Szigorúan, egyenesen, elszántan állt ott; úgy, mint rabtartó a rab mellett.

A kőfal végénél ismét hátrafordultam. A kapu sötét foltja már üresen tátongott. Fölötte egy vak ablak nézett rám vissza.

AZ UTOLSÓ ŐZBAK

Nyirkos, hályogos erdélyi ősz volt ezerkilencszázhuszonegy novemberében. Itt Fürjesen későn sárgultak a levelek; már jó mélyen a román időkben jártunk. Az október nemrégiben még elképesztően szép volt, a kőrisfák megkergültek, szemérmetlenül tarkán vetkőztek: rozsdaszínben, vörösbarnán, mint az alvadt vér; sárgán, mint a kénrudacska, amellyel a körte-befőttét füstölik, és egy beteg, világos zölddel, - a rézgálic ilyen a festékes-boltok ajtajában. Kertünk alján kőrisfasor állt. De az erdőt is kikezdte a kőris, itt is, ott is kidugta rikító kontyát a tölgyek fínom, őszi barnájából. A kaszáló egyik napról a másikra lila lett, rengeteg egyforma kikerics lepte el, mint egy intézet apró növendékei éveleji kiránduláson. Szép oláh neve van ennek a különös, telt, gyerekhúsú virágnak. Elfelejtettem. Azóta is töröm rajta a fejem.

Azután hirtelen eltűnt a sok szín, olyan szomorú lett az erdő, mint egy fürdőhely télen. Iván még kijárt cserkészni, de ritkán lőtt valamit. Az őz messziről meglátta.

Négyen voltunk: mi ketten, meg Ketter Kálmán, a festő és Berci, a csodálatos barát. Házasságunk második évében hívta meg őket Iván, már hónapokat töltöttek nálunk. Esténként sokáig ültünk a nagyszalón magas lábú asztala körül, a zöldleveles majolika függőlámpa alatt, amely csúnya volt, de nem cserélhettem ki, mert Fürjeshez tartozott. Széles, kerek kalapja alól sárga petróleumfényből sáttort borított fölénk.

Kálmán cipőjéről ilyenkor vált le a megszáradt sár, az agyagos hegyoldalakról hordta haza, amikor tájakat keresett Gaugin-nosztalgiáihoz; kis virágágynyi halom gyűlt össze a széke alatt. Hiába szidtam: «Kálmán! már megint nem törölte meg a cipőjét! Nem látja a vaskecskét balra a lépcső mellett?» - zavartan mosolygott. Sötétké, gondosan vasalt, de jócskán fényes öltönyével afféle járdáról sarjadt ember volt; törbe csalta minden pocsolya, megréfalta a lucskos rét. A mi szilaj vadonunk nem szerette őt, térdig belepte szürkén száradó nedvességével, mintha fehér vérsejtjeit küldte volna ellene.

Kálmán értelmetlen, tarka képeit nem sokra becsültük. Bennünk az erdő, a rétek, a *Vále Lupe* zizegő csöndje, a *Tre Lemne* csúcsának esti vörössége böcklini álmokat idézett; kövérék egy szarvút képeltünk a hígzöld domboldal elé és fehér szarvast a rejtelmes tisztásra.

Elmondom azt is, milyen volt Berci... Űtődött, szőrös emberke. És a mélabúsan csúnya külső mögött sűrű, édes jóság, megkocsonyásodott érzelmes műdalok bujkáltak. Amiről álmodott: copfos intézeti lányok vasárnapi éneke az Angol Kisasszonyok pesti zárdájában. Hosszú hajam volt akkoriban, és ha nem is illett már hozzám, néha még leeresztve viseltem, - Berci nagy, tág, ölelő mozdulattal úgy rajongott a tizenhatévesekért, hogy én állottam az élükön. Különben ő gondolt a házban arra, van-e petróleum a bádoggannában, elküldtük-e idejében az adófellebbezést. Bevásárlásainkat végezte, súrolókefét és mosószódát hozott a városból; bizalmas piperecikkeit is ő szerezte. Este a zongorához ült, elérzékenyedett. Soha másképp nem neveztem, mint vezetéknévén, - idült önváddal, torz kárörömmel napjában harmincszor is elcsattantottam a hátán a nevét: Gubicza. Nem érezte az ütést.

Ilyen udvartartással éltünk Fürjesen, házi piktorral és számadó kulcsárral. Esténként pedig az akácméz-fényesőt pergető lámpa alatt tervezgettük, hogyan építjük át a házat.

Iván előtt papír, kockás ívek; Kálmán legféltettebb sárga Kohinoorját koptatja.

- Ide a bal sarokra négyszögletes bástya, onnan árkádsor fut végig a déli oldalon. Mit szóltok hozzá?

Vitatkozunk. Én szorosan Iván mellett ülök, a székek karfáján; mindig inkább a véremmel, mint az eszemmel értettem. Bal karom a támlát öleli, kissé úgy hajlom Ivánra, mintha őrizném.

Ismerem. Sohase tudhatom, mikor kel fel és hagyja itt örökre, amit megkezdett. Kálmán is felbukkan néha külön tengere mélyéből, elkap egy-egy szót, egy kapuívról beszél, egy barokk homlokzat fény és árnyjátékát magyarázza, széphangzású francia kastélyok nevét morzsolgatja magában a vacsoráról elcsent mogyorószemek mellé. Akár álmában beszélne... Berci bólogat. Ha ellentmondok Kálmánnak, nekem ad igazat és végül mindig Ivánnak helyesel. Mert Iván úgy zsarolja a dícséretet, mint gyerekek a kényeztetést.

Belemerülünk a tervezgetésbe. Úgy építünk, mint az erdei darazsak, sejtet sejtire. Vagy mint álomban a képzelet: a legtávolibb emlékeket hordjuk egymásra; és mégis szép ez az amorf kristályhegy a félöntudat laza világításában.

Istenem, ha megvalósult volna ez a terv! Bátyáinkat és kapuinkat el sem bírta volna a fürjesi hegy!

Maga a kastély, amelyre tornyokat hordtunk: háznak sem volt nagy. Marosvölgyi szokás szerint a hegyoldalon térdelt. A kert orgonabokros rácsoskapuja felől behajtó vendéget - miután megkerülte a széles, gyepes rondót és a vadszőlős verandát - derűs, alacsony homlokkal fogadja. De ha mögéje kerültünk, lejtett a talaj és házunk hátul kettős ablaksorral nézett le a falura. Derékig sötétzöld vadszőlőszoknyát viselt; széles tekintélyes volt, mint egy vidéki gazdasszony. Az alsó ablaksor szobái félig a földben kuksoltak: a ritkán használt vendégszobák s a kőkockás, hosszú ebédlő... Méteres falak, alacsony bolthajtás, - mennyire szerettem ezeket a szobákat!... És a ház mögött hirtelen a mélybe zuhant a kert, a teknőszerű völgybe futott. Télen jégkéreg borította ezt a rétet, nyáron tenyérnyi margaréták bujócskáztak az embermagasságú fűben.

Kedves, öreg ház. Még nagy is kettőnknek...

És ha egyszerű is, családfői méltósággal örködik a falu kétsornyi nádfedelén.

De hát minek kicifrázni, megtoldani?

Mert megcsúszott. Az elülső fala. Ott, ahol nincsen alapincézve, a verandás oldalán. Megindult alatta a föld.

Furcsa ez a fürjesi föld. Csak agyag és homok és megint agyag, nem vájhatsz oly mélyre, hogy sziklára bukkanj. Maga a ház is, a «kastély» - ezt elfelejtettem megmondani - vályogból épült, de idővel olyan keményre száradt, mint a szikla, falfúró nélkül szeget sem üthettünk bele. Eggyé vált a hegygel, amelyen állt.

Néhány hete vettük észre a fenyegető intést, az alig látható, töredezett vonalat. De a legutóbbi eső már kitágította a rést. Iván a botjával tapogatja. Mit jelent a repedés? Hogy a ház menthetetlen. A hegy elfáradt, megindult, hogy belefeküdjék a völgybe. Ilyen a fürjesi föld: gyorsan fáradó, a lehellete is bágyaszt. Valamikor őserdő nyúlt itt le. Iván apja irtatta ki, hogy búzát vessen a helyére. Levetkőztette a gömbölyded dombokat, nem maradt többé, ami óvja őket. Az eső mosta, vájta, lazította: a búza szívta erejüket, - és a hegy végül szomszajosan, fásultan elindult a haragoszöld kaszáló felé.

Talán útját állhatjuk a földindulásnak, ha ismét erdőt ültetünk a lejtőkre. De ehhez évek kellettek volna; idő, béke. És csak percek voltak, végpercek. Ha idecsődítenők az egész falut, napszámba, földmunkára, hogy megtámasszák a megrendült házat! Amúgy is settenkednek a portánk körül. A szomszéd határban már osztják a földet, mifelénk sem beszélnek egyébről. Két hete összegyűltek a községházán, Iván is lement közéjük, de akkor nagylelkűen még nem kellett a miénk. A kancsal Juon Negreu azonban, a leggazdagabb, felhozta lányát szolgálni hozzánk. Kém. Tudtuk, nem küldtük el. Hadd lássa szegénységünket; még nem szégyeljük! Egy hét múlva Negreu ajánlatot tett: megveszi a *Vále Szomejt*, az «Álom völgyét», a legdúsabb rétet az ideges patakkal és a sárga liliomokkal. Olcsón. «Amúgy is

elveszik!» - mondta. Miért ne legyen az övé?... Nincs többé maradásunk Fürjesen: a föld sovány, a vasút messze, s Iván nem olyan ember, aki robotolna.

De mintha a ház nem akarná, hogy más költözzék belé. Összedől, csak a távozásunkat várja. Az őszi illatokkal halálos szomorúság fagyott reggelenként a ragaszkodó földhöz. Napjaink szorongató nagy búcsúzások voltak. De soha nem beszéltünk róla... A multról beszéltünk mindig, a szép időkről, amikor még nyüzsgött a ház vendégtől, s az istállóban hét-nyolc nyerges állt. Dícsértük Fürjes szépségét, mint beteg lányát az anya. Itt termett a legjobb gyümölcs, itt fejték a legsűrűbb tejet. És minden fára, bokorra egy-egy emléket aggattunk. Esténként a jövőt terveztük, esztelenül, pazarul, mert már nem hittünk benne... Építettük a házat.

Ketter Kálmán, a festő, aki tervezgetéseinkben sohasem vett igazán részt, esténként, vetkőzés közben bizonyára a fejét csóválta és ilyesmit moroghatott: «Ostobák... bolondok... A földet kellene túrniok... ezt a csengőzsinórt is rendbehozathatnák végre... és ők éjszakákat töltenek el képzelődésekkel... Bűn, felelőtlenség! Megérdemlik!...» - Pedig megérthetett volna, ő sem volt józanabb nálunk. Azt a sárgát kereste, amely sárgább a liliomok színénél, azt a vöröset, amely lángolóbb, mint a kánák a nagy virágágy közepén. Mi nem értettük tájképeit, amelyek nem hasonlítottak a fürjesi határhoz; túlharsogták a hegyek rózsaszínjét, a hajnali dér gyöngyös ragyogását... - ő meg nem értett minket. Olyan rózsaszínkéek harmóniákat azóta sem láttam, amióta eljöttem Fürjesről.

A nagykalapú lámpa fényes kast borított az asztal fölött összebúvó fejekre. A szemközti falak már sötétbe veszttek, nem látszott a karvalyarcú ős, a vagyonszerző, a falak foltos mintája sem, a szoba túlsó felén álló bútorok is beleolvadtak a sötétségbe. A veranda az éjszakába zuhant vadszőlős függönyével, a faluban rólunk suttoztak, veszedelmes, egyszínű feketeség volt körülöttünk a világ. És mi négyen az asztal körül ültünk, a lámpa fényében, mintha kivilágított léghajón szállnánk az űrben.

És sok pénzünk volt, számlálatlanul sok. Nem volt ez nehezebben elképzelhető, mint a valóság: hiszen «megduzzadtak a folyók és a hegyek felé folytak», - valahogy dagadt, sistergett a mélyebb völgy, az oláh sor, áradt és napról-napra hangosodott, dermedt csendbe merevítette a magasabb magyar utcát, földjeinket mosta, méregette kaszálóinkat, már-már a kertbe is becsapott. Máról-holnapra leszakíthatják rólunk, ami a miénk. Az esték már hűvösek voltak, fáztunk a vacsora előtti órákban, s most a kályha melege s a lámpa langyos petróleum-szaga leolvasztotta rólunk szorongásainkat. Rajzoltunk, terveztünk, beszóttuk szép emlékeinket a legkedvesebb tájba. Minél későbbre járt, annál hígabb lett körülöttünk a világ.

Kálmán elaludt. Feje hátracsuklott a szék karfáján, belelógatta az üres sötétségbe. Nem láttuk csodálkozásra rándult szemöldökét, amely néha visszazökkentett a jelenbe. A lámpa pöffengett, hosszan ásított.

- Csavarja fel a lángot, - szóltam kurtán Bercinek. - Tudja, hogy ez a maga dolga!

Rossz petróleumot árultak akkoriban. Berci a tűzre is ügyelt, - az ócska kályhában felágaskodtak a lángok. A kályhánk is rossz volt.

Hűlt a szoba és fakult a fény. Már a szembenülők arcára is szürke hálószerűség ereszkedett. A sötétben megerősödtek a hangok; szinte gazdátlanul feszítették a homályt. Lábnk megmerevedett, elzsibbadt, mintha nem is tartoznék hozzánk.

Lassan szedelőzködni kezdtünk, Kálmánt felráztuk. Az ajtóban búcsúzkodtunk, megbeszéltük a holnapi napot. Már indult is mindenki a szobája felé; a sötétben alig találtuk az utat, botorkálva, tapogatózva követtük Ivánt. Elalvás előtt arra gondoltam: almazöld bőrrel vagy aranymintás mályvaszín selyemmel kárpitoztassam-e a szobám falát.

Sokáig azt hittem, Fürjesben is Ivánt szeretem. Azután jöttek idők, amikor a mérleg lassan Fürjes felé billent. Akkoriban volt ez, amikor már nagyon éreztük a közeli búcsú szorítását. Talán már sejtettem is, mi szakad ki belőlem Fürjessel. Iván is... De ez sokkal később jött.

Még nem beszéltem róla... Kissé libegve járt, merev felsőtesttel, mint a hegyilakók asszonyai, akik fejükön hordott rőzsekötegekkel tanulják meg a királynők járását. Sovány volt, szikár, de szívós és könnyű; játékban, ugrásban, lovon szinte csonttalanul nyúlt a teste; hirtelen lendületű volt, mint az őz, fáradhatatlan, mint az egyhelyben lebegő sólyom; valahogy rokonabb ezekkel, mint a sarat gyúró, nehézkes Kálmánnal. Úgy vált ki mindig a világból, mintha színpadon állna. A tapsnak élt közöttünk is, az erdőben is. A vaddal versengett minékünk játszott. És Fürjesnek is két arca volt; az egyik, amikor Iván állt mellettem, előttem ment az erdőben, fölém hajolt az asztalnál, forró, száraz tenyerét tarkómon tartotta, hogy átmelegítse fáradtabb véretem. S ha ő akarta: a rög átváltozott nyullá, madárszólamokra tisztult az erdő zsvajja, délibáb, rezgés lett a távoli ködből. És ha Iván kilépett a tájból, minden szín azonnal elsötétedett. De elmondom azt a napot, amikor először lazult meg valami közöttünk is...

Későn ébredtem. Az iszapos, ködös reggel kívül rekedt szobám öblös ablakán. Tíz óra lehetett. Iván ágya üres. Hajnali cserkészésre ment és Pistát is kivitte fegyverhordozónak. A lányok morogtak ilyenkor, kezük súlyossá vált, - ők végezzék az inas munkáját, amíg az vadászik? Seprűjük döngött-dohogott a szomszéd szoba ajtaján. Szemlesütve kerültem őket, azt számolgattam, mennyi bérrel tartozunk nekik. Az ablakhoz léptem, a konyha táján Szél János, a kovács várakozott. A ház felé kémlelt. Pénzéért jött. Már a múlt héten is próbálkozott, persze hiába. Megszokhatatlanul fojtogatott minden adósságunk.

Mintha körülzártak volna egy ostromlott várban, - rosszkedv leselkedett a kijáratoknál. Maga a szoba is sebeit mutatta: a hibás padlódeszkát, a törött tükörsarkot, a rongyos székhuzatot. Régi piros kötött kabátom kaptam magamra, a lánykorit, amelynek szakadt zsebét Berci elkérte. Ma sem tudom, mit csinált vele, talán lepréselte... Lánykorom biztonságához bujtam vissza a kabátba, azt hittem, láthatatlanná tesz.

Kiszöktem, sikerült. Lopva elkerültem a konyha tájékát, a zöldségeskert felé kanyarodtam. Az ágyasok között Traján, a karikalábú, sunyi kertész motozott. Valamit keresgélt, időnkint lehajolt, öreg répát húzott ki a földből, néhány babszemet csipegetett össze a maguk déli fazeka számára; hetek óta a közelünkbe sem jött.

Akadott volna ugyan dolog bőven a kastély körül is, a száraz levél dombba gyűlt helyenkint, az eső keresztül-kasul árkolta az utakat... De úgy éreztem, a ködöt kellene felemelnem, hogy munkára lódítsam ezt a lomha embert. És szólhatok hozzá? Nem én vagyok-e adósa? Háza féltérdre rogyott, kócosabb egy öreg cigányasszonynál, csak a rongyos tető tartja össze; és mi lesz, ha a szél belékapaszkodik a megcsúszott nádkötegekbe?

Itt az orgonasövény tövében csókolt meg a tizenöt éves Iván a gúlyás gömbölyű lábú, vöröshajú lányát, a kis Fazekas Máriát. Marinak négy gyereke született azóta, már öregszik és ráncosodik a képe; amott az ezüstoffenyőknél meglepték Ánát a santa udvarossal. Az eperfa Ivánék vára volt, ostrommal foglalták el. A kút mögött csalánnal égették a tisztartó lányát. A novemberi fák és bokrok, mintha csak pillanatokra vetkőztek volna le, - zölden élnek az emlékezetben; piros katrincák, sárga kendők, gyerekzsivajok és kamaszcsók csak úgy múltak el ágaik közül, mint a nyári pillangók.

Ha én mesélem, nincs ízük, zamatjuk. Amikor Iván beszélt róluk, lángocska gyűlt minden ágon. Mintha a fák maguk az Ánák meg az Esztik volnának és dúsak, színesek, akár a sírből nőtt virágok.

A gond űzött, a hideg borzongatott, a céltalanság elvette erőmet. Ez a reggel egészen bekerített...

Hirtelen vágy lobbant bennem, - fel a hegyre!... Futottam, de nem könnyen, mint tavaly ilyenkor; mintha minden lépésemmel a ködöt kellett volna tépnem. Zihált a mellem. És amire felértem a szilvás végére s megálltam a legmagasabbján, ott, ahol csak borzas szeder nő és gyér gaz, - szétszakadt a szürke felhőponyva, átperzselte a nap. A résen pihent szellő bújt át, kavargatta a felhőket és ide-oda toltta őket, mint a fényképész a mennyezet függönyét. Fürödtem ebben a fiatal szélben. És mintha az előbbi köd megolvasztotta volna bőröm felületét, megrándultak az érzékeny idegszálak, az előbbi bágyadság helyett nyugtalansággal telített meg a didergés. Most már futottam le a hegyről, a legmeredekebb lejtőn, kétoldalt hajladoztak a fák és csontos ágaikat csattogtatták. A szél kergetett, hátamban volt, fülem mellett csaholt.

Milyen jól ismertem akkor a kínzó nyugtalanságot, amely olyankor szegődött mellém, ha Iván nem volt otthon. Őt kerestem mindenütt, vagy nem is őt: azt a Fürjest, amelyről ő beszélt.

Egyszerre szűk lett a kert is, a Mária-erdő felé törtem ki. Majdnem elvágódtam a sima leveleken. A cipőm sarkát megtisztítottam egy öreg, görcsös gyökéren, hogy tisztán lépjek a fák közé, a magas törzsek és szikár ágak boltozata alá.

Első évünkben Iván mindig kivitt magával esti lesre, korai cserkészésre. Megmondta a fák nevét; magyarázta, hogyan ismerhetem meg őket; figyelmeztetett a madarak hangjára; mutatta a nyomokat; a vad szokásairól beszélt; megtanított, hogyan járjak az őz lépéseinek ütemére. Az utóbbi hetekben magában vadászott, - azt mondta: zavarom. Úgyszólván csak az erdőben élt, az istálló felé sem nézett, még a kaszáláshoz sem ment ki. Azt hajtogatta: húst hoz az asztalra. Igaz, hónapokig nem ettünk mást, csak vadat. Baromfink elfogyott. De mégsem volt olcsó az a hús, amit Iván hozott, - a töltények árán megvehettük volna. Néha napokig böjtöltünk, azután máskor halomra gyűlt. Reggel, délben ettük, utáltuk már az őzet; csak az őzgerincet szerettem, s ezért meg kellett ennünk az egész állatot. Következő héten Iván mással állt elő: «sok az öreg bak, ki kell löni», vagy: «kárt tesznek a földekben...» Néha úgy éreztem, a vadászat csak ürügy. Mindent lelőtt, ami puskája elé került. Egyszer gólyát hozott haza. A cselédek megsiratták, sopánkodtak: - Aki gólyát lő, feldúlja a házát! Csak a tilalmi időt tisztelte; a vadászat szent törvényeit. Az erdőről áhítattal beszélt. Féltekeny voltam az erdőre, amely oly engedelmesen mosolygott rá, mint az Ánák és Iliánák, akiknek katrincája most is megvillant néha a fák között, akár a nedves levelek alól felbukkanó piros gombafejek. Hiába kíséreltem meg visszatartani. Minden másba beleunt, az erdőből mindig forró arccal jött haza. Nem beszéltem az Ánák és Iliánák nyelvén, nem ismertem az erdőt sem, de tudtam, itt kell megfognom őt, különben napról-napra jobban elszokik mellőlem.

Vizsgáztam abból, amit tőle tanultam; az erdő titkaiból. De milyen szédült igyekezettel! És milyen kaján közönsége volt vergődésemnek! Egy sárga toll villant fel előttem: «rigó!» - mondtam magamban és válaszképpen kacagott, zsvajgott, gúnyolódott a száraz lomb a fejem fölött. Suhanások, recsegések, sóhajok, koppanások, furcsa, halk füttyjelek, hirtelen rebbenések... Őzet láttam cseresznyefa-színű lágyéka felém vöröslött, - azután magam is nevettem: napfolt volt egy ostoba fatönkön.

Nem volt éppen nagy a Mária-erdő, kétszáz hold lehetett. Két elég széles út szelte át, keréknyomokkal, amelyek a malomig vezettek, de inkább csak télen használták ezeket az utakat. Mégis majdnem mindig eltévedtem itt. A nyugtalanságom hozta ezt így...

A tavasszal Iván kunyhót vájatott a földbe, hogy legyen hová meghúzódnia, ha meglepi az eső. Én is jártam már ott Ivánnal, a két út szerteágazásánál, ahol három nagyon öreg tölgy terpeszkedett. A kunyhót kerestem ezen a délelőttön. Körbejártam az erdőt; hol a tisztásra

bukkantam ki, az árva fenyő mellett gubbasztó magaslesnél, hol a szirbovai rétekhez jutottam. De a fák elzárkóztak előlem, ellenségesnek éreztem titkolódzásukat. Félttem. Nem úgy, mint Kálmán, - szédült, tehetetlen tájékozatlanságom ijesztett. Hogyan magyarázzam? Izzadva viaskodtam, mindig elveszettebben. A kunyhót kerestem, mintha a kunyhóval leteperhetném az erdő ellenállását.

És azután egyszerre kifulladtam, feladtam a harcot.

Egy szép helyet találtam a ritkásabb fák között. Széles vágás vonult itt, messziről láthattam az egész határt. A nap melegen keverődött az őszi levegővel, a szél megpihent, illatot gőzölt a nedves haraszt. Bogarak zúgtak mindenfelé, a bokrokon még lógott a kései ökörnyal. Leterítettem a hű vörös kabátot és leültem. Alattam a Vále Szomej, lágyzöld teknő, arrébb a kert sötétkéék fenyői és a nyárfák mögöl kivirító vörös háztető. Fáradt lábam elnyúlt a földön. Szétnéztem a szép novemberi világban, itt ebben az otthonos, kedves, álmos zugban. Amerre csak láttam, a hegyek gerincvonaláig - minden a miénk. Megszokhatatlan öröm a saját föld; ősi, mint az anya gyönyörködése gyerekeiben.

A kaszálón két alak mozgott. Berci dolgozott itt műszereivel, Negreu segédkezett neki a mérésnél. Mintha sebet téptek volna a földünkbe; kiszakítják legzöldebb darabját. Nem futottam meg a valóság elől, kissé távolról, higgadt-csendesen néztem Fürjest. A kaszálón túl az istálló fölött mély árkok szántották át a sárgás hegyoldalt.

Sajnáltam Fürjest. Nem úgy, mint eddig, - Iván Fürjesét. A földet sajnáltam, amely magot adott, a legelőket és a gyümölcsöst, - fát, árnyékot, vadat, szépséget, otthont, meleget, emlékeket, álmokat. Szakadatlanul adott ez a föld, melynek véréét szívtuk mindnyájan. Egész mély szájalommal néztem, mint egy agyoncsigázott, kifosztott embert, lelkiismeretfurdalással, önváddal. Arra gondoltam: nem volna szabad elmennünk innen, ki kellene tartanunk, amíg csak bírjuk, vissza kellene adnunk régi erejét, el kellene símítanunk ráncait, begyógyítanunk sebeit... Beszélek Ivánnal, - vállalom a nélkülözést! Cselédei leszünk a földnek!... Évekig, kilátástalan évekig!...

De Iván... Akarja-e Iván?

Az erdőn keresztül mentem haza. Nem siettem, lábamat a ruganyos föld emelte. Az eget néztem, amely kéken, szikrázón akadozott a kopár ágak között. Néha megálltam és hosszan hallgatództam. Végtelenül otthonos volt az erdő, most már teljesen az enyém.

Későn értem haza. Iván, Berci, Kálmán vártak; az ebéd miatt zúgolódtak.

- Lőttél valamit? - kérdeztem Ivánt.

- Egy bakot.

- Tilalmi időben?

Nem felelt. Máskor örömmel, diadalmasan beszélt cserkészútjairól.

Csak később mondta:

- Leküldtem a konyhára. Kifőzik az agancsot.

Leves után Pista behozta a pici homlokcsontot. Fehér volt, vékony, majdnem áttetsző. A nyárs nem nagyobb, mint az ujjam egyik íze. Idei gida.

- Idei? - kérdeztem. - És lelőtted?

Elpirult.

- Azt hiszem, az utolsó volt a határban.

Csak ezt feleltem:

- Gyerekgyilkosság!

Dühösen vágta felém:

- Jövőre úgysem én vadászok itt...

Nem fájt már semmi. Talán csak a hangsúly, ahogyan mondta.

Csendben ettünk. Ebéd után hirtelen szétváltunk. Berci távcsövével oldalgott el, Kálmán az állványával. Érezték: sietniök kell.

AUGUSZTUS

Negyed nyolc lehet s már hevesen süt a nap; - még itt a kertben is fülledt és poros az alföldi reggel. Az ég sápadt, a bokrok szomjasak, a pázsit helyenkint kóc-színűre égett. A kert ápolt csendjébe és tiszta zajaiba távoli hangok lopóznak be: valahol karikás ostort pattogtatnak, szekérsörgés közeledik, majd távolodik a kerttől, messziről egy cséplőgép sípja szól keservesen. Éva megkérdi Ilonát:

- Te, mi ez?

- Már tudhatnád! Vízért kér a gép.

Majdnem egyforma szabású teniszöltözetet viselnek, rövid, fehér vászonnadrágot, ujjatlan felsőrésszel; két férfi ellen játszanak. Éva magas lány, sugárzón szőke, de Ilona talán még hajlékonyabb, karcsúbb izületű. Errefelé azt mondják róluk: Martinius-mozgásuk van; valami gögféle sugárzik telivér-jellegükből. Szépen is játszanak. De ma nincs szerencsájuk. A túlsó oldal: Dégen Károly és Székely Jancsi három gémmel elébük nyomult. Károly, Éva vőlegénye, minden megnyert játszma után mentegetődik. Udvarias és szófukar, akár egy nyomtatott meghívó. Jancsi annál kihívóbban lubickol a diadalban.

- Legyőzzük a nőket! - harsogja percenkint félresikló kamaszhangján. Helycsere közben meg Ilonára sandít s odaszól Károlynak:

- Mit gondolsz, ne adjunk nekik még egy gémet? Könyörületből...

Folyton jár a szája, de csak pelyvát szór, akár a rosta. Lomposan mozog és fáradhatatlanul. A Székely-tanyáról jött át ma reggel hatkor horpadt, piros Lanciáján, amely a butává idomított háziállatok türelmével várja az istálló előtt. A játék szüneteiben az orgonabokorba gázol, széthajtja az ágakat s a drótkerítés mögül átles a gazdasági udvarba. Ott áll a kocsi. Isten tudja, miért őrzi annyira. Éva ugratja:

- Attól fél, hogy a Lencsikéje megcsalja?

Ilona megtoldja a tréfát:

- Az új Diesel-traktorommal! Ha látná, milyen szép!

Mindnyájan nevetnek, leghangosabban «Wagnerka», ő a mai mérkőzés «közönsége». A háló vonalában ül egy fehérre festett padon, telten és tettekre készen. Erzsóknak - Éva és Ilona húgának - német nevelőnője, s Erzsókkal együtt ő is itt nyaral Ilonánál. Feszülten figyeli a játékot, tekintete megbúvólten követi a labdát, fejét hol jobbra, hol balra fordítja, mintha szakadatlanul «nem»-et intene.

Új játék elején tartanak. Az udvarias vőlegény adogat, bonyolult szökelésekkel. Az első labda hálóba megy, Károly most pillanatnyi szünetet tart, megrázza magát, illeszkedik, lenéz a földre, mintha leckéjét ismételné s csak ezután dobja fel feje fölé a második labdát. Új módszert lesett el nemrégiben, ezt akarja megtanulni. Éva ráncolt homlokkal figyeli, biztatja a túlsó táborból:

- Majdnem jó volt, Kári! - Hosszan ejti az á-t. Ha valaki Károlynak vagy Karcsinak szólítja a vőlegényét, megsértődik.

Ilona is a férfit nézi, szánsalomfélét érez iránta. Arra gondol, vajjon Éva mégis jobban szereti-e Kárit, mint ahogyan ezt övele, Ilonával el tudja hitetni. A második labda átjött, Ilona elhibázza. Éva javít. Ez megismétlődik. Éva előrehajlik, két kézzel fogja ütőjét, akár a

zászlótartó a zászló rúdját, lesi a labdát s közben nővéreére sandít. Még nem szól. Újabb labda: Ilona fogja, visszaüti. Túlhosszú.

- Aut! - harsan fel Jancsi szopránja.

Wagnerka a padon kéretlenül ismétli:

- Aut!

Most Éva bosszúsan rászól Ilonára:

- Mi lelt?

A válasz is kurta:

- Semmi.

Játék közben Éva előresiet, középre, Ilona elé áll, hogy az ő labdáit is elhalássza. Azok odaát észrevették, hogy Ilonának rossz napja van, - «rájátszanak». És Éva még óvatosabban «helyez». Most is a pálya hátsó sarkába adta a labdát, de a Székely-fiú fürge, eléri, felkanalazza s a vállán át visszaüti. A véletlen is a férfiaknak kedvez. A labda pontosan Ilona orra elé esik, s Ilona ismét elbáméskodott. Éva méltatlankodik:

- Folyton hibázol. Fortyjuk van. Pedig Kárit fogni igazán nem művészet.

Ilona hallgat. Most azon tűnődik, hogyan lehet olyan fontos a húgának, hogy ők nyernek-e, vagy a fiúk. Egy-egy szép labda - igen... De a győzelem?... Eszébe jut, amit Kári mondott nemrég Éváról. «Nem tűri, hogy fölébe kerekedjenek, még kis, ostoba dolgokban sem!» Kárinak igaza van, - gondolja Ilona és szinte azt kívánja: nyerjenek a férfiak. Amikor Éva elfordul, gyors tekintetet vet karórájára. Félkilenc. Ne rontsa el szándékosan az utolsó labdát? Nem, ennél mégis becsületesebb. Most szinte belelendül: gyönyörű drive volt. Wagnerka lelkendezik, Éva is dicséri.

- Így csak a mi Ilonánk tud játszani, senki más! - súgja nővére felé mély hangon.

Károly anyját utánozza. Ilonával sokat nevetnek az olvadékony öreg hölgyön.

A labda közben ide-oda villan, végül Éva öli meg. A férfiak győztek. Éva magyaráz: hogyan kellett volna ütnie, s már rendelkezik is:

- Visszaadjuk a kölcsönt! Helycsere. Káriék szembe a nappal!

Nem vette észre, hogy Ilona csendesen lement a pályáról.

- Nélkülem, - szól vissza Ilona és a padhoz lép. Sárga kötött kabátját a karjára veti. Majd a három kerékpár közül, melyeket a pad támlájához támasztottak, kiszabadítja a sajátját. Rá-huppan.

Éva haragszik.

- Utálatos vagy! Hová mész?

- Dolgom van.

- Neked? A szakácsnővel megbeszélted az ebédet...

- Még a kertésszel kell beszélnem, - mondja Ilona. Ajka körül furcsa mosoly settenkedik; elindul a gépen. Éva olyan mozdulatot tesz, mintha követni akarná. - Ilona ekkor hirtelen megáll félredöntött kerékpárja fölött.

- Wagnerka, - kiáltja. - Lépjen be helyettem! Átadom az ütőmet. Akarja?

Wagnerka, felpattan. Tátog örömeiben.

- Köszönöm! Igazán nem félti?

- Dehogy, - mondja Ilona közömbösen.

És ismét elindul a gépen. A gyepe göröngyös talaja puhán fellöki. Hátranéz, tudni szeretné, hogy a többiek folytatják-e a játékot? Wagnerka már a pályán tipeg. Boldog, ha játszhatik. Két hónapja van itt, egy félhülye lánnyal vesződik, s mielőtt Évák megérkeztek, Ilonát is alig látta. Hétszámra unatkozott. De mindenért kárpótolja a tenisz, hiába gúnyolják puha ütéseit. «Pacsirtát ereszt», - mondja Éva. «Kanalaz». De azt még Éva sem tagadja, hogy biztos játékos, minden labdát elér.

Éva tekintete Ilonát követi, Károlyé is. Nézik a tovatűnő alakot. A gépet eltakarják a bokrok. Ilona úgy suhan el fölöttük, mintha repülne a ház felé. Keskeny és gyors. Éva halkán odaszól vőlegényének:

- A «fecske»!

A férfi megértette - mosolyog. Most Székely Jancsi közéjük furakszik.

- Te... - vigyorog nyálasan Károly felé. - Te, ez az Ilona mostanában gyanúsán csinos!

Ártatlanul kártékony, mint a kölyök-vadállatok. Károly hidegen végigméri a fiút, majd Éva tekintetét keresi. De Éva Wagnerkéval alkudozik; rosszkedvűen, unottan mondja:

- Nem bánom, egy szettet még játszhatunk. Én Kárral. Wagnerkéval nagyon sémán győznénk. - Majd epésen hozzáteszi: - Ő biztosabb Ilonánál...

És a megdicsért mélyen elpirul. Pedig maga is tudja, hogy Éva csak ugratja őt.

Ilona megkerüli a házat; fél perc alatt ideért a pályáról. A konyhaablak elé karikázik, bekiált:

- Vedresné, mit hozott fel a kertész?

A szakácsnő vizenyős arca megjelenik az ablak keretében.

- Hozott tököket meg zöldséget, meg málnát is, befőzni valót. A csirkéhez uborkasalátát is készítek.

- Szóval nem kell semmi? - sürgeti Ilona.

- A tésztához nincs mazsolám.

- Majd adok.

Ilona most ügyesen, kis körben megfordul. A terrasznál leszáll s gépét odatámasztja a lépcső oszlopához. Amint belép a házba, nyitogatni kezdi a kapcsokat a ruháján. A szobákat zárt zsalukkal óvják a legyektől; Ilona szeme még nem szokta meg a homályt, majdnem belebotlik a szobalányba, aki a tálaló előtt térdel.

- Te vagy, Sári? - ijedezik.

- Én, nagyságos asszony. A reggeli edényt rakom el.

- Gyere velem. Odaadom neked a kamra kulcsát. Mérj le húsz deka mazsolát Vedresnének. De a kulcsot azonnal hozd vissza.

Falépcső nyikorog alattuk, a hálószobák az emeleten vannak. Ilona leveti cipőjét s rövid harisnyáját. Ruháját is végig kigombolja. S amikor Sári behúzta maga mögött az ajtót, gyors mozdulattal ledob magáról mindent. A kis rózsaszín nadrágot is, a melltartót is. Ott áll meztelenül. Arca, karja, válla, háta, lábszára, egészen magasan a combja tövéig, barnára égett - hasa és mellétája fehér. A zsalun fénycsíkok szűrődnek át; most, hogy Ilona közelebb lépett

az ablakhoz, csupa csík a teste. Szép és mulatságos ebben a furcsa fény-árny öltözetben, de csak egy percig nézi magát a tükörben. Azután mereven áll, gondolkozik, a falra bámul. Az ágya fölött egy kép lóg - fiatal férfit ábrázol huszárönkéntesi egyenruhában. Az ura képe. Fakó mázolmány. Egy osztrák vénlány, Székelyék távoli rokona festette, aki két telet töltött itt a szomszéd tanyán, s Székelyék addig mesterkedtek, míg az egész környék lefesttette magát a művésznővel. Az ura unta az üléseket, így fénykép alapján készült a festmény. Olyan is, mintha Gyuri már akkor halott lett volna. Rengeteget nevettek az urával, főleg azon, hogy nőiesre festette Gyurit; de ha már kifizették a képet, fel is akasztották. S az máig ottmaradt a falon, mert nem sokkal azután Gyuri meghalt, s Ilona azt érezte: az ura emlékét üzi ki szobájából, ha a portrét eltávolítja. Már nem is látja a képet - leeresztett karral, mereven áll.

Sándor tegnap sápadt volt a dühtől, - gondolja. Mi lehetett abban a levélben?... Margitka írta a levelet, Sándor húga. Átjöhetett volna, hogy megmutassa. Ezért is hívta a teniszhez... Menjek én át? - tündök. Vagy várjam meg, talán benéz délután?... Nem, nem megyek, - makacskodik. Ha titka van, tartsa meg! Most hirtelen átvillan rajta: Sándor ilyenkor otthagya a cséplést s lemegy a folyóhoz, úszik egyet. Ha siet, megelőzheti.

A következő pillanatban már a kádban áll, megeresztli a hideg zuhanyt. Azután éppen csak végigtapogatja magát a törülközővel. Félig vizesen - barna combján gyöngyként csillognak a cseppek - magára kapkodja fehérneműjét. Szélesebben tud öltözni. Most egy bőszenyás, paraszti kartonruhát vesz ki a szekrényből, tévőázik, visszaakasztja, végül egy nyersselyemből készült halványzöld ruhánál állapodik meg, - Sándor szereti ezt a ruhát. A haján éppen csak átszánt a fésűvel, azután púdert és festéket is tesz gyorsan az arcára. Az ajtóhoz lép, visszafordul, ismét a tükör elé áll, zsebkendővel ledörzsöli magáról a rúzszt, közelébb hajlik a tükörhöz, - nem, igazán nem szép! Nagy szája van, keskeny, egyenes ajka, a szeme is keskenyvágasú, mélyen fekszik. A homlokán egy-két ránc mutatkozik. Talán csak az érdekes rajta, hogy barna hajához világos a szeme: kékeszürke. Az orrával megint nem tud megbékülni; az is vékony, élesen előre ugrik, kissé hajlott. «Fecske» - ez Sándor szava. De mostanában milyen ritkán mondja!...

Sietnie kell. Gépe átforrósodott, süti, ahol a bőrét éri. A konyhakert felé kerül; ki tudja, nem figyelik-e a pályáról? Át akar vágni a gyümölcsösön.

- Ilona! Ilona! - kiáltják mögötte.

Visszafordul. Erzsók topog feléje vaskosan, gyűrötten. A málnabokrok mellől jön, a kertész és még két napszámos lány hajladozik ott.

- Mit akarsz? - kérdi Ilona.

Mostohahúga meg sem hallja a kérdést, futás közben kiáltja:

- Várjon meg, Ilona!

Ilona bosszúsán megáll.

- Mit csinálsz itt?

- Segítek málnát szedni, - mondja lány.

Huszonegy éves, s ma is olyan tátott szájjal beszél, mint az ötéves gyerekek. Ilona odahajlik hozzá, megigazítja a gallérját, a haját. Milyen lompos, s milyen vastag a combja, a karja! Lábszára lilászörös, mindenütt feszül rajta a bőr. Csúnya? Nem, - közönséges. Sajnálania kellene s bosszankodik, ha ránéz. Tréfásan szeretné mondani, mégis nyersen hangzik:

- Segítség? Málnával tömőd magad. Egész nap csak eszel!

Közben odaértek a málnabokrokhoz. A kertész köszön, azután rámosolyog Erzsókra.

- Azért olyan szép a kisasszony, mert sokat eszik.

Erzsók vigyorog:

- Hallja Ilona? Mihály bácsi azt mondja, hogy szép vagyok!

A hangja is olyan vaskos, akár a járása. Ilona ráripakodik:

- Menj a teniszezőkhöz!

- Nem megyek. Én odamegyek, ahová maga. Hová indul? Sándorékhoz?

Ilona elpirul mérgében, de Erzsók érzéketlenül folytatja.

- Én is átmegyek Sándorhoz és megmondom neki, hogy már elmúlt a kelés a hátamon. Már táncolhat velem... Mondja meg maga is neki, hogy szeretnék táncolni vele.

Ilona elveszti türelmét. Olyasmi fut ki a száján, amit azonnal megbán.

- Fogadj szót! Hallod? Menj a teniszezőkhöz!

Erzsók arca elsötétedik. Dactól hálYGOGOS a szeme, - most azután ijesztőn csúnya. Ilona ismeri ezt az arcot, tudja, hogy ilyenkor szigorral már nem lehet Erzsókra hatni. Csak úgy szabadulhat tőle, ha feláldozza a gépet. Leszáll, húga felé fordítja a kormányt.

- Fogd! - mondja. - Told a konyhához. Vigyázol rá?

Erzsók arcán öröm rándul át. Ilona ajánlata megejtette, - rá nem ülne a gépre, de órákig is tologatná. Már nyúl is érte, megfogja két kézzel, gyengéden, óvatosan, lassan elindul vele.

- A konyhához viszem, - mondja engedelmesen. - Nagyon vigyázok rá...

Halkan beszél a géphez és botladozik mellette. Ilona most igazán sajnálja, utána néz, míg a lány eltűnik a bokrok mögött. A kertészhez fordul:

- A málnából mára elég. Vigyék fel Vedresnéhez. Azután kapálják meg az epret, elnyomja a gyom.

Végre egyedül van. Átsiet a gyümölcsösön, majd a veteményesen is. A kiskapun át kilép a gyalogútra, mely a töltés lábánál kanyarog. Néhány lépést tesz még, azután felkapaszkodik a töltésre.

Szeme káprázik, olyan erős a fény. Föld és ég majdnem egyszínű. A folyó mélyen befeküdt lapos partjai közé, tejeskávészínű vize csak itt-ott csillan meg; az árterület szikkadt legelőjén sápadt üstökű fűzfák guggolnak. Meleg van. Ilona úgy érzi, mintha nyakán és lábán a fedetlen bőrt egy puha, fülledt test érintené. Hajtja a vágy, hogy belevesse magát a folyóba, s amikor erre gondol, megborzong: szinte érzi a víz hűvösségét. Mégsem indul el, a fény ránehezedik, megbénítja, valami sóvárgásféle is gyengíti. Egy komoly, simogató, lágy szóra vágyik, mely leoldaná róla zaklatottságát. Szerelemre?... Igen. De olyasmire, ami nem csak a pillanaté... Hátrafordul, arra, amerről jött. Mostanában gyanakvó lett, azt érzi, örökké figyelik. Egyetlen lépést sem tehet, hogy Éváék ne kérdeznék, merre megy, honnan jött... Nem kémkednek utána, mégis olyannak érzi. Szemét gondosan végigjártatja kertjén, tanyáján. Sehol senki, - kissé megnyugszik. Ekkor jobbfelé fordul, a töltés itt a folyó hirtelen kanyarodó medrét követi s derékszögben megtörik. Erről a helyről nemcsak az ő tanyáját látja, hanem túl a kanyaron, messzebb a Sándorét is. Látja az alacsony, sárga házat, a «kastélyt», ahogyan a cselédek nevezik, - kétoldalt fák és bokrok takarják. Elöl azonban szabad a tér, csak néhány vörösfenyő kopasz törzse szeli át függőlegesen. Tisztán látszik a kert, még a virágágyak is meg az út, mely a kapuhoz vezet. Egy férfi megy ott, világos ruhában, lába körül két fehér pont cikázik.

Sándor, - Ilona megrándul örömeiben. Igen, ő az. A szérúskert felé tart Zoroval és Huruval, a két drótszörűvel. A géphez mennek, mely ott zakatol a töltés lábánál.

Ilona most arra gondol: ha siet, megelőzheti Sándort, előbb lesz ott a gépnél. Amíg az út a nyárfa-csoport mellett halad, futhat is. Már lent van a töltés lábánál, valóban szalad, behajlított könyökkel, ökölbe szorított kézzel; ütemesen lélekzik, akár a távfutók. Nem akar fulladtan érkezni. Azután elhagyja a nyárfaerdőt és megszokott, hosszú lépésével megy tovább. Már érzi a gép körül szálló por szagát. Egy szekérről hangosan köszöntik.

- Adj Isten, - bólint Ilona is. - Itt van az öreg Barna?

- Nincs itt. A nagyságos úrral dolgozunk. Most éppen bement a kastélyba, de azt mondta, rögtön visszajön.

A cséplőszekrény vörös teste átvilágít a porsüvegen.

- Miért álltok? - kérdi Ilona egy lánytól.

- A rostát tisztítják, gally akadt belé.

Sándornak mindjárt ide kell érnie. De Ilona nem fordul arra, amerről a férfit várja. A gépésszel beszél.

- Hallom, csak kedden végeznek a búzával. Jobban fizet, mint a próbacsépléskor?

- Valamivel, - mondja a gépész. - De nem ezért késtünk... Csütörtökön az eső miatt csak délelőtt dolgozhattunk, tegnap meg elszakadt a gépszíj. Kedden délben vontatunk át a nagyságos asszonyhoz.

- A repcéjüket nálam cséplik, tudja már?

Zoro ugrál a lába körül, Sándor odalép hozzá.

- Mit csinálsz itt, Ilona?

Az asszony nem néz a férfira.

- Huszár jelentette, hogy kedden adod át a gépet. Ez most már biztos?

- Biztos.

- Jó. Csak erre voltam kíváncsi.

- Haragszol, hogy neked nem szóltam? - kérdi a férfi.

- Ugyan!...

Ilona Sándort nézi. Úgy látja, a férfi arca borotvátlan, sápadt. Miért bosszanthatja annyira Margitka levele? De Sándornak kell szóbahoznia, ő nem beszél róla. El akar búcsúzni.

- Hová sietsz? - kérdi Sándor.

- Megyek, úszom egyet.

- Várd meg, míg megindítják a gépet. Akkor én is veled tartok.

Szótlanul kapaszkodnak fel a töltésre, majd tovább mennek a folyó felé. Ilonát puhítja meg a hosszú hallgatás.

- Miért nem jöttél át ma reggel? - fordul a férfi felé.

Sándor szórakozott.

- Át kellett volna mennem?

Tegnap este, amikor megbeszéltük Évával a teniszt, azt mondtam, téged is várunk. Nem hallottad?

Még mogorvább válasz:

- Csépléskor nem teniszezem.

Ilonában felforr a rosszkedv.

- Értem. Arra célzol, hogy ilyenkor nekem sem kellene játszanom.

- Először is te nem csépelesz...

- Aratáskor sem illik teniszezni!

- Ugyan, Ilona! - mondja Sándor. - Bolond volnál, ha magad őriznéd az aratóidat. Huszában igazán megbízhatasz. Az én helyzetem más. Ez a gazdaság nem győzi egy tisztartó fizetését.

- Ezt már hallottam néhányszor, - berzenkedik az asszony.

Sándor hallgat. Néhány lépés után belekarol Ilonába. Az mereven elhúzódik tőle; most Sándor sértődik meg.

- Nem értelek.

Ilona végre beszél:

- Tudhatnád, hogy érdekel, mit írt Margitka. Csak annyit mondtál a levélről... kellemetlen. Látom, mennyire izgat, azután elmész, s ma sem mutatkozol.

- Azért mentem át hozzád tegnap este, hogy megmutassam a levelet. Talán az én hibám, hogy éppen bridzseztél? Különb is veled most már soha nem lehet rendesen beszélni. Azt akarod, hogy Éva, Kári és Wagnerka előtt teregessem ki a gondjaimat? Vagy két robber között húzzalak félre?...

- Megvárhattad volna, míg befejezzük. Én nem hagyhattam abba a játékot.

- Én meg nem strázsálhatok ott éjfélig. Ma négykor kellett kelnem.

- Hát akkor átjöhetnél volna ma reggel, egy percre, - makacskodik Ilona. Arca lángol s hangja reszket. - Azért mondtam a teniszt, hogy értsd meg: várlak. Én is tudom, hogy ilyenkor nem szoktál játszani.

- Neked fontosabb a tenisz, mint az én gondjaim.

Ilona vállat von, Sándor ismét belekarol.

- Kisfecske, - mondja kedvesen. - Kisfecske, még te is ellenem támadsz?

- Én? Te bántasz! - kiáltja az asszony.

Otthagya Sándort, futni kezd a folyó felé. Ilona harminchat éves, de ha mérges, még mindig olyan könnyen sír, mint gyerekkorában. Most mérges Sándorra, mert nem avatta be azonnal a gondjaiba, s még jobban bántja, hogy rögtön ellágyul, ha a férfi kedvesen szól hozzá. Ha folytatnák a vitatkozást, sírva fakadna. Ezért inkább fut. Sándor utánakiált:

- Ne bolondozz, Ilona! Megharagszom!

Éppen olyan kényelmesen lépked, mint eddig. Ilona jóval előbb ér a fürdőházhoz, - így nevezik azt a kis deszkabódét, amely négy cölöpön áll a parton. Az asszony felszalad a lépcsőn, s amire Sándor odaér, már fürdőruhában van, a padlón fekszik, kinyújtózva, a nap felé fordított arccal, lehúnyt szemmel. Sándor elhalad mellette, kinyitja az öltözőfülke ajtaját, bentől kiáltja Ilonának:

- Olvasd el a levelet, míg vetkőzöm.

Ilona felkönyököl.

- Hát nálad van?

- Igenis, itt van. Át akartam vinni neked ma délelőtt. A levélért mentem be a házba, mielőtt találkoztunk.

- Add ide, - mondja Ilona engesztelten.

- Gyere te érte. Én nem léphetek ki, nincs rajtam semmi.

Ilona fölényeskedik:

- Ráérek.

- Szeretném, ha beszélhetnénk róla, mielőtt a többiek megzavarnak, - mondja komolyan a férfi.

Most Ilona feláll, a fülke nyitott ajtajához lép. Sándor odaadja neki a levelet s ugyanakkor megragadja az asszony csuklóját. Hirtelen ravasz mozdulattal hátracsavarja Ilona karját. Ilona sziszeg, harap, ismeri Sándor birkózó fogásait, ügyesen védekezik, de végül mégsem győzi erővel a férfit. Teste ívben előreleendül s odaszorul Sándoréhoz. Ekkor megadás jeléül ajkát nyújtja. Sándor csak erre várt, elengedi. Ilona most leül a fénybe, olvas. Később Sándor is melléje telepszik.

- Ostobaság, - mondja Ilona érdesen. Befejezte az olvasást, végigfekszik a padlón. - Ostobaság, nem fogod kiadni Margitka részét. Éppen most? Amikor a bankkölcsönt törleszted?

- Mit törődnek ők ilyesmivel?

- Persze, hogy törődnek vele! - kiáltja Ilona.

A férfi szórakozottan átfogja az asszony bokáját.

- Nem olvastad figyelmesen a levelet. Margitka azt írja: kényszeríteni fog, hogy fizessek.

- És te fizetsz... Miből? Vagy földben adod ki a részét? De hát mit csinálsz ezután? Ami marad, abból nem tudsz megélni. Magad mondtad...

Sándor nevetése olyan, mint egy mérges vakkantás.

- Hát nem élek meg. Tönkremegyek. Bérbeadom a földjeimet s elszerződöm tisztartónak valahová... Nyilván ezt akarják.

Ilona arca lángol.

- Ezt nem akarhatják... De csúnya, ahogyan meg akarják rendezni az osztozást, mintha neked semmi közöd nem volna hozzá.

- Joguk van hozzá, - gúnyolódik Sándor.

Van valami a férfi hangjában, ami végtelenül ingerli Ilonát. Azt érzi, Sándor máris belenyugodott abba, hogy kifosszák. Miért nem védekezik? Sérti ez a gyengeség, szándékosan szítja a férfi haragját:

- Talán féltik Margitka részét.

- Ugyan, Ilona. Ezt te sem hiszed?...

- Nyilván féltik, különben miért idegeskednének? A pénzüket havonta pontosan elküldöd?

- Annyit kapnak, amennyit apa is adott.

- Hát akkor mit akarnak? A tőkét? Hogy a nyakára hágjanak? Miért olyan sürgős nekik az osztozás?

- Nem tudom, - mondja Sándor.

- Várjanak!

- Mire? - kérdi Sándor még tompábban.

Most hallgatnak. Mindketten a víz felé bámulnak. Ilona később fürkésző tekintetet vet a férfira. Milyen hirtelen összeroppan! - gondolja. De ha Sándor most az asszony felé fordulna, megdöbbenne: Ilona most csúnya és öreg. Az arca szürke. Egyszerre megértette, miről is van szó, miért reszket az idegességtől, amióta megtudta, hogy Margitkától kellemetlen levél érkezett. Nem csak az osztozás miatt... Tudta, hogy erre előbb-utóbb sor kerül. És attól sem kell igazán féltenie Sándort, hogy tönkremegy. Margitkát csak a köteles rész illeti, Sándor pedig megélhetne abból is, amiye marad. De Ilona tudja, hogy Sándor ragaszkodik a négyszáz holdhoz; egy kapavágásnyit nem ad belőle. Inkább máshonnan kerít pénzt. Régebben néha beszéltek a férfival erről: gazdagon kell nősülnie, hogy kifizethesse a hűgát. Erről van szó. Itt tartanak.

- Igen, - mondja Ilona, mintha álomból ébredne.

Ennek az *igen*-nek semmi értelme, Sándor mégis pontosan érti, mit akart Ilona mondani. Felel is rá. Megsimogatja Ilona combját. Érzí, hogy az asszony bőre alatt kőkemények az izmok. Azután Ilona arcába néz, a tágranyitott szembe, melyben egy ártatlanul megkínzott gyerek félelme szűkül. Elkapja tekintetét.

- Szeretsz? - kérdi bágyadtan.

Ilona válasz helyett feláll, hátával a korlátnak támaszkodik, lábujjával egy deszkaszilánkot feszeget, majd felemeli fejét. Hirtelen megrebben.

- Jönnék! - mondja s fejével a távolba mutat.

A férfi is hátrafordul. A töltésen, még messze, a kanyaron túl, kerékpárok nikkelküllői villognak. Egész kis raj, mint a szúnyogok. A csoport meglazul, majd összezárul, végül ketten lemaradnak.

- Öt gép, - állapítja meg Sándor. - Nem mondtad, hogy újabb vendégeid érkeztek.

- Székely Jancsi játszott velünk, a többiekről én sem tudok.

Sándor tanakodik:

- Kik lehetnek?

- Tudom már, - élénkül fel Ilona. - Székely Tibor és Ili. Látod Ili piros gépét? Kerékpáron jöhettek át. Furcsa, hogy Jancsi egy szót sem szólt róluk, pedig ő csak tudhatta, hogy a húga meg a bátyja is idekészi. Igen, most már jól látom őket... Éva az én gépemen ül, Kári már reggel elkérte a gépészét, s az ott hátul Jancsi, a kertész öreg masináján. Látod, hogyan tapos?...

- Megtiltanám nekik - mondja Sándor mogorván, - hogy a cselédek gépeit rongálják.

Kelletlenül feláll, nyújtózik.

- Megszököm előlük. De előbb leúszunk egyszer. Gyere a vízbe!

Ilona fejére húzza ezüstsínű gumisapkáját. Kis karvalyarcával olyan most, mint egy római harcos. Belegázolnak a vízbe, lábuk mélyen belesüpped a sárba. A folyó közepe felé törnek, ott azután balra fordulnak, ármentén úsznak. Ilona néhány méterrel elmarad Sándor mögött, a férfi visszafordul.

- Kraul! - kiáltja.

Odaúszik az asszonyhoz.

- Karmunka jó. Lábat mélyebben! Víz alatt tartani!...

Most egy vonalba kerültek, karjuk néha összeér. Sándor megfogja Ilona vállát.

- Gyerünk a szigetre!

Ilona nem-et int.

A part felé húznak. A folyó jó messzire elvitte őket, ott járnak, ahol az imént megpillantották a társaságot. A kerékpárosok ezalatt a fürdőházhoz értek, levetköztek, most mennek be a vízbe. Ilonáék már a sekélyben gázolnak.

- Beszélünk kell a levélről, - mondja Sándor. - Gondolkozz, mit tegyek?

- Gyere át ebéd után, ilyenkor alszanak.

- Ebéd után? A gépnél kell lennem. Nem hagyhatom ott egész napra. És négykor már megérkeznek Margitkáék.

- Ilona csípősen kérdi:

- Persze eléjük mész... Virágcsokorral!

- Nem virágcsokorral, - mondja szelíden Sándor. - De otthon kell lennem, ha megjönnek. - Később hozzát teszi: - Ilona, megint utálatos vagy!

- Lehet. Majd megtanulom Margitkától, hogyan kell veled kedvesen bánni.

Sándor is ingerülten felel:

- Nézd, mégis a testvérem...

Visszafelé jönnek a parton. A fürdőházhoz értek.

- De te gyere át délután, - fordul Sándor Ilonához.

- Én? Hogyan?

- Máskor is mindig átjöttél.

Ilona csak nem-et int.

A férfi most magára kapkodja ruháját s amire a társaság visszafelé indul, ő már elillant. Ilona kifekszik a napra, szinte bénult. Sándor dolgán szeretne gondolkozni s a pokolba kívánja vendégeit. De alig van néhány percnyi nyugalma. A kis Székely Ili ér hozzá elsőnek. Letérdel melléje, kislányosan odadörgöli arcát Ilona karjához, pereg a nyelve:

- ...mondtam a mamának, hogy nem jövök át. Nem tudhatjuk, van-e hely Ilona néniéknél... Mert a mama arra kéri, ha lehet, tartson itt néhány napig...

Éva félbeszakítja:

- Azt mondd el Ilonának, miért kellett elmenned hazulról...

Nevetve néz Ilire, Károly is nevet. Ili szabadkozik... Ilona megérti, hogy valami mulatságos dologról van szó.

- Mondd csak bátran, - biztatja Ili.

- Megtiltom, Ili... - horkan fel Tibor, de letorkolják.

Ili nekirugaszkodik, nem is kelletlenül:

- Hát úgy volt - hadarja, - hogy a szakácsnő ma reggel sivalkodni kezdett. Kiderült, hogy gyereket várt. Ezt senki nem tudta. És azután született egy gyerek, de még nem tudott élni, mert csak három hónapig viselte... Persze minden felfordult a házban...

Éva közbeszól:

- Milyen is volt az a gyerek, Ili?

Ili tudja, hogy most «jót» fog mondani. De ügyesen színészkedik, zavart színlel:

- Olyan, mint a kocsisunk füle.

- Mint egy fül? - hitetlenkedik Ilona.

- Igen. Mint a Péter kocsisé. Pontosan olyan vörös és csúnya. A mama dührohamot kapott, amikor megtudta, hogy én is láttam. A szobalány mutatta meg, s a mama rögtön el akarta küldeni... Attól fél szegény, hogy megijedek és majd nem akarok gyereket szülni.

- S most én nyugtassalak meg? - mosolyog Ilona.

- Meg azután más bajok is vannak... A gyerek állítólag a gúlyástól van és a gúlyás felesége most telekiabálja az udvart, hogy a szakácsnő csinált magával valamit. Csendőröket akar a nyakára hozni... Így hát mama ráparancsolt Tiborra, hogy azonnal vigyen át Ilona nénihez. Itt maradhatok néhány napig?

- Ha nem nénizel, - mondja Ilona. - De Évával kell laknod.

Bizonytalan pillantást vet Évára.

- Tudom, - lelkendezik Ili. - Évával már megegyeztünk. Éjjelenként arról fog beszélni, hogyan kell férjet fogni...

- Hohó - mondja Károly, - én még csak vőlegény vagyok. - Tréfásan meglöki Évát. - Korai dicsekedni!

Ilona a lányt nézi. Ili mulatságosan beszél, csinos is s még csinosabb lesz. Most még darabos, tüskés, - tizenhat éves. Egyszerre valami szorítást érez, émelyfélét, undort. Arra gondol, hogy Ili elég szép hozományt kap. Ez az érzés új: Sándort soha nem kellett komolyan féltetnie... Behúnyja szemét, a hőség fojtogatja.

Éva még több részletet akar hallani Ilitől. Keresztkérdésekkel gyötri a kislányt. Kiderül, hogy Ili még sincs tisztában a dolgokkal, amelyekről olyan fölényesen fecseg. Megzavarodik s percről-percre nagyobb butaságokat mond. Ilona az egyetlen, aki mosoly nélkül hallgatja. De azután egyszerre nevetni kezd. A többiek azt hiszik: ő is Ilin mulat. De a nevetése olyan száraz és kellemetlen, hogy mindnyájan ránéznek, majd elhallgatnak; végül sietve és sértődötten másról kezdenek beszélni.